

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Διοίκηση & Οργάνωση
Εκπαιδευτικών Μονάδων

Διπλωματική Εργασία

**«ΤΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ
ΤΟΥΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ»**

Της

Ελένης Δ. Ζήση Α.Μ 0182019

Επιβλέπων Καθηγητής

κ. Χρήστος Γεωργίου

Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 2021

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ ΠΕΡΙ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

«Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, δηλώνω ρητά ότι η παρούσα διπλωματική εργασία, καθώς και τα ηλεκτρονικά αρχεία που αναπτύχθηκαν ή τροποποιήθηκαν στα πλαίσια αυτής της εργασίας, αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο, αρχεία ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή. Αναλαμβάνω πλήρως, ατομικά και προσωπικά, όλες τις νομικές και διοικητικές συνέπειες που δύναται να προκύψουν στην περίπτωση κατά την οποία αποδειχθεί, διαχρονικά, ότι η εργασία αυτή ή τμήμα της δεν μου ανήκει διότι είναι προϊόν λογοκλοπής».

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Γεωργίου Χρήστο για την επιστημονική και ηθική συμπαράστασή του, την πολύτιμη καθοδήγηση, την ενθάρρυνση και τον χρόνο που διέθεσε σ' όλη την διάρκεια της εκπόνησης αυτού του έργου αλλά και όλους τους καθηγητές του Μεταπτυχιακού Προγράμματος, που μου μετέδωσαν την γνώση τους μέσω της διδασκαλίας των μαθημάτων.

Επίσης να ευχαριστήσω τον κ. Αρατζιά Σωκράτη και τους απόφοιτους των Εσπερινών Λυκείων, χωρίς την ενεργή συμμετοχή τους θα ήταν αδύνατη η ολοκλήρωση της έρευνας.

Ως πράξη ευγνωμοσύνης να μνημονεύσω την μητέρα μου Στέλλα Ζήση που ως φωτεινός φάρος με οδήγησε στον δρόμο της φιλογνωσίας.

Τέλος, να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την οικογένειά μου για την αγάπη, την ανεκτικότητα την ανιδιοτελή υποστήριξή τους σε όλα τα χρόνια της ζωής μου.

ΤΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΤΟΥΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία υλοποιήθηκε στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος «Διοίκηση και Οργάνωση Εκπαιδευτικών Μονάδων» του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελλάδος - Πανεπιστημιούπολη Σίνδου, με Θέμα «Τα Εσπερινά Σχολεία στην Ελλάδα, η διαχρονική τους παρουσία και η συμβολή τους στην κοινωνική και επαγγελματική ανάπτυξη των αποφοίτων». Η εκπαίδευση στα Εσπερινά σχολεία έχει μακρόχρονη ιστορία στο ευρύτερο εκπαιδευτικό σύστημα των Ελληνοπαίδων. Πρωτοεμφανίστηκε το 1872 στον ελλαδικό χώρο. Έχει διαμορφώσει γενιές μαθητών κυρίως ενήλικες, εργαζόμενους, και πολλές φορές οικογενειάρχες και διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στο πέρασμα των χρόνων έως σήμερα. Όπως και η ημερήσια εκπαίδευση, υποβλήθηκε σε ριζικές μεταβολές και μεταρρυθμίσεις λόγω των κοινωνικοοικονομικών, πολιτικών αλλαγών στην χώρα αλλά και των παγκόσμιων αναγκών και απαιτήσεων. Σκοπός της εργασίας είναι η ανάδειξη της προσφοράς γνώσης και συμβολής των Εσπερινών Λυκείων - κύρια των Επαγγελματικών (ΕΠΑ.Λ) - στην επαγγελματική ανάπτυξη των αποφοίτων τα τελευταία χρόνια στην αγορά εργασίας αλλά και στην αναβάθμιση της ποιότητας της ζωής τους.

Η παρούσα εργασία αποτελείται από δύο μέρη. Πιο συγκεκριμένα, το θεωρητικό μέρος περιλαμβάνει: α) την Εισαγωγή, β) την Βιβλιογραφική επισκόπηση, (όπου αναφέρεται η εκπαίδευση στα Εσπερινά Λύκεια κύρια στα ΕΠΑ.Λ), γ) μια σύντομη ιστορική αναδρομή από την ίδρυση τους το 1872 μέχρι και σήμερα, δ) την αναγκαιότητα και τους λόγους ύπαρξης των Εσπερινών Λυκείων κυρίως για τους ενήλικες, ε) η δομή και τα τμήματα των Εσπερινών Επαγγελματικών Λυκείων, στ) οι δυσκολίες φοίτησης στα Εσπερινά ΕΠΑ.Λ και τις ενότητες, ζ) Βασικές Θεωρίες Μάθησης, η) Αντισταθμιστική Αγωγή. Το ερευνητικό μέρος περιλαμβάνει τη μεθοδολογία της έρευνας με τη μέθοδο ποσοτικής ανάλυσης βάσει ενός ερωτηματολογίου που πραγματοποιήθηκε σε 120 αποφοίτους Εσπερινών Λυκείων της Θεσσαλονίκης και της Καβάλας. Συγκεκριμένα: α) τα ερευνητικά ερωτήματα, β) την περιγραφή εργαλείου έρευνας-SPSS-Στατιστικό πρόγραμμα για κοινωνικές υπηρεσίες-

εφαρμόζοντας μεθόδους όπως συσχέτισης, κλίμακα likert), γ) τα συμπεράσματα-συζήτηση, δ) περιορισμούς της έρευνας και ε) ερωτηματολόγιο.

Λέξεις κλειδιά: Εσπερινή Εκπαίδευση, Εσπερινά Λύκεια, Εσπερινά Επαγγελματικά Λύκεια ΕΠΑ.Λ, Κοινωνικός αποκλεισμός, Θεωρίες μάθησης

Abstract

The present dissertation was implemented in the framework of the postgraduate program "Administration and Organization of Educational Units" of the International University of Greece - Sindos Area, with the theme "Evening Schools in Greece, their timeless presence and their contribution to social and professional development". Education in the Evening schools has a long history in the wider educational system of Greek children. It first appeared in 1872 in Greece. It has shaped generations of students, mainly adults, employees, most of them heads of families, and has played an important role over the years until today. Like Day Education, it has undergone radical changes and reforms due to socio-economic, political changes in the country but also global needs and requirements. The purpose of the work is to highlight the offer of knowledge and contribution of the Evening High Schools - mainly Vocational (EPAL) - in the professional development of graduates in recent years in the labor market and in upgrading their quality of life.

This paper consists of two parts. More specifically, the theoretical part includes: a) the introduction, b) the Bibliographic review where the education in the Evening Lyceums is mentioned, mainly in the EPAL, c) a brief historical review from their foundation in 1872 until today, d) the necessity and the reasons for the existence of the Evening Lyceums mainly for the adults, e) the structure and departments of the Evening Vocational High Schools, f) the difficulties of attending the Evening EPAL and the modules, g) Basic Learning Theories, h) Compensatory Education. The research part includes the research methodology with the method of quantitative analysis based on a questionnaire, a survey conducted on 120 graduates of Evening High Schools of Thessaloniki and Kavala. Specifically: a) research questions, b) the description of a research tool-SPSS-Superior Performance Program-applying methods such as correlation, likert scale), c) the conclusions-discussion, d) research constraints, e) the questionnaire.

Keywords: Evening Education, Evening High Schools, Evening Vocational High Schools
EPAL, Social Exclusion, Learning Theories.

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη	4
Abstract.....	6
1.Εισαγωγή	10
2. Βιβλιογραφική Επισκόπηση.....	11
2.1 Εκπαίδευση στα Εσπερινά Λύκεια	11
2.2 Ιστορική Αναδρομή	13
2.3 Τμήματα Εσπερινών Επαγγελματικών Λυκείων	17
2.4 Δυσκολίες στη Φοίτηση στα Εσπερινά ΕΠΑΛ.....	20
2.5 Θεωρίες Μάθησης.....	23
2.5.1 Η Θεωρία του Κοινωνικού Ντετερμινισμού (Durkheim)	24
2.5.2 Δομολειτουργική θεωρία.....	24
2.5.3 Μαρξιστική θεωρία.....	25
2.5.3 Η θεωρία του Piaget.....	25
2.5.4 Η θεωρία του Vygotsky.....	26
2.6 Κοινωνικός Αποκλεισμός -Κοινωνικές Ανισότητες	28
2.7 Αντισταθμιστική Αγωγή	30
3.Μεθοδολογία της Έρευνας	32
3.1 Στόχος της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα	32
3.2 Περιγραφή του εργαλείου της έρευνας	33
3.3 Περιγραφή του δείγματος.....	37
3.4 Περιγραφή των στατιστικών μεθόδων ανάλυσης	43
4. Αποτελέσματα της Έρευνας.....	45
4.1 Περιγραφική στατιστική.....	46
4.2 Επαγωγική στατιστική	53
4.2.1 Έλεγχοι διαφοράς και ανεξαρτησίας με κριτήριο το φύλο.....	53
4.2.2 Έλεγχοι διαφοράς και ανεξαρτησίας με κριτήριο την υπηκοότητα	61
4.2.3 Έλεγχοι διαφοράς και ανεξαρτησίας με κριτήριο τον τόπο μόνιμης κατοικίας.....	68
4.2.4 Έλεγχοι διαφοράς με κριτήριο την ηλικία κατά τη διάρκεια της φοίτησης	76
4.2.5 Έλεγχοι διαφοράς με κριτήριο την οικογενειακή κατάσταση κατά τη διάρκεια της φοίτησης	85
4.2.6 Έλεγχοι διαφοράς με κριτήριο την επαγγελματική κατάσταση κατά τη διάρκεια της φοίτησης	92
4.2.7 Έλεγχοι διαφοράς και ανεξαρτησίας με κριτήριο την ηλικία.....	102
4.2.8 Έλεγχοι διαφοράς και ανεξαρτησίας με κριτήριο την επαγγελματική κατάσταση	110

5. Συμπεράσματα.....	116
6. Περιορισμοί της έρευνας	120
7. Συζήτηση	121
8. Παράρτημα	122
8.1 Ερωτηματολόγιο	122
9. Βιβλιογραφία.....	130
9.1 Ελληνική Βιβλιογραφία.....	130
9.2 Ξένη Βιβλιογραφία.....	132
10. Γλωσσάρι.....	132

1.Εισαγωγή

Στην Ελλάδα εφαρμόζεται το δυικό σύστημα εκπαίδευσης το οποίο συνεπάγεται τον διαχωρισμό της γενικής και της επαγγελματικής εκπαίδευσης. (Κουλίνου, 2017)

Το εσπερινό Λύκειο είτε Γενικό είτε Επαγγελματικό είναι ένας θεσμός που λειτουργεί στη χώρα μας από το 1977 (Ν.576/1977) και έχει δεχτεί πολλαπλές αλλαγές και μεταρρυθμίσεις.

Στο εσπερινό Επαγγελματικό Λύκειο έχουν δυνατότητα συμμετοχής όλοι οι πολίτες που επιθυμούν την ολοκλήρωση των σπουδών της μετά-υποχρεωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είτε είναι εργαζόμενοι είτε είναι άνεργοι είτε ανήλικοι είτε ενήλικες. Ο σκοπός της εγγραφής ποικίλει από την απόκτηση του απολυτηρίου Λυκείου, του πτυχίου ειδικότητας έως του δικαιώματος συνέχισης της φοίτησης τους στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Η εσπερινή εκπαίδευση ως θεσμός πληροί έναν συγκεκριμένο κοινωνικό ρόλο: την προσφορά εκπαιδευτικών ευκαιριών σε άτομα που δεν έχουν τη δυνατότητα ή την ευκαιρία να σπουδάσουν στην ημερήσια εκπαίδευση για λόγους που θα αναλυθούν. Γενικά έχει προσδιοριστεί ως ο χώρος της εκπαίδευσης που υποδέχεται μαθητές, που προέρχονται και χαρακτηρίζονται κυρίως από ιδιαίτερα χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα..

Η παρούσα διπλωματική εργασία εστιάζει στη μελέτη των απόψεων και των ιδεών των αποφοίτων Εσπερινών Επαγγελματικών Λυκείων της Καβάλας και της Θεσσαλονίκης.

Επιπρόσθετα, μελετάει την διαχρονική παρουσία των εσπερινών Επαγγελματικών Λυκείων και αποτελεί μια ερευνητική προσπάθεια, πάνω στον τομέα αυτής της εκπαίδευσης και τη συμβολή της στη μορφωτική, κοινωνική και επαγγελματική εξέλιξη των αποφοίτων.

2. Βιβλιογραφική Επισκόπηση

2.1 Εκπαίδευση στα Εσπερινά Λύκεια

Η λέξη Παιδεία στα αρχαία σήμαινε τη γενική και πνευματική καλλιέργεια του ανθρώπου (Μπαμπινιώτης, 1998)

«Παιδεία γενικά θεωρείται η μόρφωση, η ευρύτερη καλλιέργεια του ανθρώπου αλλά και το σύνολο των διαδικασιών με τις οποίες επιτυγχάνεται η πνευματική, κοινωνική και ηθική ολοκλήρωση του ατόμου. Πρόκειται για «το κληροδοτούμενο από γενεά σε γενεά κεφάλαιο των πνευματικών αγαθών που σχηματίζεται μέσα στην ιστορία με τον ατομικό και συλλογικό μόχθο του ανθρώπου». (<http://lykevag.att.sch.gr>)

Σήμερα ως γενικός στόχος της Παιδείας χαρακτηρίζεται η ανάπτυξη της ικανότητας όλων των μελών της να συμμετέχουν στις στοχαστικές και συμβουλευτικές δραστηριότητές της, με άλλα λόγια, να εκπαιδεύει τους πολίτες ως πολίτες, έτσι ώστε ο δημόσιος χώρος να αποκτήσει ένα ουσιώδες περιεχόμενο. Με αυτή την έννοια, η Παιδεία περιλαμβάνει τους συγκεκριμένους στόχους της εκπαίδευσης των πολιτών ως πολιτών καθώς και της προσωπικής ανάπτυξης των ικανοτήτων τους.

Ως Δευτεροβάθμια μετα-υποχρεωτική επαγγελματική εκπαίδευση εννοούμε την εκπαίδευση που παρέχεται οργανωμένα από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα μετά την αποφοίτηση των μαθητών από το Γυμνάσιο δηλαδή από την υποχρεωτική εκπαίδευση. Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα εμπεριέχει τον διαχωρισμό της γενικής και της επαγγελματικής εκπαίδευσης, η οποία προσφέρεται μετά την υποχρεωτική εκπαίδευση από τα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ).

Εφ' όσον με τον όρο εκπαίδευση νοείται η συστηματική διαδικασία μετάδοσης γνώσεων και ανάπτυξης δεξιοτήτων σχετικά με συγκεκριμένο αντικείμενο, τα Επαγγελματικά Λύκεια είναι ο κύριος θεσμός που αποσκοπούν στη συστηματική διδασκαλία μαθητών και σπουδαστών και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων σχετικά με το αντικείμενο της επιλογής τους. (Τομέας-ειδικότητα).

Έτσι εμπεριέχει και την πολύπλευρη εκπαίδευση των πολιτών και χαρακτηρίζεται εκτός από την αφομοίωση της γνώσης και από μια δια βίου ανάπτυξη του χαρακτήρα των εκπαιδευομένων.

Η Πολιτεία, αναγνωρίζοντας τις εκπαιδευτικές ιδιαιτερότητες των μαθητών που φοιτούν στα εσπερινά Επαγγελματικά Λύκεια, θέσπισε ορισμένες ρυθμίσεις στην κατεύθυνση της ισότιμης εκπαιδευτικής αντιμετώπισής τους.

Η φοίτηση στα εσπερινά ΕΠΑ.Λ. διαφέρει από τη φοίτηση στα ημερήσια ως προς τη διάρκεια της παρακολούθησης μαθημάτων.

Στα Εσπερινά Λύκεια η φοίτηση είναι τριετής διάρκειας 2730 διδακτικών ωρών και περιλαμβάνει τις τάξεις:

- Α΄ Τάξη με ενιαίο πρόγραμμα με μαθήματα γενικής παιδείας, Προσανατολισμού και ειδικοτήτων
- Β΄ Τάξη με διαχωρισμό σε τομείς Τεχνικών και Επαγγελματικών Σπουδών με μαθήματα Γενικής παιδείας και τομέων θεωρητικά και εργαστηριακά και
- Γ΄ Τάξη με διαχωρισμό των τομέων Σπουδών σε επιμέρους ειδικότητες, με μαθήματα γενικής παιδείας και Ειδικοτήτων θεωρητικά και εργαστηριακά.

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών που εφαρμόζεται προβλέπει ότι για κάθε τάξη είναι 23 ώρες διδασκαλίας ανά εβδομάδα. Για τα Γενικά εσπερινά Λύκεια οι ώρες διδασκαλίας ανά εβδομάδα είναι 25 σε κάθε τάξη, ενώ για τα εσπερινά ΕΠΑ.Λ. 30.

Η λειτουργία των Εσπερινών Σχολείων γίνεται από τις 18.00 έως τις 22.30.

Λειτουργούν με μειωμένο διδακτικό ωράριο μαθημάτων και οι μαθητές έχουν την δυνατότητα να απουσιάσουν περισσότερες φορές σε αντίθεση με τους μαθητές των ημερήσιων σχολείων. Με τον τρόπο αυτό, επιδιώκεται η κάλυψη των ιδιαίτερων εκπαιδευτικών αναγκών των ατόμων αυτών παράλληλα με την προσπάθεια να περιοριστούν οι κοινωνικές ανισότητες και αποκλεισμοί (Δουτσίνη,2020).

Η δυνατότητα συνέχισης των σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση παρέχεται και από τα εσπερινά ΕΠΑ.Λ. Το ποσοστό εισαγωγής από τα εσπερινά ΕΠΑ.Λ ορίζεται στο 1% των εισακτέων και εξετάζονται σε κοινή ύλη και μαθήματα όπως των ημερησίων ΕΠΑ.Λ στις Πανελλήνιες εξετάσεις.

2.2 Ιστορική Αναδρομή

Η οργάνωση και η σύσταση της νυχτερινής εκπαίδευσης στην Ελλάδα ακολουθεί τον παρακάτω διαχωρισμό:

- 1830-1929
 - 1834 θέσπιση της επτάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης
 - 1866 προσφορά εσπερινών μαθημάτων από την Εταιρεία Φίλων του Λαού
 - 1872 ίδρυση νυχτερινών σχολών από τον Φιλολογικό Σύλλογο «Παρνασσός»
 - 1919 ίδρυση της Διδασκαλείου Τεχνικής Εκπαίδευσης με τρία εργαστήρια και ένα νυχτερινό σχολείο
- 1929-1949
 - 1929 ίδρυση νυχτερινών σχολών (N4997/1929)
 - 1931 ίδρυση ημερήσιων και νυχτερινών σχολών σε πόλεις με πληθυσμό έως 10000 με σκοπό τη συμπληρωματική επαγγελματική μόρφωση (N.5197/1931)
 - 1936 ίδρυση του Πρώτου Εσπερινού Γυμνασίου (Αθήνα) από το «Φοιτητικό Εκπαιδευτικό Σύλλογο»
 - 1937 ίδρυση Εσπερινού Γυμνασίου (Πειραιάς) από την «Φιλική Εταιρεία Νέων»
 - 1940 θέσπιση μικρού ποσού διδάκτρων
 - 1947-1949 λειτουργία ιδιωτικών Εσπερινών Γυμνασίων
- 1949-1976
 - 1949 ίδρυση αρκετών Δημοσίων Εσπερινών Γυμνασίων
 - 1957 λειτουργία 51 νυχτερινών εξατάξιων Γυμνασίων ως παραρτήματα των Ημερησίων για νέους ηλικίας άνω των 15 ετών
 - 1959 ίδρυση δέκα αυτοτελών νυχτερινών Γυμνασίων και αλλαγή τους σε επτατάξια

- 1961 καθορισμός αναλυτικού και ωρολογίου προγράμματος των επτατάξιων Εσπερινών Γυμνασίων (Β.Δ 617/1961)
- 1964 δημιουργία ημερήσιων και νυχτερινών λυκείων ((Ν.Δ. 4379/1964)
- 1976-σήμερα
 - 1976 διάκριση Γυμνασίων και Λυκείων σε ημερήσια και νυχτερινά (Ν.309/1976)
 - 1977 χαρακτηρισμός της Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης σε ημερήσια ή νυχτερινή (Ν.576/1977)
 - 1985 προϋπόθεση για την φοίτηση σε εσπερινά λύκεια ο μαθητής να είναι εργαζόμενος (Ν.1566/1985)
 - 1995 θεσμοθέτηση Ενιαίου Λυκείου (Ν.2525/1997) ([//schoolpress.sch.gr](http://schoolpress.sch.gr))

Οι λόγοι της ύπαρξης της εσπερινής εκπαίδευσης μπορούν να περιληφθούν στο ακόλουθο πλαίσιο:

- Μείωση του αναλφαριθμητισμού
- Δυνατότητα συνέχισης των σπουδών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- Παροχή επαγγελματικών και τεχνικών γνώσεων (Ρίζου, 2004)

Σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας η έννοια και η ίδρυση των ΕΠΑ.Λ όπως αυτές καθορίζονται με το ΦΕΚ 193Α/2013, είναι:

1. Η επαγγελματική εκπαίδευση παρέχεται από το Επαγγελματικό Λύκειο (ΕΠΑ.Λ.) (Ημερήσιο και Εσπερινό).
2. Επαγγελματικά Λύκεια (Δημόσια ή Ιδιωτικά, σύμφωνα με το πλαίσιο λειτουργίας των Ιδιωτικών Σχολείων - ν. 682/1977) ιδρύονται αποκλειστικά από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και διακρίνονται σε Ημερήσια και Εσπερινά. «Ελάχιστο όριο ηλικίας για την εγγραφή στα Εσπερινά Επαγγελματικά Λύκεια είναι τα δεκαπέντε (15) έτη.»
3. Επαγγελματικά Πρότυπα - Πειραματικά Λύκεια και Επαγγελματικά Λύκεια Ειδικής Αγωγής ιδρύονται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων. Στην απόφαση αυτή ορίζεται και η κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για τη λειτουργία των ανωτέρω σχολείων. Επαγγελματικά Πρότυπα - Πειραματικά Λύκεια Μαθητείας ιδρύονται και από τον Ο.Α.Ε.Δ. με κοινή απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων και Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας.

Στην απόφαση αυτή ορίζεται και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για τη λειτουργία των ανωτέρω σχολείων.

4. Εσπερινά Επαγγελματικά Λύκεια ιδρύονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών

Σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας οι σκοποί της Δευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης όπως αυτοί καθορίζονται με το ΦΕΚ 193Α/2013, είναι:

α) η παροχή γενικής παιδείας υψηλού επιπέδου, που θα συμβάλλει στην ισόρροπη γνωστική, συναισθηματική, πνευματική και σωματική ανάπτυξη όλων των μαθητών/τριών,

β) η προαγωγή της κριτικής σκέψης, της πρωτοβουλίας, της δημιουργικότητας και των ικανοτήτων των μαθητών/τριών,

γ) η καλλιέργεια της εθνικής, θρησκευτικής και πολιτισμικής μας κληρονομιάς αλλά και η προετοιμασία των νέων για την κοινωνία των ευρωπαϊκών πολιτών,

δ) ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της διαφορετικότητας και της πολιτισμικής ετερότητας στο πλαίσιο μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας,

ε) η ενδυνάμωση των αξιών της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της συλλογικότητας και της αλληλεγγύης και η διαμόρφωση συνείδησης ενεργού πολίτη,

στ) η διασφάλιση της ισορροπίας στη σχολική ζωή, ούτως ώστε οι μαθητές/τριες να έχουν τη δυνατότητα να συνδυάζουν τη γνώση, τον ελεύθερο χρόνο, τη δημιουργία και τη συμμετοχή,

ζ) η καλλιέργεια των βασικών κοινωνικών δεξιοτήτων που είναι αναγκαίες για την ανάπτυξη της προσωπικότητας και την κοινωνική ένταξη,

η) η παροχή ολοκληρωμένων επαγγελματικών γνώσεων και δεξιοτήτων για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας,

θ) η ενδυνάμωση της δυνατότητας παρακολούθησης των εργασιακών εξελίξεων, καθώς και της δυνατότητας πρόσληψης και αφομοίωσης των νέων τεχνολογικών και επαγγελματικών γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων στο πλαίσιο της Δια Βίου Μάθησης,

ι) η δυνατότητα επαγγελματικής ανέλιξης μέσω σπουδών σε ανώτερη εκπαιδευτική βαθμίδα και

ια) η ανάπτυξη δράσεων που διασφαλίζουν την ποιότητα της τεχνικής - επαγγελματικής εκπαίδευσης (www.minedu.gov.gr)

2.3 Τμήματα Εσπερινών Επαγγελματικών Λυκείων

Σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας οι ομάδες Προσανατολισμού οι Τομείς και οι Ειδικότητες όπως αυτοί καθορίζονται με το ΦΕΚ 193Α/2013, είναι:

Ομάδα Προσανατολισμού Τεχνολογικών Εφαρμογών

- Τομέας Πληροφορικής
 1. Τεχνικός Εφαρμογών Πληροφορικής
 2. Τεχνικός Η/Υ και Δικτύων Η/Υ
 3. Τεχνικός Εφαρμογών Λογισμικού
 - Τομέας Μηχανολογίας
 1. Τεχνικός Μηχανολογικών Εγκαταστάσεων και Κατασκευών
 2. Τεχνικός Μηχανικός Θερμικών Εγκαταστάσεων και Μηχανικός Τεχνολογίας Πετρελαίου και Φυσικού Αερίου
 3. Τεχνικός Εγκαταστάσεων ψύξης αερισμού και κλιματισμού
 4. Τεχνικός Οχημάτων
 5. Τεχνικός Μηχανοσυνθέτης αεροσκαφών
 - Τομέας Ηλεκτρολογίας, Ηλεκτρονικής και Αυτοματισμού
 1. Τεχνικός Ηλεκτρονικών και Υπολογιστικών Συστημάτων, Εγκαταστάσεων
 2. Τεχνικός Ηλεκτρολογικών Συστημάτων, Εγκαταστάσεων και Δικτύων
 3. Τεχνικός Αυτοματισμού
 4. Τεχνικός Δικτύων και Τηλεπικοινωνιών
 - Τομέας Δομικών Έργων
 1. Σχεδιαστής Δομικών Έργων και Γεωπληροφορικής
 - Τομέας Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων
 1. Τεχνικός Διαχείρισης και Ανακύκλωσης
 2. Τεχνικός Ελέγχου Ρύπανσης και Εγκαταστάσεων Αντιρύπανσης
- ### Ομάδα Προσανατολισμού Διοίκησης και Οικονομίας Τομέας Διοίκησης και Οικονομίας
1. Υπάλληλος Διοίκησης και Οικονομικών Υπηρεσιών
 2. Υπάλληλος Αποθήκης και Συστημάτων Εφοδιασμού
 3. Υπάλληλος Εμπορίας και Διαφήμισης

4. Υπάλληλος Οικονομίας και Διοίκησης στον Τουρισμό

Ομάδα Προσανατολισμού Υγείας Πρόνοιας και Ευεξίας

➤ Τομέας Υγείας Πρόνοιας Ευεξίας

1. Βοηθός νοσηλευτή
2. Βοηθός Ιατρικών-Βιολογικών Εργαστηρίων
3. Βοηθός Βρεφονηπιοκόμων
4. Βοηθός Φυσικοθεραπευτή
5. Βοηθός Οδοντοτεχνίτη
6. Βοηθός Φαρμακείου
7. Αισθητικής Τέχνης
8. Κομμωτικής Τέχνης

Ομάδα Προσανατολισμού Εφαρμοσμένων Τεχνών

➤ Τομέας Εφαρμοσμένων Τεχνών

1. Σχεδιασμού-Διακόσμησης-Εσωτερικών Χώρων
2. Αργυροχρυσοχοΐα
3. Γραφικών Τεχνών
4. Συντήρηση Έργων Τέχνης-Αποκατάσταση
5. Σχεδίαση και Παραγωγής Ενδύματος
6. Επιπλοποιία-Ξυλογλυπτική

Ομάδα Προσανατολισμού Γεωπονίας, Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής

➤ Τομέας Γεωπονίας, Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής

1. Τεχνικός Φυτικής Παραγωγής
2. Τεχνικός Ζωικής Παραγωγής
3. Τεχνικός Αλιείας και Υδατοκαλλιεργειών
4. Τεχνικός Ανθοκομίας και Αρχιτεκτονικής Τοπίου
5. Τεχνικός Τεχνολογίας Τροφίμων και Ποτών
6. Τεχνικός Δασοπονίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος

Ομάδα Προσανατολισμού Ναυτιλιακών Επαγγελματιών Τομέας Πλοιάρχων

1. Πλοίαρχος Εμπορικού Ναυτικού Τομέας Μηχανικών
2. Μηχανικός Εμπορικού Ναυτικού

Το 2018 ξεκίνησε το πρόγραμμα «Μία νέα αρχή στο ΕΠΑ.Λ – Υποστήριξη Σχολικών Μονάδων ΕΠΑ.Λ» Υπήρξαν κάποιες αναπροσαρμογές ως προς την ονομασία των Τομέων και Ειδικοτήτων οι βασικές δράσεις είναι:

- Εναλλακτική ενισχυτική διδασκαλία
- Πρόσληψη ψυχολόγων
- Χρηματοδοτούμενα σχέδια δράσης
- Εξοπλισμός τηλεδιάσκεψης και τηλε-εκπαίδευσης
- Σύμβουλος καθηγητής (www.minedu.gov)

Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων, τα δημόσια Επαγγελματικά Λύκεια παρέχουν ειδικότητες, οργανώνουν τμήματα, σύμφωνα με τις εθνικές και περιφερειακές ανάγκες της εθνικής οικονομίας, τις προτάσεις των Περιφερειακών Επιτροπών Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, της Γ.Σ.Ε.Ε. και της Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε, των Επιμελητηρίων και των Επιστημονικών Ενώσεων και τις προτάσεις του Υπουργείου Εργασίας , Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας και του Ο.Α.Ε.Δ., του Υπουργείου Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, των Υπουργείων Υγείας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Τουρισμού, Πολιτισμού και Αθλητισμού και Ναυτιλίας και Αιγαίου.

2.4 Δυσκολίες στη Φοίτηση στα Εσπερινά ΕΠΑ.Λ

Πολύ συχνά αντιμετωπίζεται το φαινόμενο της σχολικής διαρροής που οδηγεί ένα μέρος των μαθητών να εγκαταλείπει τη φοίτηση πριν το πέρας της και μπορεί να οφείλεται είτε σε προσωπικούς-οικογενειακούς λόγους είτε σε λόγους που σχετίζονται με το ίδιο το σχολείο (Παπαβασιλείου, 2014).

Η ύπαρξη και η λειτουργία των εσπερινών σχολείων είναι εξαιρετικά σημαντική για τους εκπαιδευόμενους οι οποίοι δεν μπόρεσαν ή δεν ήθελαν να ολοκληρώσουν την εκπαίδευσή τους στην πρώτη τους ευκαιρία. Είναι ουσιαστικά μία δεύτερη ευκαιρία τόσο για να ολοκληρώσουν τη μετα-υποχρεωτική τους εκπαίδευση όσο και για να συνεχίσουν αν το επιθυμούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Ο θεσμός της εσπερινής εκπαίδευσης έχει περάσει από πολλά στάδια και πολλές μεταρρυθμίσεις. Παρόλα αυτά πολλές φορές φαίνεται ότι δεν είναι σε θέση να εκπληρώσει τους στόχους του και να προσφέρει ουσιαστικές υπηρεσίες προς τους εκπαιδευόμενους που επιλέγουν να συνεχίσουν εκεί τη φοίτησή τους. Πολλές φορές παρατηρούνται σημαντικές ελλείψεις και αποκλίσεις από τους νομοθετημένους στόχους (Σταμέλου,2017).

Τα προβλήματα που παρατηρούνται στο χώρο της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα έχουν οδηγήσει σε μεγάλη διαρροή μαθητών, η οποία φτάνει στο 23%, αλλά και σε χαμηλότερες ακαδημαϊκές επιδόσεις των εκπαιδευομένων (Γαλίτης, 2005).

Οι μαθητές εσπερινών σχολείων αντιμετωπίζουν προβλήματα που απορρέουν από την διπλή τους ιδιότητα, του εργαζομένου και του μαθητή και καλούνται να αντιμετωπίζουν τόσο εργασιακά όσο και εκπαιδευτικά προβλήματα (Ηλιάδου,2015).

Οι περισσότεροι από όσους φοιτούν εργάζονται πολλές ώρες, και μάλιστα, σε δύσκολα και βαριά χειρωνακτικά επαγγέλματα. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα από τη μία να είναι κουρασμένοι κατά τη διάρκεια των μαθημάτων και από την άλλη να μην έχουν τον απαραίτητο ελεύθερο χρόνο να αφιερώσουν στην εκπαιδευτική διαδικασία, ακόμα και σε περιόδους εξετάσεων (Αφένδρα,2020).

Άλλος παράγοντας που παίζει σημαντικό ρόλο στο φαινόμενο της σχολικής διαρροής είναι το γεγονός ότι πολλοί ιδιαίτερα από τους ενήλικους μαθητές δεν έχουν εμπλακεί σε μαθησιακή διαδικασία για μεγάλο χρονικό διάστημα με αποτέλεσμα να παρουσιάζουν

μεγάλα κενά και μερικές φορές δυσαναπλήρωτα τόσο σε γνώσεις όσο και σε δεξιότητες (Καζαλτζής,2017).

Οι ενήλικοι μαθητές οι οποίοι έχουν ήδη υιοθετήσει πολλούς ρόλους, προσπαθούν να μην αλλοιώσουν τον εαυτόν τους, ενώ δύσκολα συγκρατούν πληροφορίες και γνώσεις που δεν τους αφήνουν αδιάφορους και που βρίσκονται έξω από το πλαίσιο των ενδιαφερόντων τους (Ποντίκη,2018).

Μπορεί η διαδικασία της εκπαίδευσης να είναι προσαρμοσμένη στις ανάγκες των εκπαιδευόμενων με πιο ελαστικά ωράρια και μεγαλύτερο επίπεδο ευκολίας, όπως τη λιγότερη ύλη και εκπαιδευτικούς με κατανόηση για τα προβλήματα των μαθητών τους, παρόλα αυτά οι εκπαιδευόμενοι εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν αρκετές δυσκολίες που τους αναγκάζουν πολλές φορές να εγκαταλείψουν την εκπαίδευση ενισχύοντας το φαινόμενο της σχολικής διαρροής (Αφένδρα,2020).

Σε αυτά έρχονται να προστεθούν οι μειωμένες διδακτικές ώρες 30 με 40 λεπτά της ώρας που δε βοηθούν ιδιαίτερα στην ολοκλήρωση και στην εμπέδωση της ύλης όπως και οι ανεπαρκώς καταρτισμένοι εκπαιδευτικοί σε θέματα Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Αφένδρα,2020).

Σημαντικό ρόλο σε αυτό παίζει και ο ανομοιογενής μαθητικός πληθυσμός με αποτέλεσμα οι εκπαιδευτικοί συχνά να συναντούν περισσότερο ή λιγότερο σημαντικές δυσκολίες κατά την διεκπεραίωση του εκπαιδευτικού τους έργου (Σταμέλλου, 2017).

Πολλές φορές αντιμετωπίζεται το θέμα της μη αντιστοιχίας μεταξύ των αναλυτικών προγραμμάτων και των πραγματικών αναγκών των μαθητών καθώς και η έλλειψη του απαραίτητου υλικοτεχνικού εξοπλισμού (π.χ. κατάλληλα βιβλία) και η μη επαρκής παρουσία εξειδικευμένου προσωπικού (π.χ. ψυχολόγοι) (Ηλιάδου, 2015).

Η επιλογή της θεωρητικής προσέγγισης αλλά και των εκπαιδευτικών τεχνικών που θα χρησιμοποιηθούν διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλο στην ενεργή εμπλοκή των εκπαιδευομένων στη μαθησιακή διαδικασία. (Καζαλτζής,2017).

Υπάρχουν αρκετές φορές ελλείψεις σε υλικοτεχνική υποδομή και σε εκπαιδευτικό υλικό, ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και το σημαντικότερο αδυναμία σύνδεσης της παρεχόμενης εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας. Όλα αυτά συντελούν στην εμφάνιση δυσκολιών στη συνέχιση της φοίτησης (Σταμέλλου,2017).

Ο αριθμός των εσπερινών σχολείων είναι πολύ μικρός οπότε αυτά βρίσκονται σε μακρινές αποστάσεις από τον τόπο κατοικίας των μαθητών με αποτέλεσμα να χάνεται πολύς χρόνος στις μετακινήσεις.

Στα Εσπερινά Σχολεία το μαθησιακό πλαίσιο και οι διαδικασίες πρέπει να ανταποκρίνονται στην ανάγκη των εκπαιδευομένων, οι οποίοι είναι ενήλικες οι περισσότεροι και να τους δίνουν την ευκαιρία να συμμετέχουν ενεργά σε όλους τους τομείς της επαγγελματικής, οικογενειακής και κοινωνικής ζωής (Αφένδρα,2020).

Αν και η εσπερινή εκπαίδευση μπορεί να αποτελέσει δίοδο των μαθητών προς την Τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην πραγματικότητα δεν λειτουργεί πάντοτε όπως προβλέπεται, αφού το ισχύον σύστημα δεν δύναται να υποστηρίξει ουσιαστικά όσους εκπαιδευόμενους πραγματικά επιθυμούν τη συνέχιση των σπουδών τους. Μπορεί να παρέχονται τυπικά ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες, όμως αυτό δεν λειτουργεί πάντοτε αποτελεσματικά και περισσότερο σε αυτούς που στο παρελθόν είχαν επιλέξει την εγκατάλειψη του σχολείου. Δυστυχώς δεν φτάνει από μόνη της η φοίτηση στα σχολεία ώστε να λυθεί το πρόβλημα της ανεργίας ή να οδηγήσει σε επαγγελματική αποκατάσταση όλων των αποφοίτων (Σταμέλλου, 2017)

Σημαντικός παράγοντας είναι και η οικονομική κατάσταση των μαθητών. Τα άτομα με χαμηλά εισοδήματα είναι λιγότερο πιθανό να αγοράσουν βιβλία, να εγγραφούν συνδρομητές σε περιοδικά και να κυνηγήσουν θέσεις εργασίας που απαιτούν υψηλά επίπεδα γνώσεων. Το χαμηλό οικονομικό προφίλ και οι δύσκολες συνθήκες διαβίωσης μπορούν επίσης να εμποδίσουν ή να περιορίσουν την πρόσβαση σε υποστηρικτική τεχνολογία ακόμα και να αφήσουν σε ένα άτομο περιορισμένο περιθώριο για σπουδές (Μπόκια,2017)

2.5 Θεωρίες Μάθησης

Μάθηση είναι το φαινόμενο κατά το οποίο πραγματοποιούνται διαδικασίες τόσο σε βιολογικό όσο και σε πνευματικό επίπεδο. Κατά τη βιολογική διαδικασία, μέσω της μακράιωνης άσκησης ο άνθρωπος και σε μικρότερο βαθμό τα ζώα αποκτούν γνώσεις σχετικά με τον κόσμο στον οποίο ζουν και στη συνέχεια χρησιμοποιώντας είτε την εμπειρία είτε την εξάσκηση είτε τον εθισμό, τις εκμεταλλεύονται όπως αυτοί κρίνουν της δίνουν δηλαδή μια μονιμότητα. Κατά την πνευματική διαδικασία η μάθηση παρατηρείται μόνο στον άνθρωπο και κατευθύνεται σε μεγάλο βαθμό από τον ίδιο, ενώ τα αποτελέσματα της είναι εμφανή στην συμπεριφορά του. Η συγκράτηση αυτών των γνώσεων γίνεται στην μνήμη και η πρόσβαση σε αυτή γίνεται μέσω της λήψης διαφόρων ειδών ερεθισμάτων. Τα ερεθίσματα παρέχονται και υποστηρίζονται από τις αισθήσεις. Για να δημιουργηθεί ένα ερέθισμα αντιληπτό, ικανό να δημιουργήσει μάθηση υπάρχει μια συνεργασία και αλληλοσυμπλήρωση μεταξύ των αισθήσεων. Σημαντικός είναι και ο ρόλος των εμπειριών, των προηγούμενων δηλαδή γνώσεων. Η μάθηση έχει ατομικό και προσωπικό χαρακτήρα (Κομματάς,2009).

Κάποια χαρακτηριστικά της μάθησης ως μία εγκεφαλική διαδικασία είναι:

- χαρακτηριστικό των έμψυχων όντων
- αντιληπτά μόνο τα αποτελέσματα της
- συγκεκριμένοι παράγοντες την επηρεάζουν
- νευροφυσιολογικοί παράγοντες συμμετέχουν

Η μάθηση είναι μία πολύπλοκη διαδικασία η οποία εξαρτάται από :

- τις προηγούμενες γνώσεις
- το υπόβαθρο
- τις εμπειρίες
- την ιδιοσυγκρασία και
- το στυλ μάθησης του κάθε ενδιαφερόμενου

Οι άξονες πάνω στους οποίους βασίζεται η μάθηση είναι:

- συνθήκες μάθησης
 - εξωτερικές
 - εσωτερικές

- τρόπος που εφαρμόζεται η μάθηση
 - σωματικά
 - πνευματικά
- διαστάσεις μάθησης
 - περιεχόμενο
 - συναισθηματική
 - πλαίσιο μάθησης (Καγιαβή,2016)

2.5.1 Η Θεωρία του Κοινωνικού Ντετερμινισμού (Durkheim)

Η θεωρία που παραδέχεται ότι όλα όσα συμβαίνουν στον κόσμο γίνονται σύμφωνα με κάποια αιτία, που την ακολουθεί αναγκαστικά πάντα το ίδιο αποτέλεσμα (Χασιάκος,1992).

Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία η εκπαίδευση θεωρείται ως επίδραση που ασκείται από τους μεγαλύτερους σε όλους εκείνους που δεν είναι ακόμη ώριμοι για την κοινωνική ζωή. Ο σκοπός αυτού του είδους εκπαίδευση είναι η καλλιέργεια των φυσικών, διανοητικών και ηθικών δυνατοτήτων των νεότερων (Ρεβελιώτης, 2016).

Έχει σαν βασική της λειτουργία τη συμμετοχή του παιδιού-μαθητή (ενήλικα) σε μια συγκεκριμένη ομάδα της κοινωνικής ιεραρχίας, την προπαρασκευή του για το συγκεκριμένο κοινωνικό του περιβάλλον, μεταδίδοντάς του κοινές κοινωνικές παραδόσεις με την γλώσσα, τη θρησκεία, την ηθική και τα έθιμα της κοινωνίας (Γαλίτης, 2005).

Η θεωρία του Durkheim έχει επικριθεί για τη βασική της παραδοχή ότι δηλαδή το σχολείο έχει καθήκον να αναπαράγει και να διατηρεί την κοινωνική συνοχή και ενότητα. Με αυτό τον τρόπο παραβλέπει την πολυπλοκότητα των κοινωνικών συστημάτων και τη δυναμική των αλληλεπιδράσεων που αναπτύσσεται εντός τους (Ρεβελιώτης, 2016).

2.5.2 Δομολειτουργική θεωρία

Η προσέγγιση που αφορά στο δομολειτουργισμό υποστηρίζει ότι οι βασικές λειτουργίες της εκπαίδευσης είναι η κοινωνικοποίηση και η επιλογή. Είναι λογικό σε μια ανταγωνιστική κοινωνία να επιλέγονται οι πιο ικανοί που μπορεί να πετύχουν. Γενικά τίθεται ζήτημα ικανοτήτων και όχι κοινωνικής προέλευσης. Υπάρχει επιβράβευση για τα άτομα με ικανότητες και αποτυχία για αυτά που δεν έχουν πολλές ικανότητες αποτυχαίνουν.

Βασική λειτουργία της εκπαίδευσης είναι να μεταβιβάζει σε όλα τα άτομα τις αξίες και τα κίνητρα για να πετύχουν και ταυτόχρονα να παρέχει σε όλα τα άτομα ίσες ευκαιρίες αλλά και τη δυνατότητα της κοινωνικής κινητικότητας.

Σύμφωνα με τη δομολειτουργική θεωρία, η εκπαίδευση είναι ένας θεσμός, ο οποίος μαζί με άλλους, χρησιμοποιείται ως μηχανισμός επίλυσης των προβλημάτων της κοινωνίας και θεωρείται προϊόν διάδρασης, με την έννοια ότι οι επιλογές στην εκπαίδευση, το είδος της γνώσης που παρέχει στα άτομα κατασκευάζονται μέσω της διάδρασης, (Τζαφέα, 2017).

Ο «πατέρας» αυτής της θεωρίας πιστεύει ότι οι προσδοκίες των γονιών μεταβάλλονται ανάλογα με την κοινωνικοοικονομική τους προέλευση. Έτσι οι γονείς από ανώτερες κοινωνικοοικονομικές τάξεις παρουσιάζουν αντίστοιχα ανώτερες προσδοκίες σε σχέση με τους γονείς κατώτερων τάξεων. Και κατά αντιστοιχία φέρονται και τα παιδιά τους (Γαλίτης, 2005).

2.5.3 Μαρξιστική θεωρία

Σύμφωνα με τη μαρξιστική θεώρηση, η εκπαίδευση εμβάλει στα παιδιά αξίες, τις ιδέες και ήθη που ευνοούν την καπιταλιστική κοινωνία και είναι αυτή που τους βοηθάει να αναπτύξουν δεξιότητες τέτοιες που θα τους είναι χρήσιμες αργότερα στην αγορά εργασίας. Το επάγγελμα σύμφωνα με τη μαρξιστική θεώρηση θα είναι ανάλογο, της κοινωνικής τάξης από την οποία προέρχονται (Καντζαρά, 2008).

Ο θεσμός της εκπαίδευσης νομιμοποιεί, την πολιτική και οικονομική οργάνωση και τις κοινωνικές σχέσεις μιας κοινωνίας. Ο σημαντικότερος ρόλος του σχολείου και της εκπαίδευσης γενικότερα είναι ότι πείθει τα μέλη των λαϊκών τάξεων να δεχτούν τις συνθήκες ζωής και εργασίας που προορίζονται γι' αυτά (Γαλίτης, 2005).

2.5.3 Η θεωρία του Piaget

Η θεωρία του αναλύει τα στάδια μέσα από τα οποία επέρχεται η νοητική εξέλιξη του ατόμου. Το άτομο δηλαδή προσπαθεί να εναρμονίσει νέες γνώσεις-εμπειρίες με τα γνωστικά του σχήματα. Η αφομοίωση και η συμμόρφωση είναι οι δύο μηχανισμοί της βασικής λειτουργίας για όλους τους οργανισμούς, η οποία ονομάζεται προσαρμογή. Οι

δύο αυτοί μηχανισμοί μπορούν να λειτουργούν ταυτόχρονα και να αλληλοεπιδρούν (Μήτσης, 2010).

Τονίζει τη σημασία της δράσης και το ρόλο του ίδιου του εκπαιδευόμενου στην εξέλιξη της μάθησης όπως επίσης τη σημασία της κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Ακόμα δίνει μεγάλη σημασία στη διαδικασία της σύγκρουσης μεταξύ των παλαιών και νέων εμπειριών. Η γνώση εν κατακλείδι προϋποθέτει την δυνατότητα δράσης, τροποποίησης, επεξεργασίας, καθώς και την κατανόηση των διαδικασιών αυτών (Ζαχαριάδου, 2020).

2.5.4 Η θεωρία του Vygotsky

Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία η έννοια της ανάπτυξης αναφέρεται στη νευροφυσιολογική ανάπτυξη του ατόμου και επιτυγχάνεται όχι μόνον χάρις στις έμφυτες νοητικές ικανότητες του κάθε ατόμου, αλλά και εξαιτίας της διαμεσολάβησης των πολιτισμικών εργαλείων και των κοινωνικών γεγονότων ενώ η έννοια της μάθησης συνιστά τη γνωστική διεργασία (Μήτσης, 2010).

Θεωρεί ότι το σημαντικότερο σημείο για την απόκτηση της γνώσης είναι η διαμεσολάβηση. Αναφέρει ως διαμεσολαβητές της ανθρώπινης δραστηριότητας τόσο τα ψυχολογικά όσο και τα τεχνικά εργαλεία. Για τα εργαλεία επίσης υποστηρίζει ότι η χρήση τους μορφοποιεί και μετασχηματίζει κάποιες πνευματικές λειτουργίες και δεν τις διευκολύνει μόνο. Η χρησιμοποίηση των εργαλείων:

- Εισάγει καινούργιες λειτουργίες σχετικές με τη χρήση τους
- Κάνει κάποιες παραπάνω λειτουργίες
- Αλλάζει ορισμένα πνευματικά χαρακτηριστικά που εμπλέκονται με τη χρήση τους (Καλαντζή)

Πρότεινε τη Ζώνη Επικείμενης Ανάπτυξης (Zone of Proximal Development ZPD) που ορίζεται ως η απόσταση που υπάρχει ανάμεσα στο πραγματικό αναπτυξιακό επίπεδο ενός παιδιού και το εν δυνάμει ανώτερο επίπεδο ανάπτυξης και ισχύει για όλους τους εκπαιδευόμενους ανεξαρτήτως πνευματικής κατάστασης ή ηλικίας.

Κατηγοριοποίησε τις δεξιότητες των εκπαιδευομένων :

- Δεξιότητες που μπορούν να εφαρμοστούν χωρίς εξωτερική βοήθεια
- Δεξιότητες που μπορούν να εφαρμοστούν μόνο με εξωτερική βοήθεια
- Δεξιότητες που δε μπορούν να εφαρμοστούν ακόμα και με εξωτερική

βοήθεια (Τσαρμπού, 2017).

Υποστήριξε ότι ο ρόλος του εκπαιδευτικού θα πρέπει να επικεντρώνεται στις δεξιότητες που μπορεί να μάθει ο εκπαιδευόμενος και να έχουν τέτοιο βαθμό δυσκολίας που να αντιμετωπίζονται ως πρόκληση.

Όσον αφορά στην Εκπαίδευση Ενηλίκων υπάρχουν κάποιες ιδιαιτερότητες επειδή υπάρχει μια ειδοποιός διαφορά ανάμεσα στη μάθηση στην παιδική ηλικία και στη μάθηση στην ενηλικιότητα η οποία έχει ευρύτετη αποδοχή από τους εκπαιδευτές ενηλίκων. Σε έναν ενήλικο δημιουργείται κίνητρο για μάθηση όταν η αντίληψή του για την πραγματικότητα βρεθεί σε μια κατάσταση κατά την οποία δεν υπάρχει σύμπνοια μεταξύ πραγματικότητας και εμπειρίας. Όταν ένας ενήλικας βρεθεί σε αυτή την κατάσταση, αυτό που χρειάζεται δεν είναι ένα απλό είδος μάθησης αλλά μια μετασχηματιστική διεργασία. Η μάθηση αντίθετα στη παιδική και εφηβική ηλικία είναι μια διαμορφωτική διεργασία νοήματος στο πλαίσιο της κοινωνικοποίησής των παιδιών.

Στόχος της μετασχηματίζουσας μάθησης είναι μέσω του στοχασμού να βοηθήσει τους ενήλικους εκπαιδευόμενους, να αμφιβάλουν και να επαναπροσδιορίσουν τις αντιλήψεις τους για τον κόσμο και τη γενικότερη θέση που κατέχουν σε αυτόν. Όλες οι εμπειρίες που έχουν αποκτηθεί μέχρι την ενήλικη ζωή αμφισβητούνται, κρίνονται και βρίσκεται η πραγματική αλήθεια και γνώση (Κωνσταντινίδου, 2019).

Στην εκπαίδευση ενηλίκων παίζει σημαντικό ρόλο και η κριτική σκέψη η οποία πολλές φορές συγχέεται ή ταυτίζεται με άλλες νοητικές διεργασίες. Οι διεργασίες με τις οποίες ταυτίζεται είναι η αναλυτική σκέψη η ανάλυση δηλαδή των συνιστωσών ενός προβλήματος ή μιας περίπτωσης και η λογική σκέψη η διατύπωση δηλαδή ενός συμπεράσματος μετά από μια σειρά επιχειρημάτων που βασίζονται στη λογική.

Όσον αφορά στον πυρήνα της διεργασίας της κριτικής σκέψης υπάρχουν τέσσερις δραστηριότητες

- η ανάλυση των πεποιθήσεων, η οποία είναι μια ενδελεχής εξέταση των προσωπικών αξιών και των ατομικών πολιτισμικών πρακτικών με απώτερο σκοπό την ανάλυση της επίδρασης τους στην καθημερινότητα
- η επίγνωση του πλαισίου η συνειδητοποίηση δηλαδή ότι οι ατομικές αλλά και συλλογικές πεποιθήσεις μας δημιουργούνται σε συγκεκριμένο πλαίσιο τόσο ιστορικό όσο και πολιτισμικό που είναι καλό να αναγνωριστεί
- ο φαντασιακός προβληματισμός, η φαντασιακή αναζήτηση δηλαδή κάποιων εναλλακτικών τρόπων σκέψης για τα κοινωνικά φαινόμενα με απώτερο στόχο

την δυνατότητα της αμφισβήτησης των τρόπων που κυριαρχούν τόσο στη σκέψη όσο και στη δράση

- ο στοχαστικός σκεπτικισμός η αμφισβήτηση δηλαδή των γενικεύσεων, των ισχυρισμών και των μεγάλων αφηγήσεων που οδηγούν σε πρότυπα αλληλεπίδρασης (Κουλαουζίδης).

Αυτές είναι οι βασικές αρχές μάθησης στις οποίες στηρίζεται το εκπαιδευτικό μοντέλο της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.

2.6 Κοινωνικός Αποκλεισμός -Κοινωνικές Ανισότητες

Ο όρος κοινωνικός αποκλεισμός αναφέρεται γενικά τόσο στην έλλειψη πόρων που αντιμετωπίζουν ορισμένες κοινωνικές ομάδες κατά την ένταξή τους σ' έναν κοινωνικό οργανισμό όσο και στις πολιτικές που αναπτύσσονται για την αντιμετώπιση του προβλήματος (Ιωαννίδη, 2002).

Οι διαδικασίες που συνιστούν τον κοινωνικό αποκλεισμό κατανοούνται ως σύνθετες και χωρίς μια συγκεκριμένη γενεσιουργό αιτία της διαδικασίας. Κάποιες από τις διαστάσεις είναι:

- Η οικονομική
- Η κοινωνική
- Η πολιτισμική
- Η γεωγραφική
- Η πολιτική

Ενώ ως παράγοντες, που διαμορφώνουν αυτές τις διαστάσεις, αναφέρονται:

- Η ανεργία
- Η υποαπασχόληση
- Η έλλειψη στέγης
- Η φτώχεια
- Τα συστήματα αξιών
- Η υπηκοότητα
- Το φύλο
- Ο κύκλος ζωής
- Οι δομές των νοικοκυριών
- Η εθνότητα

- Ο τρόπος ζωής
- Η εκπαίδευση
- Η κατάρτιση
- Η θρησκεία
- Η μετανάστευση
- Η διαμονή σε αστική ή αγροτική περιοχή

Ο κοινωνικός αποκλεισμός δε συνάδει πάντοτε με την έννοια της φτώχειας επειδή κάποιες φορές αφορά σε άτομα ή ομάδες ατόμων που δεν βρίσκονται σε οικονομική ανέχεια και χαρακτηρίζει ένα σύνολο διαδικασιών και όχι μόνο μία μεμονωμένη κατάσταση. Οι κοινωνικά ευπαθείς ομάδες είναι ευκολότερο να βιώσουν τον κοινωνικό αποκλεισμό. Η χρήση του όρου γενικά περιγράφει τις καινούργιες μορφές στέρησης. Σημαντικό χαρακτηριστικό αυτών των μορφών είναι ο πολυδιάστατος χαρακτήρας τους, το οποίο σημαίνει ότι τα άτομα ή οι ομάδες που τις βιώνουν στερούνται σε περισσότερους του ενός τομέα. Για παράδειγμα μπορεί να αποκλείονται ταυτόχρονα από τους τομείς της εκπαίδευσης, της απασχόλησης και της στέγασης. Αποτέλεσμα αυτής της συσσώρευσης των αποστερήσεων είναι ότι διάφορες ομάδες πληθυσμού έχουν μείνει εκτός, ή στο περιθώριο, μιας γενικότερης ευημερίας (Γούλας, 2006).

Απόρροια του κοινωνικού αποκλεισμού είναι ο εκπαιδευτικός αποκλεισμός που αναφέρεται τόσο στα άτομα που αποκλείονται από το εκπαιδευτικό σύστημα όσο και στα άτομα που αποκλείονται από κάποιο επίπεδο του εκπαιδευτικού συστήματος ή από κάποια κατεύθυνση (Νιδέλτσου, 2016).

Οι σημαντικότεροι δείκτες του εκπαιδευτικού αποκλεισμού είναι :

- σχολική διαρροή
- κακή σχολική επίδοση
- στασιμότητα (Μητροβγένη, 2020)

Η εκπαίδευση αποτελεί έναν θεσμό που η στέρηση του αποτελεί μια μορφή του κοινωνικού αποκλεισμού. Ο αναλφαβητισμός είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες κοινωνικού αποκλεισμού. Ο απώτερος σκοπός της εσπερινής εκπαίδευσης είναι η μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού (Παπαβασιλείου, 2014).

Ο συγκεκριμένος όρος έχει χρησιμοποιηθεί με διάφορους τρόπους για να σκιαγραφηθούν αρκετά δυσάρεστα φαινόμενα που αφορούν κυρίως στην κοινωνική συνοχή και στην αγορά εργασίας. Στην αρχή αναφερόταν στην πράξη της απόρριψης κάποιου ατόμου από μια ομάδα, από ένα θεσμό ή από ένα κοινωνικό χώρο, αντίθετα τώρα αναφέρεται

στο αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας, στην κατάσταση αυτών που αποκλείονται, χωρίς καμία ένδειξη που να δείχνει από πού και από ποιον αποκλείονται (Ρεβελιώτης, 2019).

Όσον αφορά στην κοινωνική ανισότητα αρκετές έρευνες που έχουν γίνει απορρίπτουν την πεποίθηση ότι όσοι έχουν μεγαλύτερες επιδόσεις στα σχολεία έχουν και καλύτερη διανοητική ικανότητα και αποδεικνύουν ότι υπεύθυνος για την κοινωνική ανισότητα στις τάξεις είναι ο εκπαιδευτικός θεσμός. Η επιστήμη της Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης διαπιστώνει ότι η άνιση επίδοση στο σχολείο οφείλεται στην κοινωνική προέλευση των μαθητών και όχι στις ατομικές διαφορές ικανοτήτων ενώ η κοινωνικά καθορισμένη άνιση επίδοση υπάρχει και μετά την άρση κάποιων κοινωνικών εμποδίων, όπως για παράδειγμα η προσφορά κτιρίων ή δασκάλων (Κούνουπα, 2016).

2.7 Αντισταθμιστική Αγωγή

Αντισταθμιστική αγωγή είναι η αγωγή εκείνη που αποσκοπεί στη μείωση των διαφορών μεταξύ μαθητών από διαφορετικά κοινωνικο-πολιτισμικά περιβάλλοντα (Μαρίνη, 2015).

Στην έννοια της αντισταθμιστικής εκπαίδευσης υπάγονται:

- Η ενισχυτική διδασκαλία των μαθητών γυμνασίου
- Η πρόσθετη διδακτική στήριξη των μαθητών όλων των τύπων λυκείων
- Η ενισχυτική διδασκαλία
- Η πρόσθετη διδακτική στήριξη που παρέχεται στα Καταστήματα Κράτησης
- Η κατ' ιδίαν διδασκαλία που παρέχεται σε κρατούμενους και ασθενείς
- Η διδασκαλία που παρέχεται στα τμήματα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που λειτουργούν στο πλαίσιο εγκεκριμένων Οργανισμών Θεραπείας
- Η εναλλακτική ενισχυτική διδασκαλία που παρέχεται σε μαθητές των Επαγγελματικών Λυκείων

Ειδικότερα η ενισχυτική διδασκαλία έχει σαν σκοπό:

- Την επανένταξη των μαθητών στη διαδικασία μάθησης
- Τη βελτίωση της απόδοσής τους ώστε να ολοκληρώσουν την υποχρεωτική εκπαίδευση
- Τη μείωση της μαθητικής διαρροής
- Τη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου

- Την αύξηση των ποσοστών πρόσβασης στην δεύτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Η πρόσθετη διδακτική στήριξη έχει σαν σκοπό:

- Την επανένταξη των μαθητών στην διαδικασία μάθησης
- Τη μείωση της μαθητικής διαρροής
- Τη βελτίωση της απόδοσής τους ώστε να ολοκληρώσουν την δεύτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με επιπρόσθετο στόχο την ενίσχυση της προοπτικής πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Ν.4368/2016. Άρθρο 26)

Η αντισταθμιστική εκπαίδευση στοχεύει στη μείωση του χάσματος που υπάρχει ανάμεσα στο πολιτισμικό κεφαλαίο της οικογένειας και στο πολιτισμικό κεφαλαίο του σχολείου, αναβαθμίζοντας και εμπλουτίζοντας αυτό του σχολείου (Φλούρος,2019).

Γενικά απευθύνεται σε άτομα, που εξαιτίας διάφορων παραγόντων είτε κοινωνικών όπως οικονομική δυσχέρεια είτε πολιτισμικών όπως η διαφορετική γλώσσα, αντιμετωπίζουν εμπόδια που αφορούν στην πρόσβαση σε κοινωνικά ή πολιτισμικά αγαθά που για άλλα άτομα θεωρούνται αυτονόητα. Είναι μία προσπάθεια για την βελτίωση των σχολικών επιδόσεων των μη προνομιούχων παιδιών και αυτών που παρουσιάζουν γενικότερα δυσκολίες.

3.Μεθοδολογία της Έρευνας

3.1 Στόχος της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα

Στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής εκπονήθηκε έρευνα σε αποφοίτους των Εσπερινών Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑ.Λ) Θεσσαλονίκης και Καβάλας με στόχο να διαπιστωθεί η άποψή τους σχετικά με τη λειτουργία των Εσπερινών ΕΠΑ.Λ και τα εφόδια που προσφέρουν. Συγκεκριμένα μελετήθηκαν τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

- 1) Υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση των αντρών και γυναικών ως προς τις προσδοκίες που είχαν από το Εσπερινό ΕΠΑ.Λ και την άποψη που διαμόρφωσαν μετά τη συμμετοχή σε αυτό.
- 2) Η υπηκοότητα αποτελεί παράγοντα σημαντικής διαφοροποίησης των αποφοίτων Εσπερινού ΕΠΑ.Λ αναφορικά με τον τρόπο που αντιμετώπιζαν τη συγκεκριμένη εκπαιδευτική δομή πριν τη φοίτησή τους και μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους.
- 3) Υπάρχει σημαντική επίδραση του τόπου μόνιμης κατοικίας στις αντιλήψεις που είχαν για το Εσπερινό ΕΠΑ.Λ οι απόφοιτοι και την άποψη που διαμόρφωσαν μετά τη συμμετοχή τους σε αυτό.
- 4) Η ηλικία κατά τη διάρκεια της φοίτησης είναι παράγοντας σημαντικής διαφοροποίησης των λόγων για τους οποίους διάφοροι άνθρωποι επιλέγουν να φοιτήσουν σε Εσπερινό ΕΠΑ.Λ.
- 5) Υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση των ατόμων ως προς τους λόγους για τους οποίους αποφάσισαν να φοιτήσουν σε Εσπερινό ΕΠΑ.Λ με κριτήριο την οικογενειακή κατάστασή τους κατά τη διάρκεια της φοίτησης.
- 6) Η επαγγελματική κατάσταση των αποφοίτων κατά τη διάρκεια της φοίτησης στα Εσπερινά ΕΠΑ.Λ διαφοροποιεί σημαντικά τη βαρύτητα που έδιναν σε διάφορους λόγους για τη συμμετοχή τους στη συγκεκριμένη εκπαιδευτική δομή.
- 7) Υπάρχει σημαντική διαφορά των αποφοίτων διαφορετικής ηλικίας ως προς τις απόψεις που έχουν για την προσφορά του Εσπερινού ΕΠΑ.Λ σε διάφορους τομείς της ζωής τους και την κριτική που ασκούν στον τρόπο λειτουργίας του Εσπερινού ΕΠΑ.Λ.

- 8) Η σημερινή επαγγελματική κατάσταση των αποφοίτων επιδρά σημαντικά στην άποψη που έχουν για την προσφορά των Εσπερινών ΕΠΑ.Λ στη ζωή τους και τον τρόπο λειτουργίας τους.

3.2 Περιγραφή του εργαλείου της έρευνας

Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της έρευνας και να απαντηθούν τα προαναφερθέντα ερευνητικά ερωτήματα χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της ποσοτικής ανάλυσης. Σύμφωνα με τους κανόνες αυτής της μεθόδου έρευνας κατασκευάστηκε ένα ερωτηματολόγιο αποτελούμενο από 24 ερωτήσεις κλειστού τύπου (βλ.ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ). Οι ερωτήσεις ομαδοποιήθηκαν σε 5 μέρη, καθένα από τα οποία αποτελείται από ερωτήσεις ενός συγκεκριμένου πεδίου ενδιαφέροντος.

Στο πρώτο μέρος περιλαμβάνονται 8 ερωτήσεις που αφορούν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων. Η ηλικία και η επαγγελματική κατάσταση είναι δύο χαρακτηριστικά που περιλαμβάνονται δύο φορές σε αυτό το τμήμα το ερωτηματολογίου. Αυτό συνέβη γιατί θεωρήθηκε σημαντικό να μελετηθούν οι απόψεις των συμμετεχόντων για το ΕΠΑΛ με κριτήριο τόσο την ηλικία κατά την έναρξη της φοίτησής τους όσο και την ηλικία τους κατά τη διεξαγωγή της έρευνας. Τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά που μελετώνται είναι το φύλο, η υπηκοότητα, η περιοχή μόνιμης κατοικίας και η οικογενειακή κατάσταση.

Στο δεύτερο μέρος περιλαμβάνονται δύο ερωτήσεις που αφορούν την ενδεχόμενη διακοπή της φοίτησης και την επανέναρξή της. Αρχικά, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν κατά περίπτωση για μια ομάδα αιτιών διακοπής της φοίτησης. Τα αίτια που διατυπώθηκαν αφορούν την οικογένεια, την οικονομική δυσπραγία, τις επαγγελματικές υποχρεώσεις, την δυσκολία στην μετακίνηση, την έλλειψη ενδιαφέροντος ή την επίδραση του συγγενικού και φιλικού περιβάλλοντος. Επίσης, δόθηκε στους συμμετέχοντες η δυνατότητα να επιλέξουν και κάποιο άλλο αίτιο που μπορεί να συνέβαλε στην απομάκρυνσή τους από την εκπαίδευση. Ακολούθως, μελετήθηκαν οι λόγοι επιστροφής στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Οι λόγοι που παρατέθηκαν αφορούν την εργασία, την προσωπική ολοκλήρωση των ατόμων ή κάποιον άλλο λόγο τον οποίο οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να προσδιορίσουν. Σε κάθε περίπτωση λόγων διακοπής και επανέναρξης της φοίτησης οι συμμετέχοντες καλούνται να απαντήσουν με βάση την ίδια πενταβάθμια κλίμακα Likert: Διαφωνώ απόλυτα (1), Διαφωνώ (2), Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ (3), Συμφωνώ (4), Συμφωνώ απόλυτα (5).

Στο τρίτο μέρος της εργασίας περιλαμβάνεται 1 ερώτηση / πρόταση που αφορά τους λόγους για τους οποίους οι συμμετέχοντες αποφάσισαν να συμμετάσχουν στο Εσπερινό ΕΠΑΛ. Συγκεκριμένα παρατίθενται 18 λόγοι οι οποίοι αφορούν την κατάκτηση του σεβασμού από τον κοινωνικό περίγυρο, την διεύρυνση των γνώσεων και τις μεγαλύτερες οικονομικές απολαβές. Για ακόμη μια φορά χρησιμοποιήθηκε σε κάθε περίπτωση η ίδια πενταβάθμια κλίμακα Likert: Διαφωνώ απόλυτα (1), Διαφωνώ (2), Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ (3), Συμφωνώ (4), Συμφωνώ απόλυτα (5).

Οι ίδιοι λόγοι παρατίθενται και στο τέταρτο μέρος της εργασίας το οποίο αφορά τις απόψεις των συμμετεχόντων μετά τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο. Συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν για τα επιτεύγματά τους σε επίπεδο γνώσεων, προσωπικής ολοκλήρωσης, οικονομικών απολαβών και προσωπικής ολοκλήρωσης μετά τη φοίτησή τους. Προκειμένου να μπορεί να γίνει σύγκριση των απόψεων που είχαν οι συμμετέχοντες πριν και μετά τη φοίτησή τους στο Λύκειο χρησιμοποιήθηκε και πάλι η ίδια πενταβάθμια κλίμακα Likert: Διαφωνώ απόλυτα (1) ως .. Συμφωνώ απόλυτα (5).

Τέλος, το πέμπτο μέρος του ερωτηματολογίου αποτελείται από 12 γενικές ερωτήσεις με διαφορετική κλίμακα απαντήσεων σε κάθε περίπτωση. Συγκεκριμένα, υπήρξαν 5 ερωτήσεις πολλαπλών απαντήσεων. Στην πρώτη οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν για την εκπαιδευτική δομή στην οποία είχαν φοιτήσει πριν την έναρξη της φοίτησής τους στο Εσπερινό Λύκειο. Ακολούθως, ρωτήθηκαν για τα προγράμματα που παρακολούθησαν κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο Λύκειο και το ίδρυμα στο οποίο συνέχισαν τις σπουδές τους, αν τελικά αποφάσισαν να ακολουθήσουν και Μεταλυκειακές σπουδές ή σπουδές στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Η τέταρτη ερώτηση αφορούσε τους λόγους για τους οποίους μπορεί οι συμμετέχοντες να διέκοψαν τις σπουδές τους μετά το Λύκειο. Η τελευταία ερώτηση πολλαπλών απαντήσεων αφορούσε τις αλλαγές που θα έπρεπε να γίνουν, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, για την αναβάθμιση της εκπαίδευσης στα Εσπερινά Λύκεια. Ακόμη, υπήρξαν τρεις ερωτήσεις όπου οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν «Ναι/Όχι» και αφορούσαν τη συνέχιση των σπουδών τους μεταλυκειακά, τη συνάφεια του σημερινού τους επαγγέλματος με την ειδικότητα που είχαν ακολουθήσει στο Εσπερινό Λύκειο και το ενδεχόμενο να προτρέψουν κάποιον συγγενή ή φίλο να σπουδάσει σε Εσπερινό Λύκειο. Οι υπόλοιπες τέσσερις ερωτήσεις αυτής της ενότητας αφορούν την άποψη των συμμετεχόντων για το πρόγραμμα σπουδών που παρακολούθησαν στο Εσπερινό Λύκειο, το περιβάλλον του σχολείου (υποδομές, εργαστήρια), τις σχέσεις με τους εκπαιδευτικούς και την ενδεχόμενη φοίτησή τους σε κάποιο Μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι επειδή οι προτάσεις του τρίτου και τέταρτου μέρους του ερωτηματολογίου χαρακτηρίζονται από ίδια πενταβάθμια διαβάθμιση Likert στις απαντήσεις, εφαρμόστηκε παραγοντική ανάλυση (Field, 2009, pp. 650-656). Ο στόχος είναι να διαπιστωθεί η ενδεχόμενη ύπαρξη ομάδων προτάσεων με κοινό νόημα και στη συνέχεια να μελετηθεί η αξιοπιστία των απαντήσεων. Η καταλληλότητα των δεδομένων για την εφαρμογή της παραγοντικής ανάλυσης πραγματοποιήθηκε από τον έλεγχο του στατιστικού δείκτη Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) και από το τεστ του Bartlett. Συγκεκριμένα, ο δείκτης KMO παίρνει τιμές από 0 έως 1 με υψηλότερες τιμές να συνιστούν μεγαλύτερη καταλληλότητα των δεδομένων για την εφαρμογή παραγοντικής ανάλυσης. Επίσης, αν η τιμή του τεστ του Bartlett είναι μικρότερη από 0,05, υπάρχει ισχυρή ένδειξη καταλληλότητας των δεδομένων για την εφαρμογή παραγοντικής ανάλυσης. Συγκεκριμένα, η παραγοντική ανάλυση που εφαρμόστηκε στις προτάσεις του τρίτου μέρους του ερωτηματολογίου φαίνεται να είναι σε μεγάλο βαθμό αποδεκτή σύμφωνα με τον δείκτη Kaiser-Meyer-Olkin (KMO=0.851) και το τεστ του Bartlett ($\chi^2(153)=1312.836, p<0.001$). Από την συγκεκριμένη μέθοδο προέκυψαν τέσσερις ομάδες ερωτήσεων που επεξηγούν συνολικά το 70,32% της συνολικής μεταβλητότητας των απαντήσεων.

- Στον επόμενο πίνακα (Πίνακας 1.1) φαίνονται οι φορτώσεις των προτάσεων του τρίτου μέρους του ερωτηματολογίου σε καθεμία από τις τέσσερις ομάδες προτάσεων που προέκυψαν. Οι φορτώσεις είναι συντελεστές με τιμή από 0 έως 1 που υποδεικνύουν σε ποια ομάδα ανήκει η κάθε πρόταση. Συγκεκριμένα, η κάθε πρόταση ανήκει σε εκείνη την ομάδα (παράγοντα) όπου εμφανίζει τον μεγαλύτερο συντελεστή (φόρτωση). Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά την εφαρμογή της παραγοντικής ανάλυσης στα δεδομένα, αποκλείστηκαν από τα εξαγόμενα οι φορτώσεις που είναι μικρότερες του 0,4 καθώς θεωρούνται πολύ μικρές τιμές για την σωστή κατάταξη των προτάσεων σε ομάδες σύμφωνα με τη θεωρία της μεθόδου. Όπως φαίνεται, οι τέσσερις ομάδες προτάσεων είναι οι ακόλουθες:
- Προσωπική ολοκλήρωση μέσω της αύξησης των γνώσεων (1),
- Βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και της αποδοτικότητας στην εργασία (2),
- Δυνατότητα μεγαλύτερου συναγωνισμού στην εργασία και συμμετοχής στην κοινωνία (3),
- Κατάκτηση του σεβασμού από τον περίγυρο (4).

Πίνακας 1.1 Συντελεστές (φορτώσεις) των προτάσεων του ερωτηματολογίου σε καθέναν από τους 4 παράγοντες

Προτάσεις	1	2	3	4
Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πολίτη	0,658			
Κατάλληλη αξιοποίηση των προσωπικών δυνατοτήτων	0,457	0,632		
Κατανόηση πραγμάτων που πριν δεν γίνονταν αντιληπτά	0,775			
Καλύτερη έκφραση	0,782			
Βελτίωση της «εικόνας» απέναντι στους άλλους	0,644			
Μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία		0,731		
Αύξηση των οικονομικών απολαβών		0,847		
Μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην εύρεση εργασίας			0,760	
Μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης»				0,632
Κατάκτηση του σεβασμού από τον οικογενειακό και φιλικό περίγυρο				0,931
Παροχή παραδείγματος προς μίμηση στους συνανθρώπους που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στο Λύκειο	0,535			
Κατανόηση συζητήσεων	0,744			
Απόδραση από την καθημερινότητα και τα προβλήματά της	0,757			
Συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας		0,833		
Απόκτηση γνώσεων χρήσιμων στην καθημερινή ζωή	0,596	0,472		
Δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες			0,645	
Μεγαλύτερος σεβασμός στο εργασιακό περιβάλλον			0,730	
Εμπλουτισμός των γενικών γνώσεων	0,712	0,421		

Ακολούθως πραγματοποιήθηκε η ανάλυση αξιοπιστίας όπου μελετήθηκε αν οι συμμετέχοντες απαντούν με τον ίδιο περίπου τρόπο σε όλες τις προτάσεις σε καθέναν από τους παράγοντες που υπέδειξε η παραγοντική ανάλυση. Δηλαδή, μελετάται αν ο κάθε παράγοντας χαρακτηρίζεται από εσωτερική συνοχή. Γι' αυτόν τον σκοπό υπολογίστηκε σε κάθε περίπτωση ο στατιστικός δείκτης alpha του Cronbach (Field, 2009, pp. 675-675). Πρόκειται για έναν δείκτη με τιμές από 0 έως 1 όπου τιμές μεγαλύτερες του 0,7 επιβεβαιώνουν την ύπαρξη υψηλής αξιοπιστίας. Ωστόσο, ορισμένοι ερευνητές θεωρούν την

τιμή 0,8 ως το κατώτερο αποδεκτό όριο αξιοπιστίας. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 1.2, οι ομάδες που υποδείχθηκαν από την παραγοντική ανάλυση χαρακτηρίζονται στις περισσότερες περιπτώσεις από υψηλή ή πολύ υψηλή αξιοπιστία. Μάλιστα, ο δείκτης alpha μελετήθηκε τόσο στις απαντήσεις των συμμετεχόντων πριν τη φοίτηση στο Εσπερινό ΕΠΑΛ όσο και μετά την ολοκλήρωση της φοίτησης σε αυτό όπου οι ομάδες των προτάσεων παρέμειναν οι ίδιες. Αξίζει να σημειωθεί ότι στις περιπτώσεις όπου ο δείκτης δεν ξεπέρασε την τιμή 0,7 η χαμηλή τιμή μπορεί να οφείλεται στο πολύ μικρό πλήθος προτάσεων γεγονός το οποίο λειτουργεί αρνητικά κατά τη διαδικασία υπολογισμού του alpha του Cronbach.

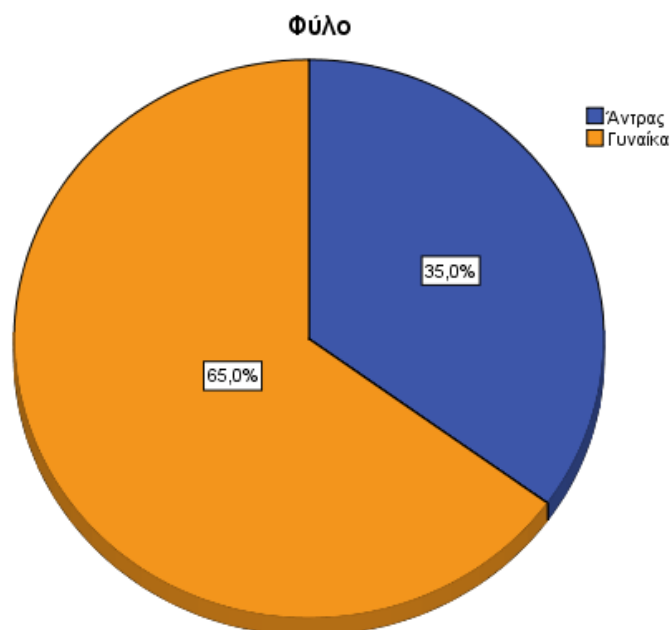
Πίνακας 1.2 Τιμή του δείκτη αξιοπιστίας για τις ομάδες προτάσεων του ερωτηματολογίου

ΟΜΑΔΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ	Alpha (Πριν)	Alpha (Μετά)
Προσωπική ολοκλήρωση μέσω της αύξησης των γνώσεων	0,908	0,886
Βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και της αποδοτικότητας στην εργασία	0,869	0,864
Δυνατότητα μεγαλύτερου συναγωνισμού στην εργασία και συμμετοχής στην κοινωνία	0,727	0,648
Κατάκτηση του σεβασμού από τον περίγυρο	0,650	0,544

3.3 Περιγραφή του δείγματος

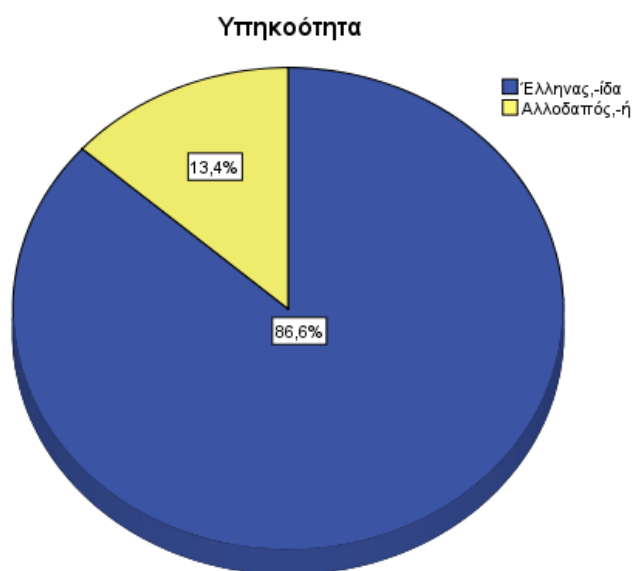
Το επόμενο αντικείμενο ενδιαφέροντος για την έρευνα είναι το δείγμα που επιλέχθηκε να μελετηθεί. Αρχικά, τα ερωτηματολόγια μοιράστηκε ηλεκτρονικά σε 150 αποφοίτους των Εσπερινών ΕΠΑΛ. Ωστόσο, υπήρξαν 30 ερωτηματολόγια τα οποία είτε παρέμειναν αναπάντητα είτε ο αριθμός των απαντημένων ερωτήσεων δεν επαρκούσε για να περιληφθούν στην έρευνα και να συμβάλλουν στην εξαγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων. Γι' αυτό το λόγο το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν οι υπόλοιποι 120 συμμετέχοντες που απάντησαν σε όλες ή στο μεγαλύτερο μέρος των ερωτήσεων.

Αρχικά, αναφέρεται ότι στην έρευνα συμμετείχαν 78 γυναίκες και 42 άντρες. Τα αντίστοιχα ποσοστά παρουσιάζονται στο Σχήμα 1.

Σχήμα 1: Ποσοστιαία κατανομή των συμμετεχόντων ως προς το φύλο.

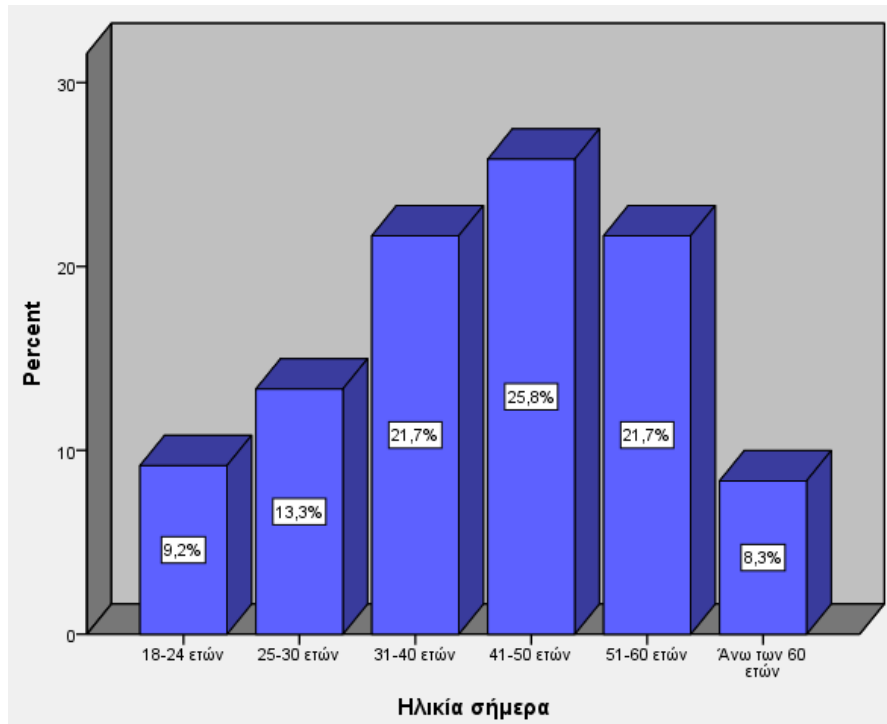
Ακολούθως, μελετήθηκε η υπηκοότητα των μελών του δείγματος. Από τους 119 συμμετέχοντες που απάντησαν σε αυτή την ερώτηση υπήρξαν μόλις 16 αλλοδαποί ενώ οι υπόλοιποι είναι Έλληνες υπήκοοι (Σχήμα 2).

Σχήμα 2: Ποσοστιαία κατανομή των συμμετεχόντων ως προς την υπηκοότητα.

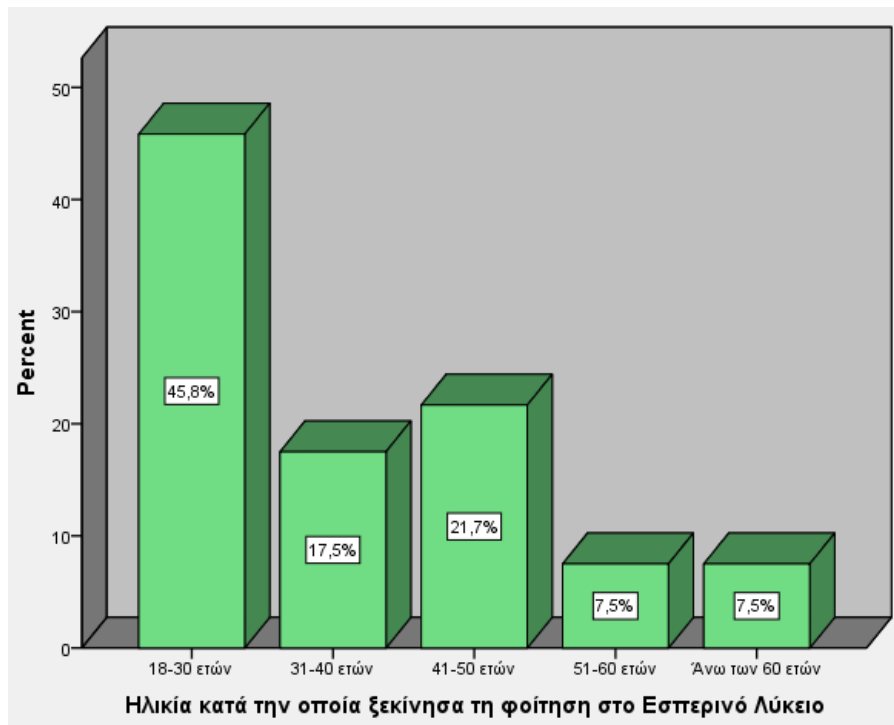
Η ηλικία των χαρακτηριστικών κατά τη διεξαγωγή της έρευνας είναι το τρίτο υπό μελέτη χαρακτηριστικό. Όπως δείχνει το επόμενο ραβδόγραμμα (Σχήμα 3), το μεγαλύτερο ποσοστό παρουσιάζεται στους συμμετέχοντες ηλικίας 41-50 ετών (25,8%). Ακόμη, τα ποσοστά των ατόμων 31-40 ετών και 51-60 ετών υπερβαίνουν το 20% ανά περίπτωση (21,7% σε κάθε

περίπτωση). Τέλος, τα μικρότερα πλήθη συμμετεχόντων παρατηρούνται στις ομάδες 18-24 ετών (11 άτομα) και στην ομάδα άνω των 60 ετών (10 άτομα).

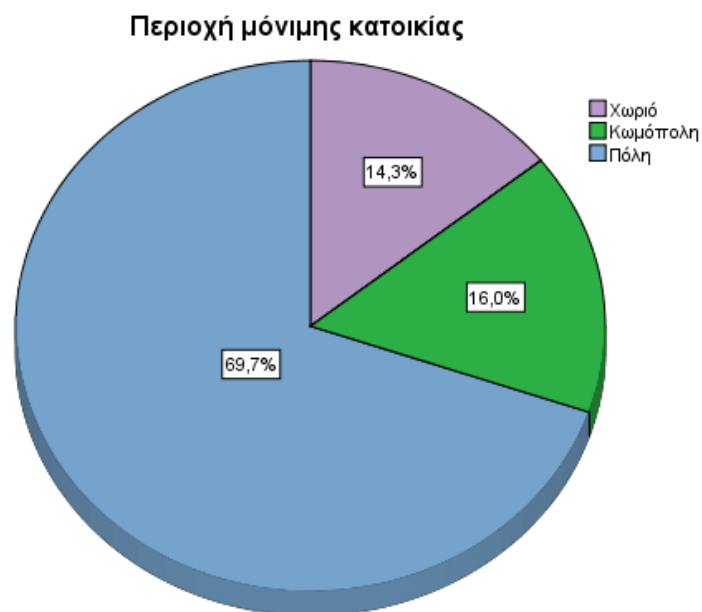

Σχήμα 3: Ποσοστιαία κατανομή των συμμετεχόντων ως προς την υπηκοότητα.

Η ηλικία φοίτησης στο Εσπερινό Λύκειο είναι ακόμη ένα χαρακτηριστικό το οποίο παρουσιάζει ενδιαφέρον στην παρούσα έρευνα (Σχήμα 4). Συγκεκριμένα, σχεδόν οι μισοί συμμετέχοντες ξεκίνησαν την φοίτηση σε ηλικία 18-30 ετών (55 άτομα) ενώ 47 άτομα ξεκίνησαν τη φοίτηση σε ηλικία 31 έως 50 ετών. Τέλος, αρκετά σημαντικό είναι και το ποσοστό αυτών που αποφάσισαν να φοιτήσουν στο Εσπερινό Λύκειο μετά το πενήτηκοστό έτος της ηλικίας τους (15%).

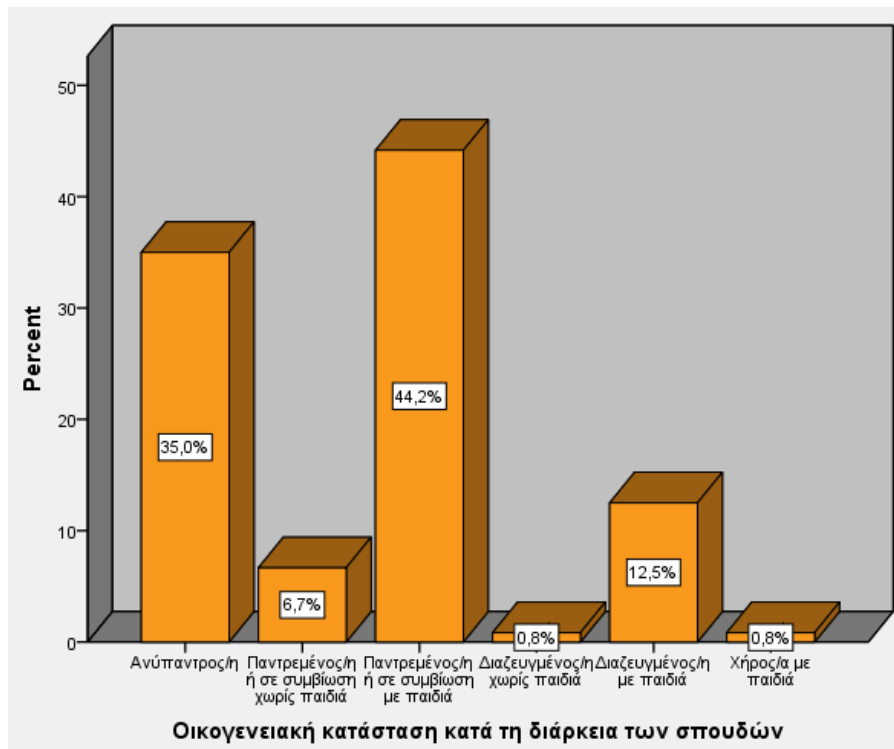
Σχήμα 4: Ποσοστιαία κατανομή των συμμετεχόντων ως προς την ηλικία έναρξης της φοίτησης στο Εσπερινό Λύκειο.

Σχήμα 5: Ποσοστιαία κατανομή των συμμετεχόντων ως προς την περιοχή μόνιμης κατοικίας.

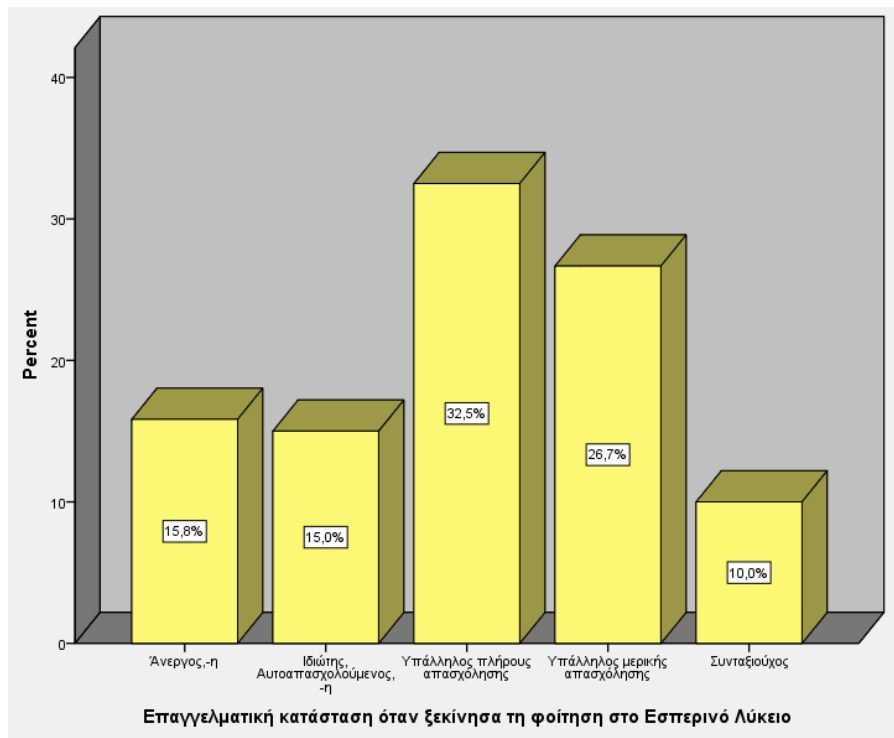
Ακόμη, μελετήθηκε η οικογενειακή κατάσταση των συμμετεχόντων κατά τη διάρκεια των σπουδών. Όπως δείχνει το επόμενο ραβδόγραμμα (Σχήμα 6), η μεγαλύτερη συχνότητα

παρουσιάζεται στην ομάδα των παντρεμένων (ή σε συμβίωση) με παιδιά (53 άτομα) ενώ ακολουθούν οι ανύπαντροι (42 άτομα).

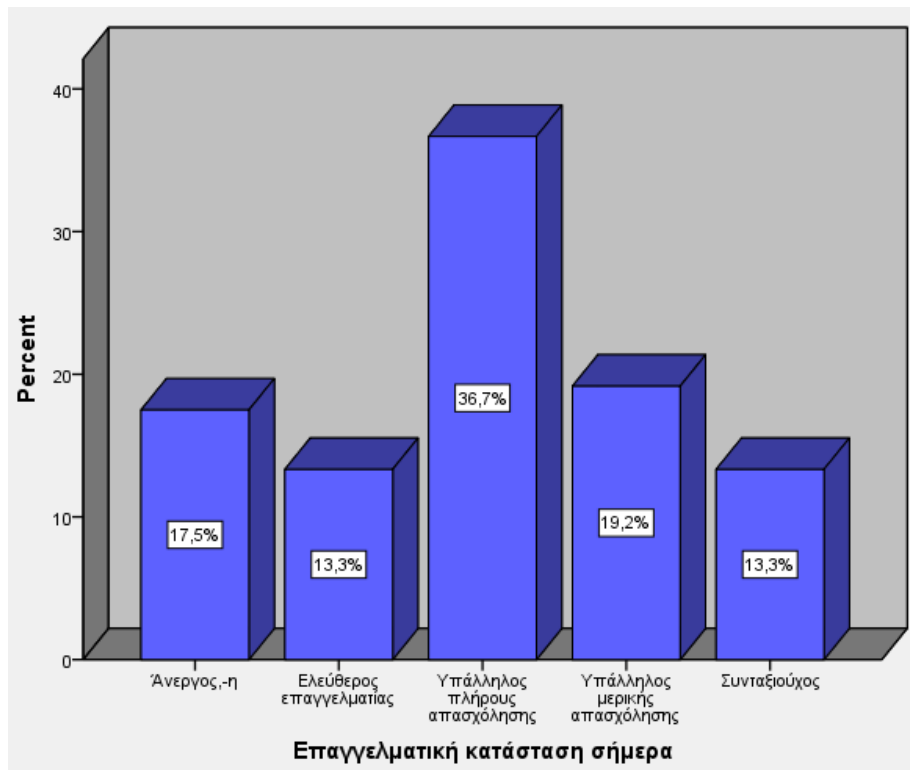
Σχήμα 6: Ποσοστιαία κατανομή των συμμετεχόντων ως προς οικογενειακή κατάσταση κατά τη διάρκεια των σπουδών.

Το έβδομο χαρακτηριστικό που μελετάται είναι η επαγγελματική κατάσταση των συμμετεχόντων όταν ξεκίνησαν τη φοίτησή τους στο Εσπερινό Λύκειο. Όπως φαίνεται στο Σχήμα 7, οι συμμετέχοντες παρουσίαζαν μεγάλη ποικιλομορφία ως προς αυτό το χαρακτηριστικό. Σχεδόν 1 στους 3 ήταν υπάλληλος πλήρους απασχόλησης (39 άτομα) ενώ ακολουθούσαν οι υπάλληλοι μερικής απασχόλησης (32 άτομα). Η μικρότερη συχνότητα εντοπίστηκε μεταξύ των συνταξιούχων οι οποίοι, ωστόσο, καλύπτουν μόλις το 10% του συνολικού δείγματος.

Σχήμα 7: Ποσοστιαία κατανομή των συμμετεχόντων ως προς επαγγελματική κατάσταση κατά τη διάρκεια των σπουδών.

Τέλος, παρουσιάζει ενδιαφέρον η επαγγελματική κατάσταση των συμμετεχόντων κατά τη διεξαγωγή της έρευνας. Όπως φαίνεται στο επόμενο ραβδόγραμμα (Σχήμα 8) οι περισσότεροι είναι και πάλι υπάλληλοι πλήρους απασχόλησης (44 άτομα) και ακολουθούν οι υπάλληλοι μερικής απασχόλησης (23 άτομα). Τέλος, στο δείγμα περιλαμβάνονται 16 συνταξιούχοι.

Σχήμα 8: Ποσοστιαία κατανομή των συμμετεχόντων ως προς επαγγελματική κατάσταση κατά τη διεξαγωγή της έρευνας.

3.4 Περιγραφή των στατιστικών μεθόδων ανάλυσης

Σε αυτή την ενότητα περιγράφονται τα στατιστικά μέτρα και οι έλεγχοι υπόθεσης που χρησιμοποιήθηκαν με στόχο να απαντηθούν τα ερωτήματα της έρευνας. Όλα τα εργαλεία που παρουσιάζονται στη συνέχεια αποτελούν μέρος του στατιστικού πακέτου SPSS 23 (Statistical Package for Social Services).

Αρχικά, παρουσιάζονται οι απαντήσεις των συμμετεχόντων (περιγραφική στατιστική). Προκειμένου να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα δημιουργήθηκαν πίνακες συχνοτήτων για τις ερωτήσεις όπου δε χρησιμοποιήθηκε κλίμακα Likert στις απαντήσεις. Στις υπόλοιπες ερωτήσεις υπολογίστηκε η ελάχιστη τιμή (E.T.), η μέγιστη τιμή (M.T.), ο μέσος όρος (M.O.) και η τυπική απόκλιση (T.A.) των απαντήσεων για να διαπιστωθεί η γενική εικόνα του δείγματος.

Στη συνέχεια εκπονήθηκε το τμήμα της επαγωγικής στατιστικής όπου γίνεται προσπάθεια να εξαχθούν συμπεράσματα για ολόκληρο τον πληθυσμό της έρευνας που είναι το σύνολο των αποφοίτων Εσπερινών Λυκείων στις Περιφερειακές Ενότητες Θεσσαλονίκης και Καβάλας.

Σε κάθε έλεγχο διατυπώνονται δύο υποθέσεις, η μηδενική και η εναλλακτική. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι κάθε έλεγχος πραγματοποιείται σε επίπεδο σημαντικότητας (περιθώριο σφάλματος) 5%. Κάθε φορά που η τιμή p του ελέγχου είναι μικρότερη από 0,05 η μηδενική υπόθεση απορρίπτεται. Στις περιπτώσεις των ελέγχων διαφοράς, που περιγράφονται παρακάτω, πραγματοποιήθηκε αρχικά ο έλεγχος Kolmogorov-Smirnov (Τσαγής, 2014, σελ. 49-53) με τον οποίο εξετάζεται αν τα δεδομένα ακολουθούν κανονική κατανομή σε καθένα από τα δείγματα που μελετώνται. Στην παρούσα έρευνα η υπόθεση της κανονικότητας παραβιάζεται σε κάθε περίπτωση και γι' αυτό το λόγο εφαρμόστηκαν μη παραμετρικοί έλεγχοι διαφοράς.

Ένα από τα ζητούμενα της έρευνας ήταν η ύπαρξη σημαντικής διαφοράς στις απαντήσεις με διαβάθμιση Likert. Γι' αυτόν τον σκοπό εφαρμόστηκαν οι μη παραμετρικοί έλεγχοι διαφοράς Mann-Whitney (Τσαγής, 2014, σελ. 77-79) και Kruskal-Wallis (Πραμαγγιούλης, 2008, σελ. 81-82). Ο έλεγχος Mann-Whitney χρησιμοποιείται στην περίπτωση που ελέγχεται η διαφορά μεταξύ δύο ανεξάρτητων δειγμάτων (με κριτήριο το φύλο ή την υπηκοότητα). Σε αυτή την περίπτωση ελέγχεται η μηδενική υπόθεση H_0 : οι πληθυσμιακές διάμεσες τιμές των απαντήσεων είναι ίσες έναντι της εναλλακτικής υπόθεσης H_1 : οι πληθυσμιακές διάμεσες τιμές διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους. Ο έλεγχος Kruskal-Wallis εξετάζει τις ίδιες υποθέσεις για τις περιπτώσεις όπου οι συμμετέχοντες χωρίζονται σε τρεις ή περισσότερες ανεξάρτητες ομάδες ως προς το συγκεκριμένο δημογραφικό χαρακτηριστικό που μελετάται (με κριτήριο την ηλικία, την περιοχή μόνιμης κατοικίας, την επαγγελματική κατάσταση και την οικογενειακή κατάσταση). Σε κάθε περίπτωση η εναλλακτική υπόθεση του ελέγχου Kruskal-Wallis αναφέρει την ύπαρξη σημαντικής διαφοράς τουλάχιστον σε μία ομάδα ατόμων έναντι των υπολοίπων. Προκειμένου να διαπιστωθεί ποια ομάδα υπερέχει στις περιπτώσεις των ελέγχων διαφοράς, υπολογίστηκε η μέση τιμή και η τυπική απόκλιση των απαντήσεων κάθε ομάδας για κάθε πρόταση / ερώτηση του ερωτηματολογίου.

Στις ερωτήσεις όπου οι απαντήσεις δεν ακολουθούν κάποια διαβάθμιση Likert ή σε περιπτώσεις όπου υπάρχει διαβάθμιση αλλά αξίζει να μελετηθεί η κάθε απάντηση ξεχωριστά και όχι ο μέσος όρος (ή η διάμεσος) των απαντήσεων, πραγματοποιήθηκαν έλεγχοι ανεξαρτησίας. Με αυτούς τους ελέγχους εξετάζεται αν οι απαντήσεις στα συγκεκριμένα ερωτήματα είναι ανεξάρτητες από τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων ή αν υπάρχει σημαντική σχέση. Σε κάθε περίπτωση εξετάζεται η μηδενική υπόθεση H_0 : το δημογραφικό χαρακτηριστικό είναι ανεξάρτητο από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στο ερώτημα που εξετάζεται έναντι της εναλλακτικής υπόθεσης H_1 : το δημογραφικό

χαρακτηριστικό και οι απαντήσεις των συμμετεχόντων σχετίζονται σημαντικά. Ο κύριος έλεγχος που εφαρμόζεται σε αυτές τις περιπτώσεις είναι η δοκιμασία χ^2 ανεξαρτησίας του Pearson (Πραμαγγιούλης, 2008, σελ. 93). Ωστόσο, απαραίτητη προϋπόθεση για την αξιοπιστία της συγκεκριμένης μεθόδου είναι να μην υπάρχουν αναμενόμενες συχνότητες μικρότερες του 5 σε ποσοστό μεγαλύτερο από το 20% των κελιών του πίνακα συνάφειας. Αν αυτή η υπόθεση παραβιάζεται, τότε η ανεξαρτησία ελέγχεται με τον ακριβή έλεγχο του Fisher (Τσαγρής, 2014, σελ. 60-61), αν οι μεταβλητές είναι διχότομες δηλαδή καθεμία έχει μόνο 2 δυνατές απαντήσεις. Αν τουλάχιστον μία από τις μεταβλητές δεν είναι διχοτόμα εφαρμόζεται η μέθοδος Monte Carlo (Τσαγρής, 2014, σελ. 60-61).

Τέλος, εφαρμόστηκε ο έλεγχος Wilcoxon (Τσαγρής, 2014, σελ. 80-82) προκειμένου να διαπιστωθεί αν συγκεκριμένες ομάδες συμμετεχόντων παρουσιάζουν σημαντική διαφορά στις αντιλήψεις τους για την προσφορά του Εσπερινού Λυκείου πριν και μετά τη φοίτησή τους σε αυτό. Σε κάθε περίπτωση μελετήθηκε η μηδενική υπόθεση H_0 : οι διάμεσες τιμές των απαντήσεων πριν και μετά τη φοίτηση είναι ίσες έναντι της εναλλακτικής υπόθεσης H_1 : οι διάμεσες τιμές των απαντήσεων πριν και μετά τη φοίτηση είναι σημαντικά διαφορετικές.

4. Αποτελέσματα της Έρευνας

Σε αυτό το κεφάλαιο γίνεται πλήρης αναφορά στις απαντήσεις των συμμετεχόντων σε κάθε ερώτηση που αφορά τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο και περιέχεται στο ερωτηματολόγιο (περιγραφική στατιστική). Γι' αυτό τον σκοπό η πρώτη ενότητα (ενότητα 2.1) περιλαμβάνει πίνακες συχνοτήτων και πίνακες με τα βασικά περιγραφικά μέτρα των απαντήσεων (ελάχιστη τιμή, μέγιστη τιμή, μέσος όρος, τυπική απόκλιση) στην περίπτωση που είναι διαβαθμισμένες με κλίμακα Likert. Η δεύτερη ενότητα αυτού του κεφαλαίου (ενότητα 2.2) αναφέρεται στα αποτελέσματα της επαγωγικής στατιστικής. Συγκεκριμένα, χωρίζεται σε 10 υποενότητες (2.2.1 – 2.2.10) στις οποίες μελετάται καθένα από τα ερευνητικά ερωτήματα. Αξίζει να σημειωθεί ότι στις ερωτήσεις με απάντηση «Ναι/Όχι», που μελετώνται στους ελέγχους ανεξαρτησίας, δίνονται μόνο οι συχνότητες και τα ποσοστά των θετικών απαντήσεων για κάθε ομάδα ατόμων που μελετάται. Το ίδιο συμβαίνει και στις ερωτήσεις πολλαπλών απαντήσεων όπου κάθε απάντηση αντιμετωπίζεται ως μια ξεχωριστή ερώτηση με 2 δυνατές απαντήσεις: Ναι/Όχι.

4.1 Περιγραφική στατιστική

Σε αυτό το τμήμα αναφέρονται οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στα διάφορα ερωτήματα σχετικά με τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο. Οι πρώτες ερωτήσεις που τέθηκαν στα μέλη του δείγματος αφορούν μόνο εκείνους που διέκοψαν για κάποιο λόγο τις σπουδές τους και τους λόγους για τους οποίους αποφάσισαν τελικά να επιστρέψουν στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Οι απαντήσεις σε κάθε περίπτωση ακολουθούν την ίδια πενταβάθμια κλίμακα Likert: Διαφωνώ απόλυτα (1), Διαφωνώ (2), Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ (3), Συμφωνώ (4), Συμφωνώ απόλυτα (5).

Όπως δείχνει ο Πίνακας 2.1, η οικογένεια (Μ.Ο.=3.33, Τ.Α.=1.54) και η εργασία (Μ.Ο.=3.28, Τ.Α.=1.59) φαίνεται να είναι οι πιο συνηθισμένοι λόγοι διακοπής της φοίτησης στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ενώ η επιθυμία για διακοπή των σπουδών είναι ο πιο σπάνιος παράγοντας (Μ.Ο.=1.93, Τ.Α.=1.36). Στην επιλογή «Άλλο» οι συμμετέχοντες δήλωσαν μόνιμη μετακίνηση στο εξωτερικό, εγκυμοσύνη ή ψυχολογικούς λόγους. Ακόμη, οι κυριότεροι λόγοι επανέναρξης της φοίτησης φαίνεται να είναι η απόκτηση νέων γνώσεων (Μ.Ο.=4.27, Τ.Α.=0.93) και η βελτίωση των συνθηκών εργασίας (Μ.Ο.=3.80, Τ.Α.=1.17). Από την άλλη μεριά η ανάγκη εύρεσης εργασίας (Μ.Ο.=3.06, Τ.Α.=1.16) και η δημιουργική αξιοποίηση (Μ.Ο.=3.38, Τ.Α.=1.37) του ελεύθερου χρόνου φαίνεται ότι αποτελούν αντικείμενο διχογνωμίας των αποφοίτων ΕΠΑΛ

Ανάμεσα στην επιλογή «Άλλο» ήταν η επιλογή νέας ειδικότητας και η διεύρυνση των κοινωνικών σχέσεων.

Πίνακας 2.1. Περιγραφικά μέτρα των απαντήσεων σχετικά με τη διακοπή της φοίτησης και την επανέναρξή της

ΛΟΓΟΙ ΔΙΑΚΟΠΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΝΕΝΑΡΞΗΣ ΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ	Ε.Τ.	Μ.Τ.	Μ.Ο.	Τ.Α.
Λόγοι διακοπής				
Οικογενειακοί λόγοι (N=93)	1	5	3,33	1,54
Επαγγελματικοί λόγοι (N=90)	1	5	3,28	1,59
Οικονομικοί λόγοι (N=87)	1	5	3,17	1,43
Επίδραση του οικογενειακού ή/και φιλικού περιβάλλοντος (N=80)	1	5	2,88	1,46
Δυσκολία στην μετακίνηση (N=91)	1	5	2,21	1,13
Επιθυμία για διακοπή των σπουδών (N=90)	1	5	1,93	1,36

Άλλο (N=5)	1	5	2,60	2,19
Λόγοι επιστροφής στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση				
Ανάγκη εύρεσης εργασίας	1	5	3,06	1,16
Βελτίωση συνθηκών εργασίας	1	5	3,80	1,17
Απόκτηση νέων γνώσεων	1	5	4,27	0,93
Ενίσχυση της αυτοεκτίμησης	1	5	3,57	1,08
Δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου	1	5	3,38	1,37
Άλλο	3	5	3,75	0,96

Στη συνέχεια οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν αναφορικά με τις απόψεις τους σχετικά με το Εσπερινό Λύκειο πριν και μετά τη φοίτησή τους σε αυτό. Οι προτάσεις του τρίτου και τέταρτου μέρους του ερωτηματολογίου, που αφορούν τη συμβολή του Εσπερινού Λυκείου, αναφέρονται σε θέματα γνώσεων, σεβασμού από τον περίγυρο, βελτίωση του γνωστικού επιπέδου και αύξηση των οικονομικών απολαβών. Στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 2.2) παρουσιάζονται τα περιγραφικά μέτρα των απαντήσεων τόσο πριν τη συμμετοχή στο Εσπερινό Λύκειο όσο και μετά τη φοίτηση σε αυτό. Σε κάθε περίπτωση οι δυνατές απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα ήταν οι εξής: Διαφωνώ απόλυτα (1), Διαφωνώ (2), Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ (3), Συμφωνώ (4), Συμφωνώ απόλυτα (5).

Όπως φαίνεται, οι συμμετέχοντες θεωρούσαν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι η φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο θα τους βοηθούσε να εμπλουτίσουν τις γενικές γνώσεις τους (M.O.=4.18, T.A.=1.05), να γίνουν παράδειγμα προς μίμηση για όσους δεν έχουν ολοκληρώσει τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (M.O.=4.15, T.A.=0.90) και να αξιοποιήσουν κατάλληλα τις προσωπικές τους δυνατότητες (M.O.=4.09, T.A.=0.78). Μάλιστα, οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι μετά τη φοίτηση αυτοί ήταν οι παράγοντες στους οποίους ωφελήθηκαν σε μεγαλύτερο βαθμό (M.O.=4.53, T.A.=0.84; M.O.=4.58, T.A.=0.81; M.O.=4.45, T.A.=0.77 αντίστοιχα). Αντίθετα, φαίνεται ότι πίστευαν σε μικρό βαθμό ότι το Εσπερινό Λύκειο θα τους βοηθούσε να εμπλακούν σε κοινωνικές δραστηριότητες (M.O.=3.28, T.A.=0.91), να έχουν μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης» (M.O.=3.26, T.A.=0.93) και να αποκτήσουν το σεβασμό του οικογενειακού και φιλικού τους περιγύρου (M.O.=2.64, T.A.=1.04). Μάλιστα, ακόμη και μετά τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο οι συμμετέχοντες συνεχίζουν να δηλώνουν σε μικρότερο βαθμό ότι ωφελήθηκαν σχετικά με τους παραπάνω στόχους (M.O.=3.50, T.A.=0.95; M.O.=3.45, T.A.=0.89; M.O.=2.94, T.A.=1.01 αντίστοιχα). Αξίζει να σημειωθεί

ότι τελικά οι συμμετέχοντες φαίνεται να ωφελήθηκαν στο σύνολό τους σε μεγάλο βαθμό ως προς κάθε παράγοντα που αναφέρεται στο τέταρτο μέρος του ερωτηματολογίου.

Πίνακας 2.2. Περιγραφικά μέτρα των απαντήσεων σχετικά με τη συμβολή του Εσπερινού Λυκείου πριν και μετά τη φοίτηση των συμμετεχόντων σε αυτό

ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ	ΠΡΙΝ		ΜΕΤΑ	
	Ε.Τ. – Μ.Τ.	Μ.Ο.±Τ.Α.	Ε.Τ. – Μ.Τ.	Μ.Ο.±Τ.Α.
Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πολίτη (N=118/119)	1-5	3,59±1,06	1-5	4,11±1,05
Κατάλληλη αξιοποίηση των προσωπικών δυνατοτήτων (N=118/119)	1-5	4,09±0,78	1-5	4,45±0,77
Κατανόηση πραγμάτων που πριν δεν γίνονταν αντιληπτά (N=119/118)	1-5	3,87±0,91	1-5	4,34±0,90
Καλύτερη έκφραση (N=116/118)	1-5	3,53±1,01	1-5	3,92±0,97
Βελτίωση της «εικόνας» απέναντι στους άλλους (N=118/118)	1-5	3,41±1,03	1-5	3,76±1,22
Μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία (N=115/116)	1-5	3,83±1,00	1-5	4,16±1,04
Αύξηση των οικονομικών απολαβών (N=114/113)	1-5	3,85±1,02	1-5	3,98±1,09
Μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην εύρεση εργασίας (N=116/114)	1-5	3,85±1,01	1-5	3,96±1,00
Μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης» (N=117/119)	1-5	3,26±0,93	1-5	3,45±0,89
Κατάκτηση του σεβασμού από τον οικογενειακό και φιλικό περίγυρο (N=119/118)	1-5	2,64±1,04	1-5	2,94±1,01
Παροχή παραδείγματος προς μίμηση στους συνανθρώπους που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στο Λύκειο (N=118/118)	1-5	4,15±0,90	1-5	4,58±0,81
Κατανόηση συζητήσεων (N=116/119)	1-5	3,35±1,00	1-5	3,67±1,00
Απόδραση από την καθημερινότητα και τα προβλήματά της (N=118/119)	1-5	3,31±1,17	1-5	3,67±1,30
Συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας (N=117/114)	1-5	3,79±1,07	1-5	4,22±1,02
Απόκτηση γνώσεων χρήσιμων στην καθημερινή ζωή (N=119/119)	1-5	3,99±0,84	1-5	4,43±0,85
Δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες (N=119/118)	1-5	3,28±0,91	1-5	3,50±0,95
Μεγαλύτερος σεβασμός στο εργασιακό περιβάλλον (N=116/113)	1-5	3,35±0,95	1-5	3,73±1,03
Εμπλουτισμός των γενικών γνώσεων (N=119/118)	1-5	4,18±1,05	1-5	4,53±0,84

Στο τελευταίο μέρος του ερωτηματολογίου περιλαμβάνονται γενικές ερωτήσεις που αφορούν τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο. Η μοναδική ερώτηση με διαβάθμιση Likert στις απαντήσεις αφορά τις καλές σχέσεις με τους εκπαιδευτικούς. Από τις απαντήσεις που δόθηκαν (M.O.=4.46, T.A.=0.87) φαίνεται ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα είχαν σε γενικές γραμμές πολύ καλές σχέσεις με τους καθηγητές τους. Ακόμη, στον Πίνακα 2.3 δίνονται οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις πολλαπλών απαντήσεων. Σε κάθε περίπτωση δίνονται μόνο οι συχνότητες και τα ποσοστά των θετικών απαντήσεων.

Σχετικά με τη φοίτηση πριν την εγγραφή στο Εσπερινό Λύκειο το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετεχόντων δήλωσε ότι φοιτούσαν σε Ημερήσιο Γυμνάσιο (34,2%) ενώ αρκετά υψηλό είναι και το ποσοστό αυτών που φοίτησαν σε Γενικό Λύκειο (27,5%). Ακόμη, σχεδόν οι μισοί συμμετέχοντες δήλωσαν ότι κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο Εσπερινό Λύκειο παρακολούθησαν προγράμματα κατάρτισης σχετικά με το αντικείμενο που τους ενδιέφερε (49,6%). Ακόμη, υπήρξαν πολλοί που συμμετείχαν σε προγράμματα ανταλλαγής μαθητών με άλλες χώρες (27,7%) και άλλοι που δεν παρακολούθησαν κανένα πρόγραμμα (26,9%). Επιπλέον, οι απόφοιτοι Εσπερινού Λυκείου ρωτήθηκαν για την ενδεχόμενη συνέχιση των σπουδών τους μετά το Εσπερινό Λύκειο. Αξίζει να σημειωθεί ότι υπήρξαν υψηλά ποσοστά μεταξύ αυτών που συνέχισαν τις σπουδές τους σε κάποιο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (34%), στο Πανεπιστήμιο (30,9%) ή στο Εσπερινό Λύκειο επιλέγοντας μια νέα ειδικότητα. Επιπλέον, υπήρξαν μόνο 3 άτομα που συνέχισαν τις σπουδές τους σε Ιδιωτικό Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης ενώ κανένας δεν επέλεξε τη λύση των σπουδών στο εξωτερικό. Οι περισσότεροι από αυτούς που δεν συνέχισαν τις σπουδές τους σε κάποιο άλλο εκπαιδευτικό ίδρυμα απάντησαν αυτό οφειλόταν κυρίως στην εργασία τους (42,9%) και στις αυξημένες οικογενειακές υποχρεώσεις (47,6%). Αντίθετα, δεν υπήρξε κανείς που να αποφάσισε τη διακοπή της φοίτησης λόγω δυσκολίας στη μάθηση. Τέλος, οι απόφοιτοι του Εσπερινού Λυκείου ρωτήθηκαν σχετικά με τις αλλαγές που προτείνουν για την αναβάθμιση της εκπαίδευσης στην συγκεκριμένη εκπαιδευτική δομή. Όπως φαίνεται, οι περισσότεροι θεωρούν προτεραιότητα τον εκσυγχρονισμό των υπολογιστών εργαστηριακού εξοπλισμού (64,4%), την αλλαγή των βιβλίων (55,1%) και την προσθήκη περισσότερων περιβαλλοντικών προγραμμάτων (49,2%). Επίσης, φαίνεται ότι τουλάχιστον 1 στους 4 αποφοίτους επιθυμεί να προστεθούν περισσότερα προγράμματα Αγωγής Υγείας (26,3%). Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι μόλις το 4,2% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι θα έπρεπε να περιοριστεί η εξεταστέα ύλη ενώ μόλις 3,4% ζητά περισσότερη επιείκεια από τους εκπαιδευτικούς.

Πίνακας 2.3. Συχνότητες και ποσοστά των θετικών απαντήσεων στις ερωτήσεις πολλαπλών απαντήσεων

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	Συχνότητες	Ποσοστά
Πού είχατε φοιτήσει πριν κάνετε την εγγραφή στο Εσπερινό Λύκειο; (N=120)		
Ημερήσιο Γυμνάσιο	41	34,2%
Εσπερινό Γυμνάσιο	20	16,7%
Γενικό Λύκειο	33	27,5%
Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας	20	16,7%
Άλλο	16	13,3%
Τι είδους προγράμματα παρακολουθήσατε κατά τη διάρκεια της φοίτησής σας στο Εσπερινό Λύκειο; (N=120)		
Προγράμματα κατάρτισης σχετικά με το αντικείμενο που με ενδιέφερε	59	49,6%
Περιβαλλοντικά προγράμματα	17	14,3%
Αγωγή Υγείας	17	14,3%
Προγράμματα ανταλλαγής μαθητών με άλλες χώρες	33	27,7%
Δεν παρακολούθησαν κάποιο πρόγραμμα	32	26,9%
Σε ποιο από τα παρακάτω ιδρύματα συνέχισατε τις σπουδές σας μετά τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο; (N=97)		
Στο Εσπερινό Λύκειο σε άλλη ειδικότητα	27	27,8%
Σε Δημόσιο Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης	18	18,6%
Σε Ιδιωτικό Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης	3	3,1%
Σε Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (νυν Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος)	33	34%
Σε Πανεπιστήμιο	30	30,9%
Σε Πανεπιστήμιο / Σχολή εξωτερικού	0	0%
Δυστυχώς διέκοψα τις σπουδές μου	5	5,2%
Αν δεν συνέχισατε τις σπουδές σας σε κάποιο άλλο εκπαιδευτικό ίδρυμα μετά την ολοκλήρωση της φοίτησης στο Εσπερινό Λύκειο, ποιοι ήταν οι λόγοι; (N=42)		
Δυσκολία στην μάθηση	0	0%
Λόγω εργασίας	18	42,9%
Λόγω αυξημένων οικογενειακών υποχρεώσεων	20	47,6%
Οικονομικοί λόγοι	12	28,6%
Τι θα προτείνατε ως αλλαγή για την αναβάθμιση της εκπαίδευσης στο Εσπερινό Λύκειο; (N=118)		
Περιορισμό ύλης	5	4,2%
Αλλαγή βιβλίων	65	55,1%

Εκσυγχρονισμό υπολογιστών εργαστηριακού εξοπλισμού	76	64,4%
Επιείκεια από τους εκπαιδευτικούς	4	3,4%
Περισσότερα περιβαλλοντικά προγράμματα	58	49,2%
Περισσότερα προγράμματα Αγωγής Υγείας	31	26,3%
Άλλο	9	7,6%

Τέλος, παρατίθενται οι συχνότητες και τα ποσοστά των απαντήσεων στις υπόλοιπες γενικές ερωτήσεις του πέμπτου μέρους του ερωτηματολογίου. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.4, η πλειονότητα των αποφοίτων του δείγματος θεωρεί καλό ή πολύ καλό το πρόγραμμα σπουδών (78,4% αθροιστικά). Επιπλέον, το 76,7% των μελών του δείγματος δήλωσε ότι θεωρεί καλό ή πολύ καλό το περιβάλλον του σχολείου. Η επόμενη ερώτηση αφορούσε την ενδεχόμενη συνέχιση των σπουδών των συμμετεχόντων μεταλυκειακά. Όπως φαίνεται το 76,5% δήλωσε ότι συνέχισε τις σπουδές. Ωστόσο, το 88% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι δεν έχει ξεκινήσει κάποιο μεταπτυχιακό. Σχεδόν οι μισοί από αυτούς σκέφτονται να ξεκινήσουν κάποια στιγμή ένα μεταπτυχιακό (46,6%) ενώ οι υπόλοιποι δήλωσαν ότι δεν υπάρχει η συγκεκριμένη επιλογή στα σχέδιά τους. Τέλος, είναι αξιοσημείωτο ότι όλοι οι συμμετέχοντες απάντησαν πως οπωσδήποτε θα σύστηναν στο φιλικό τους περιβάλλον τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο.

Πίνακας 2.4. Συχνότητες και ποσοστά των απαντήσεων στις γενικές ερωτήσεις αναφορικά με τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	Συχνότητες	Ποσοστά
Πώς θα κρίνατε το Πρόγραμμα Σπουδών; (N=120)		
<i>Ανεπαρκές</i>	3	2,5%
<i>Μέτριο</i>	23	19,2%
<i>Καλό</i>	41	34,2%
<i>Πολύ καλό</i>	53	44,2%
Πώς θα κρίνατε το περιβάλλον του σχολείου (υποδομές, εργαστήρια); (N=120)		
<i>Ανεπαρκές</i>	8	6,7%
<i>Μέτριο</i>	20	16,7%
<i>Καλό</i>	62	51,7%
<i>Πολύ καλό</i>	30	25%
Συνεχίσατε τις σπουδές σας (Μεταλυκειακά ή στην Τριτοβάθμιας Εκπαίδευση) μετά την απόκτηση απολυτηρίου /		

πτυχίου ειδικότητας; (N=119)		
<i>Ναι</i>	91	76,5%
<i>Όχι</i>	28	23,5%
Φοιτήσατε ή είστε ήδη φοιτητής σε κάποιο Μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών; (N=116)		
<i>Έχω φοιτήσει σε Μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών</i>	7	6%
<i>Είμαι φοιτητής, -τρια σε Μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών αυτή την περίοδο.</i>	7	6%
<i>Όχι, αλλά σκέφτομαι να ξεκινήσω σπουδές σε κάποιο μεταπτυχιακό πρόγραμμα</i>	54	46,6%
<i>Όχι και ούτε πρόκειται να το προσπαθήσω.</i>	48	41,4%
Θα συστήνατε σε φίλο/η ή συγγενή να σπουδάσει σε Εσπερινό Λύκειο; (N=117)		
<i>Ναι</i>	117	100%
<i>Όχι</i>	0	0%

4.2 Επαγωγική στατιστική

4.2.1 Έλεγχοι διαφοράς και ανεξαρτησίας με κριτήριο το φύλο

Η πρώτη ενότητα αφορά την σημαντική επίδραση του φύλου στις απαντήσεις των αποφοίτων Εσπερινού Λυκείου σχετικά με τη φοίτηση στη συγκεκριμένη δομή (*1^ο ερευνητικό ερώτημα*). Αρχικά, παρουσιάζονται οι απαντήσεις των συμμετεχόντων αναφορικά με τους λόγους διακοπής των σπουδών και της επανέναρξης της φοίτησης (Πίνακας 2.5). Όσον αφορά τους λόγους διακοπής των σπουδών φαίνεται ότι οι άντρες και οι γυναίκες διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς την διακοπή μόνο για επαγγελματικούς ($U=722.000$, $p=0.048$) και οικονομικούς λόγους ($U=666.000$, $p=0.053$). Συγκεκριμένα, και στις δύο περιπτώσεις οι άντρες είναι αυτοί που δηλώνουν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τη φοίτηση στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση για τους συγκεκριμένους λόγους (M.O.=3.65, T.A.=1.65; M.O.=3.53, T.A.=1.50 αντίστοιχα). Επίσης, η βελτίωση των συνθηκών εργασίας είναι ο μόνος λόγος επανέναρξης των σπουδών με σημαντικά διαφορετική βαρύτητα για τα δύο φύλα ($U=623.000$, $p=0.053$). Για ακόμη μια φορά οι άντρες είναι εκείνοι που φαίνεται να ενδιαφέρονται περισσότερο προς αυτή την κατεύθυνση (M.O.=4.13, T.A.=0.96) παρά οι γυναίκες (M.O.=3.60, T.A.=1.25).

Πίνακας 2.5. Έλεγχοι διαφοράς των λόγων διακοπής και επανέναρξης της φοίτησης με κριτήριο το φύλο

ΛΟΓΟΙ...	Μ.Ο.±Τ.Α. (Άντρες)	Μ.Ο.±Τ.Α. (Γυναίκες)	U	p*
ΔΙΑΚΟΠΗΣ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ				
Οικογενειακοί λόγοι	2,97±1,45	3,55±1,56	795,000	0,071
Επαγγελματικοί λόγοι	3,65±1,65	3,05±1,53	722,000	0,048
Οικονομικοί λόγοι	3,53±1,50	2,96±1,36	666,000	0,053
Επίδραση του οικογενειακού ή/και φιλικού περιβάλλοντος	2,44±1,19	3,09±1,55	556,000	0,095
Δυσκολία στην μετακίνηση	2,18±1,03	2,23±1,20	957,000	0,915
Επιθυμία για διακοπή των σπουδών	1,91±1,28	1,95±1,41	946,000	0,955
ΕΠΑΝΕΝΑΡΞΗΣ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ				
Ανάγκη εύρεσης εργασίας	3,35±1,17	2,88±1,13	602,500	0,064
Βελτίωση συνθηκών εργασίας	4,13±0,96	3,60±1,25	623,000	0,053
Απόκτηση νέων γνώσεων	4,24±0,89	4,29±0,96	922,500	0,571
Ενίσχυση της αυτοεκτίμησης	3,39±1,15	3,67±1,04	742,000	0,194
Δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου	3,33±1,32	3,41±1,42	922,500	0,769

*Στις περιπτώσεις όπου $p < 0.05$, υπάρχει σημαντική διαφορά στις απαντήσεις των αποφοίτων Εσπερινών ΕΠΑΛ με κριτήριο το φύλο.

Ακολούθως, μελετήθηκαν οι ενδεχόμενες σημαντικές διαφορές των απόψεων που είχαν τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες για τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου πριν και μετά τη φοίτηση σε αυτό. Τα αποτελέσματα παρατίθενται στον Πίνακα 2.6. Αξίζει να σημειωθεί ότι στις περισσότερες περιπτώσεις τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες φαίνεται ότι έμειναν σημαντικά ικανοποιημένοι από την προσφορά του Εσπερινού Λυκείου μετά τη φοίτηση σε αυτό σε σχέση με τις απόψεις που είχαν όταν ξεκίνησαν τη φοίτηση.

Ωστόσο, υπήρξαν ορισμένες περιπτώσεις όπου μόνο οι άντρες ή μόνο οι γυναίκες παρουσίασαν σημαντική διαφορά στις απόψεις τους πριν και μετά τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο. Συγκεκριμένα, οι άντρες φαίνεται να άλλαξαν σημαντικά την άποψή τους σχετικά με την κατάκτηση «δύναμης» μέσω της φοίτησης στο Εσπερινό Λύκειο ($Z = -2.095$, $p = 0.036$) κάτι το οποίο δεν συνέβη με τις γυναίκες απόφοιτες. Επιπλέον, οι γυναίκες φαίνεται να άλλαξαν σημαντικά την άποψή τους σχετικά με τη βελτίωση της εικόνας απέναντι στους άλλους ($Z = -3.459$, $p = 0.001$), την μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία ($Z = -3.586$, $p < 0.001$) και την δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες μετά τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο ($Z = -3.027$, $p = 0.002$).

Από την άλλη μεριά, ούτε οι άντρες ούτε οι γυναίκες φαίνεται να άλλαξαν σημαντικά την άποψή τους για την συνεισφορά του Λυκείου στην αύξηση των οικονομικών απολαβών και

την δυνατότητα μεγαλύτερου πλεονεκτήματος στην αγορά εργασίας. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι η άποψή τους ήταν θετική σχετικά με τη συμβολή του Εσπερινού Λυκείου σε αυτούς τους τομείς. Απλώς δεν υπήρξε σημαντική βελτίωση στην εικόνα που είχαν για τα συγκεκριμένα θέματα μετά τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο.

Πίνακας 2.6. Έλεγχοι διαφοράς των απόψεων σχετικά με τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου πριν και μετά τη φοίτηση σε αυτό με κριτήριο το φύλο

ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ	ΑΝΔΡΕΣ			ΓΥΝΑΙΚΕΣ		
	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΠΡΙΝ)	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΜΕΤΑ)	Z (p [*])	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΠΡΙΝ)	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΜΕΤΑ)	Z (p [*])
Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πολίτη	3,35±1,23	4,02±1,11	-4,170 (<0,001)	3,72±0,94	4,15±1,02	-4,439 (<0,001)
Κατάλληλη αξιοποίηση των προσωπικών δυνατοτήτων	3,93±0,94	4,39±0,77	-2,957 (0,003)	4,18±0,68	4,49±0,77	-3,512 (<0,001)
Κατανόηση πραγμάτων που πριν δεν γίνονταν αντιληπτά	3,80±0,81	4,39±0,63	-3,488 (<0,001)	3,91±0,96	4,31±1,02	-4,216 (<0,001)
Καλύτερη έκφραση	3,40±0,98	3,78±0,99	-3,391 (0,001)	3,59±1,02	4,00±0,96	-4,413 (<0,001)
Βελτίωση της «εικόνας» απέναντι στους άλλους	3,35±1,05	3,65±1,08	-1,527 (0,127)	3,44±1,03	3,82±1,15	-3,459 (0,001)
Μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία	3,72±1,03	3,93±1,10	-1,470 (0,142)	3,89±0,99	4,28±1,00	-3,586 (<0,001)
Αύξηση των οικονομικών απολαβών	3,79±1,12	3,90±1,07	-1,342 (0,180)	3,88±0,97	4,03±1,10	-1,474 (0,140)
Μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην εύρεση εργασίας	3,75±1,03	3,83±0,98	-0,689 (0,491)	3,91±1,00	4,04±1,01	-1,672 (0,094)
Μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης»	3,00±0,98	3,32±0,76	-2,095 (0,036)	3,39±0,88	3,51±0,95	1,123 (0,261)
Κατάκτηση του σεβασμού από τον οικογενειακό και φιλικό περίγυρο	2,56±1,05	2,90±0,86	-2,239 (0,025)	2,68±1,04	2,96±1,08	-3,088 (0,002)
Παροχή παραδείγματος προς μίμηση στους συνανθρώπους που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στο Λύκειο	4,07±0,72	4,49±0,93	-3,272 (0,001)	4,19±0,99	4,62±0,74	-4,021 (<0,001)
Κατανόηση συζητήσεων	3,15±0,90	3,59±0,89	-3,273 (0,001)	3,45±1,03	3,72±1,06	-2,626 (0,009)
Απόδραση από την καθημερινότητα και τα προβλήματά της	3,18±1,20	3,56±1,32	-2,645 (0,008)	3,37±1,16	3,73±1,30	-4,392 (<0,001)
Συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα	3,53±1,22	4,15±1,10	-3,800	3,94±0,96	4,26±0,98	-2,617

αμειβόμενη εργασία			(<0,001)			(0,009)
Απόκτηση γνώσεων χρήσιμων στην καθημερινή ζωή	3,80±0,87	4,39±0,77	-4,536 (<0,001)	4,09±0,81	4,45±0,89	-3,918 (<0,001)
Δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες	3,37±0,94	3,50±0,82	-1,213 (0,225)	3,23±0,90	3,50±1,02	-3,027 (0,002)
Μεγαλύτερος σεβασμός στο εργασιακό περιβάλλον	3,13±0,91	3,69±0,98	-3,870 (<0,001)	3,47±0,96	3,74±1,06	-2,265 (0,024)
Εμπλουτισμός των γενικών γνώσεων	4,02±1,21	4,44±0,78	-2,296 (0,022)	4,27±0,95	4,58±0,88	-3,832 (<0,001)

*Στις περιπτώσεις όπου $p < 0.05$, υπάρχει σημαντική διαφορά στις απόψεις των αντρών / γυναικών για τα οφέλη των Εσπερινών ΕΠΑΛ πριν και μετά τη φοίτηση σε αυτό.

Ωστόσο, παρουσιάζει ενδιαφέρον και η ενδεχόμενη σημαντική διαφοροποίηση αντρών και γυναικών μεταξύ τους αναφορικά με τις απόψεις τους για τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου μετά τη φοίτηση σε αυτό. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.7, τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες φαίνεται να έχουν την ίδια θετική ή μέτρια στάση για τη συμβολή του Λυκείου στις διάφορες πτυχές της καθημερινότητάς τους όπως αυτές αναφέρονται στο ερωτηματολόγιο.

Πίνακας 2.7. Έλεγχος σημαντικής διαφοροποίησης των απόψεων για τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου μετά την φοίτηση με κριτήριο το φύλο

ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ	Μ.Ο.±Τ.Α. (Άντρες)	Μ.Ο.±Τ.Α. (Γυναίκες)	U	p*
Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πολίτη	4,02±1,11	4,15±1,02	1509,000	0,590
Κατάλληλη αξιοποίηση των προσωπικών δυνατοτήτων	4,39±0,77	4,49±0,77	1485,000	0,467
Κατανόηση πραγμάτων που πριν δεν γίνονταν αντιληπτά	4,39±0,63	4,31±1,02	1504,500	0,642
Καλύτερη έκφραση	3,78±0,99	4,00±0,96	1375,000	0,221
Βελτίωση της «εικόνας» απέναντι στους άλλους	3,65±1,08	3,82±1,15	1391,000	0,318
Μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία	3,93±1,10	4,28±1,00	1219,000	0,058
Αύξηση των οικονομικών απολαβών	3,90±1,07	4,03±1,10	1324,000	0,058
Μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην εύρεση εργασίας	3,83±0,98	4,04±1,01	1284,000	0,220
Μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης»	3,32±0,76	3,51±0,95	1476,500	0,459
Κατάκτηση του σεβασμού από τον οικογενειακό και φιλικό περίγυρο	2,90±0,86	2,96±1,08	1526,500	0,752
Παροχή παραδείγματος προς μίμηση στους συνανθρώπους που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στο Λύκειο	4,49±0,93	4,62±0,74	1479,500	0,477
Κατανόηση συζητήσεων	3,59±0,89	3,72±1,06	1425,000	0,308
Απόδραση από την καθημερινότητα και τα προβλήματά της	3,56±1,32	3,73±1,30	1471,000	0,458
Συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας	4,15±1,10	4,26±0,98	1427,000	0,728
Απόκτηση γνώσεων χρήσιμων στην καθημερινή ζωή	4,39±0,77	4,45±0,89	1447,500	0,335
Δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες	3,50±0,82	3,50±1,02	1550,000	0,952
Μεγαλύτερος σεβασμός στο εργασιακό περιβάλλον	3,69±0,98	3,74±1,06	1364,500	0,619
Εμπλουτισμός των γενικών γνώσεων	4,44±0,78	4,58±0,88	1304,500	0,062

*Στις περιπτώσεις όπου $p < 0.05$, υπάρχει σημαντική διαφορά στις απαντήσεις των αποφοίτων Εσπερινών ΕΠΑΛ με κριτήριο το φύλο.

Ο τελευταίος έλεγχος διαφοράς που εφαρμόστηκε αφορά τις καλές σχέσεις με τους εκπαιδευτικούς. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα οι άντρες και οι γυναίκες απόφοιτοι εμφανίζουν περίπου την ίδια ικανοποίηση από τον συγκεκριμένο παράγοντα της φοίτησης στο Εσπερινό Λύκειο ($U=1490.000$, $p=0.343$).

Ακολουθούν οι έλεγχοι ανεξαρτησίας όπου μελετάται η ενδεχόμενη σημαντική σχέση του φύλου με τις απαντήσεις που δίνουν οι απόφοιτοι στις γενικές ερωτήσεις σχετικά με τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο. Στις περιπτώσεις των ερωτήσεων πολλαπλών απαντήσεων δίνονται μόνο οι συχνότητες και τα ποσοστά των θετικών απαντήσεων. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.8, το φύλο δε φαίνεται να επηρεάζει σημαντικά τις απόψεις των αποφοίτων Λυκείου για το Πρόγραμμα Σπουδών και το περιβάλλον του σχολείου. Επίσης, φαίνεται ότι επέλεξαν περίπου σε ίδιο ποσοστό να παρακολουθήσουν τα προγράμματα που προσφέρονταν κατά τη φοίτησή τους στο Εσπερινό Λύκειο. Επιπλέον, η συνέχιση των σπουδών είναι ακόμη ένας παράγοντας στον οποίο μοιάζουν οι άντρες και οι γυναίκες όπως και οι λόγοι για τους οποίους αποφάσισαν τη διακοπή των σπουδών τους. Αντίθετα, υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο φύλων ως προς τη συνάφεια του σημερινού τους επαγγέλματος με την ειδικότητα που ακολούθησαν κατά τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο ($\chi^2(1)=8.143$, $p=0.004$). Συγκεκριμένα, το 65% των αντρών απάντησε θετικά ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τις γυναίκες είναι μόλις 37%. Τέλος, η αλλαγή βιβλίων αποτελεί την μόνη πρόταση βελτίωσης του εκπαιδευτικού έργου στα ΕΠΑΛ όπου διαφέρουν σημαντικά οι άντρες και οι γυναίκες ($\chi^2(1)=4.430$, $p=0.035$). Μάλιστα, το ποσοστό των αντρών που συνιστούν την αλλαγή βιβλίου φτάνει το 68,3% ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τις γυναίκες είναι μόλις 48,1%.

Πίνακας 2.8. Έλεγχοι ανεξαρτησίας του φύλου και των απαντήσεων στα γενικά ερωτήματα σχετικά με την φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	N (%) Άντρες	N (%) Γυναίκες	χ^2	p*
Τι είδους προγράμματα παρακολουθήσατε κατά τη διάρκεια της φοίτησής σας στο Εσπερινό Λύκειο;				
<i>Προγράμματα κατάρτισης σχετικά με το αντικείμενο που με ενδιέφερε</i>	23 (54,8%)	36 (46,2%)	0,809	0,368
<i>Περιβαλλοντικά προγράμματα</i>	7 (16,7%)	10 (12,8%)	0,332	0,564
<i>Αγωγή Υγείας</i>	3 (7,1%)	14 (17,9%)	2,622	0,105
<i>Προγράμματα ανταλλαγής μαθητών με άλλες χώρες</i>	13 (31%)	20 (25,6%)	0,386	0,534
<i>Δεν παρακολούθησαν κάποιο πρόγραμμα</i>	8 (19%)	24 (30,8%)	1,918	0,166
Πώς θα κρίνατε το Πρόγραμμα Σπουδών; **				

<i>Ανεπαρκές</i>	1 (2,4%)	2 (2,6%)	5,927	0,115
<i>Μέτριο</i>	13 (31%)	10 (12,8%)		
<i>Καλό</i>	13 (31%)	28 (35,9%)		
<i>Πολύ καλό</i>	15 (35,7%)	38 (48,7%)		
Πώς θα κρίνατε το περιβάλλον του σχολείου (υποδομές, εργαστήρια);				
<i>Ανεπαρκές</i>	4 (9,5%)	4 (5,1%)	1,460	0,691
<i>Μέτριο</i>	6 (14,3%)	14 (17,9%)		
<i>Καλό</i>	23 (54,8%)	39 (50%)		
<i>Πολύ καλό</i>	9 (21,4%)	21 (26,9%)		
Συνεχίσατε τις σπουδές σας Μεταλυκειακά ή Τριτοβάθμια Εκπαίδευση) μετά την απόκτηση απολυτηρίου / πτυχίου ειδικότητας;				
<i>Ναι</i>	30 (71,4%)	62 (79,5%)	0,991	0,319
<i>Όχι</i>	12 (28,6%)	16 (20,5%)		
Το σημερινό σας επάγγελμα είναι συναφές με την ειδικότητα που ακολουθήσατε κατά τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο;				
<i>Ναι</i>	26 (65%)	27 (37%)	8,143	0,004
<i>Όχι</i>	14 (35%)	46 (63%)		
Θα συστήνατε σε ένα φίλο/συγγενή να σπουδάσει σε Εσπερινό Λύκειο;****				
<i>Ναι</i>	42 (100%)	75 (100%)	-	-
<i>Όχι</i>	0 (0%)	0 (0%)		
Αν δεν συνεχίσατε τις σπουδές σας σε κάποιο άλλο εκπαιδευτικό ίδρυμα μετά την ολοκλήρωση της φοίτησής στο Εσπερινό Λύκειο, ποιοι ήταν οι λόγοι;				
<i>Δυσκολία στην μάθηση****</i>	0 (0%)	0 (0%)	-	-
<i>Λόγω εργασίας</i>	9 (56,3%)	9 (34,6%)	1,893	0,169
<i>Λόγω αυξημένων υποχρεώσεων</i>	6 (37,5%)	14 (53,8%)	1,061	0,303
<i>Οικογενειακοί λόγοι***</i>	5 (31,3%)	7 (26,9%)	0,091	1,000
Τι θα προτείνατε ως αλλαγή για την αναβάθμιση της Εσπερινής Εκπαίδευσης;				
<i>Περιορισμό ύλης***</i>	2 (4,9%)	3 (3,9%)	0,064	0,801
<i>Αλλαγή βιβλίων</i>	28 (68,3%)	37 (48,1%)	4,430	0,035
<i>Εκσυγχρονισμό υπολογιστών εργαστηριακού εξοπλισμού</i>	24 (58,5%)	52 (67,5%)	0,944	0,331
<i>Επιείκεια από τους εκπαιδευτικούς***</i>	2 (4,9%)	2 (2,6%)	0,425	0,609
<i>Περισσότερα προγράμματα Erasmus+</i>	19 (46,3%)	39 (50,6%)	0,199	0,656

<i>Περισσότερα προγράμματα Περιβαλλοντικά, Αγωγής Υγείας</i>	9 (22%)	22 (28,6%)	0,605	0,437
--	---------	------------	-------	-------

*Στις περιπτώσεις όπου $p < 0.05$, υπάρχει σημαντική σχέση ανάμεσα στο φύλο και τις απαντήσεις των αποφοίτων των Εσπερινών ΕΠΑΛ.

**Σε αυτή την περίπτωση εφαρμόστηκε η μέθοδος Monte Carlo.

***Σε αυτή την περίπτωση εφαρμόστηκε ο ακριβής έλεγχος του Fisher.

****Σε αυτές τις περιπτώσεις δεν πραγματοποιήθηκε έλεγχος ανεξαρτησίας καθώς όλοι οι συμμετέχοντες έδωσαν την ίδια απάντηση.

4.2.2 Έλεγχοι διαφοράς και ανεξαρτησίας με κριτήριο την υπηκοότητα

Σε αυτή την ενότητα εξετάζονται οι απαντήσεις των συμμετεχόντων με κριτήριο την υπηκοότητα (2^ο ερευνητικό ερώτημα). Αρχικά, μελετάται αν οι Έλληνες και αλλοδαποί απόφοιτοι του Εσπερινού Λυκείου διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς τους λόγους διακοπής και επανέναρξης της φοίτησής τους στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.9, οι Έλληνες και οι αλλοδαποί απόφοιτοι διαφέρουν σημαντικά ως προς τους λόγους διακοπής των σπουδών μόνο στις περιπτώσεις των επαγγελματικών ($U=216.000$, $p=0.006$) και οικονομικών λόγων ($U=237.500$, $p=0.020$). Συγκεκριμένα, οι αλλοδαποί απόφοιτοι φαίνεται να αντιμετωπίζουν σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό τα παραπάνω προβλήματα (Μ.Ο.=4.45, Τ.Α.=0.93; Μ.Ο.=4.09, Τ.Α.=0.83 αντίστοιχα) σε σχέση με τους Έλληνες αποφοίτους (Μ.Ο.=3.09, Τ.Α.=1.60; Μ.Ο.=3.01, Τ.Α.=1.45). Επιπλέον, η δυσκολία στη μετακίνηση ήταν ακόμη ένας λόγος διακοπής των σπουδών ως προς τον οποίο διαφέρουν σημαντικά οι Έλληνες και αλλοδαποί απόφοιτοι ($U=279.000$, $p=0.038$). Για ακόμη μια φορά αυτό το πρόβλημα εμφανίζεται εντονότερο μεταξύ των αλλοδαπών αποφοίτων (Μ.Ο.=2.91, Τ.Α.=1.30) παρά των Ελλήνων (Μ.Ο.=2.11, Τ.Α.=1.09). Αντίθετα, οι Έλληνες και οι αλλοδαποί υπήκοοι δε φαίνεται να διαφέρουν σημαντικά ως προς τους λόγους που οδηγήθηκαν στην επανέναρξη της φοίτησης στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Πίνακας 2.9. Έλεγχοι διαφοράς των λόγων διακοπής και επανέναρξης της φοίτησης με κριτήριο την υπηκοότητα.

ΛΟΓΟΙ...	Μ.Ο.±Τ.Α. (Έλληνες)	Μ.Ο.±Τ.Α. (Αλλοδαποί)	U	p*
ΔΙΑΚΟΠΗΣ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ				
Οικογενειακοί λόγοι	3,26±1,59	3,73±1,01	397,500	0,550
Επαγγελματικοί λόγοι	3,09±1,60	4,45±0,93	216,000	0,006
Οικονομικοί λόγοι	3,01±1,45	4,09±0,83	237,500	0,020

Επίδραση του οικογενειακού ή/και φιλικού περιβάλλοντος	2,76±1,49	3,36±1,12	284,500	0,192
Δυσκολία στην μετακίνηση	2,11±1,09	2,91±1,30	279,000	0,038
Επιθυμία για διακοπή των σπουδών	1,96±1,42	1,82±0,87	403,000	0,716

ΕΠΑΝΕΝΑΡΞΗΣ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ

Ανάγκη εύρεσης εργασίας	3,06±1,16	3,09±1,22	387,500	0,966
Βελτίωση συνθηκών εργασίας	3,73±1,22	4,30±0,48	286,500	0,225
Απόκτηση νέων γνώσεων	4,25±0,97	4,36±0,51	426,000	0,851
Ενίσχυση της αυτοεκτίμησης	3,57±1,12	3,64±0,81	409,500	0,909
Δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου	3,39±1,40	3,18±1,17	385,500	0,534

*Στις περιπτώσεις όπου $p < 0.05$, υπάρχει σημαντική διαφορά στις απαντήσεις των αποφοίτων Εσπερινών ΕΠΑΛ με κριτήριο την υπηκοότητα.

Ακολούθως, μελετήθηκαν οι διαφορές των Ελλήνων και αλλοδαπών αποφοίτων στις απόψεις τους σχετικά με τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου πριν και μετά τη φοίτηση σε αυτό. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 2.10. Όπως φαίνεται, οι δύο ομάδες αποφοίτων διαφέρουν σημαντικά στις απόψεις τους πριν και μετά τη φοίτηση σχεδόν ως προς όλους τους παράγοντες που συμβάλλει θετικά η φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο. Ωστόσο, υπήρξαν περιπτώσεις όπου μόνο οι Έλληνες ή μόνο οι αλλοδαποί απόφοιτοι παρουσίασαν σημαντική διαφορά απόψεων πριν την έναρξη και μετά την ολοκλήρωση της φοίτησης.

Συγκεκριμένα, οι Έλληνες απόφοιτοι είναι οι μοναδικοί που είδαν σημαντική βελτίωση μετά τη φοίτηση, στη δυνατότητα καλύτερης έκφρασης ($Z = -5.225$, $p < 0.001$) και τη δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες ($Z = -2.858$, $p = 0.004$). Επιπλέον, οι Έλληνες απόφοιτοι ήταν αυτοί που έμειναν ακόμη περισσότερο ευχαριστημένοι σε σχέση με τις προσδοκίες τους, όσον αφορά τη συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας ($Z = -4.206$, $p < 0.001$). Τέλος, ήταν αυτοί που βίωσαν σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό το σεβασμό στο εργασιακό περιβάλλον μετά τη φοίτηση στο ΕΠΑ.Λ ($Z = -4.121$, $p < 0.001$). Αντίθετα, οι αλλοδαποί υπήκοοι βίωσαν σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό την απόκτηση «δύναμης» μετά τη φοίτηση στο Εσπερινό ΕΠΑ.Λ ($Z = -2.121$, $p = 0.034$). Αξίζει να σημειωθεί ότι η φοίτηση των Ελλήνων και αλλοδαπών αποφοίτων στο Εσπερινό Λύκειο δε μετέβαλε σημαντικά τις απόψεις που είχαν για τη συμβολή αυτής της εκπαιδευτικής δομής στην αύξηση των οικονομικών τους απολαβών και τον μεγαλύτερο συναγωνισμό στην αγορά εργασίας.

Πίνακας 2.10. Έλεγχοι διαφοράς των απόψεων σχετικά με τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου πριν και μετά τη φοίτηση σε αυτό με κριτήριο την υπηκοότητα

ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ	ΕΛΛΗΝΕΣ			ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ		
	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΠΡΙΝ)	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΜΕΤΑ)	Z (p*)	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΠΡΙΝ)	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΜΕΤΑ)	Z (p*)
Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πολίτη	3,51±1,09	4,05±1,10	-5,649 (<0,001)	4,13±0,64	4,53±0,52	-2,449 (0,014)
Κατάλληλη αξιοποίηση των προσωπικών δυνατοτήτων	4,06±0,82	4,44±0,80	-4,237 (<0,001)	4,33±0,49	4,60±0,51	-2,000 (0,046)
Κατανόηση πραγμάτων που πριν δεν γίνονταν αντιληπτά	3,83±0,95	4,30±0,94	-4,995 (<0,001)	4,13±0,52	4,53±0,52	-2,121 (0,034)
Καλύτερη έκφραση	3,45±1,05	3,86±1,01	-5,225 (<0,001)	4,07±0,46	4,33±0,62	-1,633 (0,102)
Βελτίωση της «εικόνας» απέναντι στους άλλους	3,37±1,06	3,65±1,13	-2,790 (0,005)	3,60±0,83	4,47±0,74	-2,511 (0,012)
Μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία	3,77±1,04	4,07±1,08	-3,080 (0,002)	4,27±0,46	4,73±0,46	-2,646 (0,008)
Αύξηση των οικονομικών απολαβών	3,76±1,03	3,88±1,10	-1,648 (0,099)	4,47±0,64	4,67±0,72	-1,342 (0,180)
Μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην εύρεση εργασίας	3,78±1,03	3,89±1,03	-1,444 (0,149)	4,33±0,72	4,47±0,64	-0,816 (0,414)
Μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης»	3,21±0,96	3,36±0,87	-1,573 (0,116)	3,60±0,63	4,00±0,85	-2,121 (0,034)
Κατάκτηση του σεβασμού από τον οικογενειακό και φιλικό περίγυρο	2,56±1,04	2,86±0,98	-3,349 (0,001)	3,07±0,96	3,33±1,05	-2,000 (0,046)
Παροχή παραδείγματος προς μίμηση στους συνανθρώπους που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στο Λύκειο	4,12±0,94	4,54±0,84	-4,610 (<0,001)	4,33±0,62	4,80±0,56	-2,646 (0,008)
Κατανόηση συζητήσεων	3,28±1,02	3,57±1,02	-3,433 (0,001)	3,93±0,62	4,33±0,62	-2,236 (0,025)
Απόδραση από την καθημερινότητα και τα προβλήματά της	3,25±1,18	3,61±1,30	-4,541 (<0,001)	3,60±1,06	4,00±1,31	-2,449 (0,014)
Συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα	3,69±1,09	4,13±1,05	-4,206	4,53±0,52	4,80±0,56	-1,633

αμειβόμενη εργασία			(<0,001)			(0,102)
Απόκτηση γνώσεων χρήσιμων στην καθημερινή ζωή	3,96±0,89	4,41±0,89	-5,407 (<0,001)	4,20±0,41	4,53±0,52	-2,336 (0,025)
Δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες	3,21±0,89	3,42±0,97	-2,858 (0,004)	3,60±0,91	3,93±0,59	-1,318 (0,187)
Μεγαλύτερος σεβασμός στο εργασιακό περιβάλλον	3,28±0,98	3,68±1,06	-4,121 (<0,001)	3,87±0,52	4,00±0,76	-0,707 (0,480)
Εμπλουτισμός των γενικών γνώσεων	4,13±1,10	4,48±0,89	-3,811 (<0,001)	4,53±0,52	4,87±0,35	-2,236 (0,025)

*Στις περιπτώσεις όπου $p < 0.05$, υπάρχει σημαντική διαφορά στις απόψεις των Ελλήνων/Αλλοδαπών αποφοίτων για τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου πριν και μετά τη φοίτηση σε αυτό.

Ακόμη, η υπηκοότητα μελετήθηκε ως προς την ενδεχόμενη σημαντική διαφορά στις απόψεις για τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου μετά την ολοκλήρωση της φοίτησης. Τα αποτελέσματα παρατίθενται στον Πίνακα 2.11. Όπως φαίνεται, οι δύο ομάδες αποφοίτων διαφέρουν σημαντικά ως προς τη βελτίωση της «εικόνας» τους απέναντι στους άλλους (U=444.000, p=0.007), την μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία (U=498.500, p=0.021), την αύξηση των οικονομικών απολαβών τους (U=413.000, p=0.004) και τις μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην αγορά εργασίας (U=507.500, p=0.038). Ακόμη, οι δύο ομάδες παρουσιάζουν σημαντική διαφορά ως προς τη συμβολή του ΕΠΑ.Λ στην αίσθηση ότι διαθέτουν μεγαλύτερη «δύναμη» (U=480.000, p=0.011), την κατανόηση συζητήσεων (U=431.500, p=0.004), την αυξημένη συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας (U=467.000, p=0.011) και τη δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες (U=515.000, p=0.029). Σε κάθε περίπτωση φαίνεται ότι οι αλλοδαποί υπήκοοι έχουν σημαντικά πιο θετική εικόνα για τη συνεισφορά του Εσπερινού ΕΠΑ.Λ σε σχέση με τους Έλληνες αποφοίτους.

Πίνακας 2.7. Έλεγχος σημαντικής διαφοροποίησης των απόψεων για τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου μετά την φοίτηση με κριτήριο την υπηκοότητα

ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ	Μ.Ο.±Τ.Α. (Έλληνες)	Μ.Ο.±Τ.Α. (Αλλοδαποί)	U	p*
Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πολίτη	4,05±1,10	4,53±0,52	611,500	0,163
Κατάλληλη αξιοποίηση των προσωπικών δυνατοτήτων	4,44±0,80	4,60±0,51	727,500	0,678
Κατανόηση πραγμάτων που πριν δεν γίνονταν αντιληπτά	4,30±0,94	4,53±0,52	705,500	0,590
Καλύτερη έκφραση	3,86±1,01	4,33±0,62	573,000	0,096
Βελτίωση της «εικόνας» απέναντι στους άλλους	3,65±1,13	4,47±0,74	444,000	0,007
Μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία	4,07±1,08	4,73±0,46	498,500	0,021
Αύξηση των οικονομικών απολαβών	3,88±1,10	4,67±0,72	413,000	0,004
Μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην εύρεση εργασίας	3,89±1,03	4,47±0,64	507,500	0,038
Μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης»	3,36±0,87	4,00±0,85	480,000	0,011
Κατάκτηση του σεβασμού από τον οικογενειακό και φιλικό περίγυρο	2,86±0,98	3,33±1,05	553,500	0,063
Παροχή παραδείγματος προς μίμηση στους συνανθρώπους που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στο Λύκειο	4,54±0,84	4,80±0,56	637,500	0,188
Κατανόηση συζητήσεων	3,57±1,02	4,33±0,62	431,500	0,004
Απόδραση από την καθημερινότητα και τα προβλήματά της	3,61±1,30	4,00±1,31	631,500	0,238

Συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας	4,13±1,05	4,80±0,56	467,000	0,011
Απόκτηση γνώσεων χρήσιμων στην καθημερινή ζωή	4,41±0,89	4,53±0,52	767,500	0,963
Δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες	3,42±0,97	3,93±0,59	515,000	0,029
Μεγαλύτερος σεβασμός στο εργασιακό περιβάλλον	3,68±1,06	4,00±0,76	606,000	0,252
Εμπλουτισμός των γενικών γνώσεων	4,48±0,89	4,87±0,35	575,000	0,063

*Στις περιπτώσεις όπου $p < 0.05$, υπάρχει σημαντική διαφορά στις απαντήσεις των αποφοίτων Εσπερινών ΕΠΑΛ με κριτήριο την υπηκοότητα.

Ο τελευταίος έλεγχος αφορά την ύπαρξη καλών σχέσεων με τους εκπαιδευτικούς κατά τη διάρκεια της φοίτησης στο Εσπερινό Λύκειο. Όπως φαίνεται, τόσο οι Έλληνες όσο και οι αλλοδαποί απόφοιτοι παρουσιάζουν τον ίδιο βαθμό ικανοποίησης από τη συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς ($U=772.000$, $p=0.638$).

Τέλος, μελετήθηκε η ενδεχόμενη στατιστικά σημαντική σχέση της υπηκοότητας με τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στα γενικά ερωτήματα που αφορούν τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.12, οι δύο ομάδες αποφοίτων παρουσιάζουν περίπου τα ίδια ποσοστά ως προς την παρακολούθηση συγκεκριμένων προγραμμάτων κατά τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο. Επίσης, οι απόψεις τους μοιάζουν αρκετά όσον αφορά το Πρόγραμμα Σπουδών και το περιβάλλον του σχολείου όπου φοίτησαν. Ακόμη, φαίνεται να εμφανίζουν το ίδιο περίπου ποσοστό στην ερώτηση σχετικά με τη συνέχιση των σπουδών τους και τους λόγους για τους οποίους μπορεί να αποφάσισαν να μη συνεχίσουν τις σπουδές τους. Τέλος, φαίνεται να έχουν περίπου τις ίδιες απόψεις στις διάφορες προτάσεις για την βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου. Η μόνη σημαντική διαφορά μεταξύ των Ελλήνων και αλλοδαπών αποφοίτων εντοπίζεται στην ερώτηση για τη συνάφεια της ειδικότητας που ακολούθησαν στο Εσπερινό Λύκειο με το επάγγελμα που εξασκούν κατά την περίοδο της έρευνας ($\chi^2(1)=9.461$, $p=0.002$). Συγκεκριμένα, το 85,7% των αλλοδαπών απάντησε θετικά ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους Έλληνες απόφοιτους είναι μόλις 41,8%.

Πίνακας 2.12. Έλεγχοι ανεξαρτησίας της υπηκοότητας και των απαντήσεων στα γενικά ερωτήματα σχετικά με την φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	N (%) Έλληνες	N (%) Αλλοδαποί	χ^2	p [*]
Τι είδους προγράμματα παρακολουθήσατε κατά τη διάρκεια της φοίτησής σας στο Εσπερινό Λύκειο;				

<i>Προγράμματα κατάρτισης σχετικά με το αντικείμενο που με ενδιέφερε</i>	51 (49,5%)	8 (50%)	0,001	0,971
<i>Περιβαλλοντικά προγράμματα***</i>	12 (11,7%)	4 (25%)	2,121	0,227
<i>Αγωγή Υγείας***</i>	14 (13,6%)	3 (18,8%)	0,301	0,699
<i>Προγράμματα ανταλλαγής μαθητών με άλλες χώρες***</i>	25 (24,3%)	7 (43,8%)	2,673	0,130
<i>Δεν παρακολούθησαν κάποιο πρόγραμμα***</i>	28 (27,2%)	4 (25%)	0,034	1,000
Πώς θα κρίνατε το Πρόγραμμα Σπουδών;**				
<i>Ανεπαρκές</i>	3 (2,9%)	0 (0%)	1,512	0,678
<i>Μέτριο</i>	21 (20,4%)	2 (12,5%)		
<i>Καλό</i>	35 (34%)	5 (31,3%)		
<i>Πολύ καλό</i>	44 (42,7%)	9 (56,3%)		
Πώς θα κρίνατε το περιβάλλον του σχολείου (υποδομές, εργαστήρια);**				
<i>Ανεπαρκές</i>	8 (7,8%)	0 (0%)	6,636	0,084
<i>Μέτριο</i>	18 (17,5%)	2 (12,5%)		
<i>Καλό</i>	55 (53,4%)	6 (37,5%)		
<i>Πολύ καλό</i>	22 (21,4%)	8 (50%)		
Συνεχίσατε τις σπουδές σας Μεταλυκειακά ή Τριτοβάθμια Εκπαίδευση) μετά την απόκτηση απολυτηρίου / πτυχίου ειδικότητας;***				
<i>Ναι</i>	76 (73,8%)	15 (93,8%)	3,067	0,114
<i>Όχι</i>	27 (26,2%)	1 (6,3%)		
Το σημερινό σας επάγγελμα είναι συναφές με την ειδικότητα που ακολουθήσατε κατά τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο;				
<i>Ναι</i>	41 (41,8%)	12 (85,7%)	9,461	0,002
<i>Όχι</i>	57 (58,2%)	2 (14,3%)		
Θα συστήνατε σε ένα φίλο/συγγενή να σπουδάσει σε Εσπερινό Λύκειο;****				
<i>Ναι</i>	101 (100%)	15 (100%)	-	-
<i>Όχι</i>	0 (0%)	0 (0%)		
Αν δεν συνεχίσατε τις σπουδές σας σε κάποιο άλλο εκπαιδευτικό ίδρυμα μετά την ολοκλήρωση της φοίτησής στο Εσπερινό Λύκειο, ποιοι ήταν οι λόγοι;				
<i>Δυσκολία στην μάθηση****</i>	0 (0%)	0 (0%)	-	-
<i>Λόγω εργασίας***</i>	17 (43,6%)	1 (33,3%)	0,120	1,000
<i>Λόγω αυξημένων υποχρεώσεων***</i>	19 (48,7%)	1 (33,3%)	0,264	1,000
<i>Οικογενειακοί λόγοι***</i>	10 (25,6%)	2 (66,7%)	2,297	0,192
Τι θα προτείνατε ως αλλαγή για την αναβάθμιση της Εσπερινής Εκπαίδευσης;				

Περιορισμό ύλης ^{***}	5 (5%)	0 (0%)	0,827	0,610
Αλλαγή βιβλίων	57 (56,4%)	7 (43,8%)	0,897	0,421
Εκσυγχρονισμό υπολογιστών εργαστηριακού εξοπλισμού	65 (64,4%)	10 (62,5%)	0,021	0,886
Επιείκεια από τους εκπαιδευτικούς	4 (4%)	0 (0%)	0,656	0,640
Περισσότερα προγράμματα Erasmus+	48 (47,5%)	9 (56,3%)	0,421	0,516
Περισσότερα προγράμματα Περιβαλλοντικά, Αγωγής Υγείας ^{**}	30 (29,7%)	1 (6,3%)	3,901	0,066

*Στις περιπτώσεις όπου $p < 0.05$, υπάρχει σημαντική σχέση ανάμεσα στην υπηκοότητα και τις απαντήσεις των αποφοίτων Εσπερινών ΕΠΑΛ.

**Σε αυτή την περίπτωση εφαρμόστηκε η μέθοδος Monte Carlo.

***Σε αυτή την περίπτωση εφαρμόστηκε ο ακριβής έλεγχος του Fisher.

****Σε αυτές τις περιπτώσεις δεν πραγματοποιήθηκε έλεγχος ανεξαρτησίας καθώς όλοι οι συμμετέχοντες έδωσαν την ίδια απάντηση.

4.2.3 Έλεγχοι διαφοράς και ανεξαρτησίας με κριτήριο τον τόπο μόνιμης κατοικίας

Το επόμενο χαρακτηριστικό ως προς το οποίο μελετήθηκαν οι απόψεις των αποφοίτων είναι ο τόπος μόνιμης κατοικίας (3^ο ερευνητικό ερώτημα). Σύμφωνα με αυτόν τον παράγοντα προέκυψαν τρεις ομάδες αποφοίτων: αυτοί που διαμένουν σε χωριό, κωμόπολη ή πόλη. Οι πρώτοι έλεγχοι αφορούν την ενδεχόμενη στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση των τριών ομάδων αποφοίτων ως προς τους λόγους διακοπής και επανέναρξης των σπουδών.

Όπως δείχνει ο Πίνακας 2.13, οι μόνοι λόγοι διακοπής των σπουδών όπου διαφέρει σημαντικά τουλάχιστον μία ομάδα αποφοίτων ως προς τις άλλες δύο είναι οι επαγγελματικοί λόγοι ($H=8.746$, $p=0.013$), η δυσκολία στην μετακίνηση ($H=12.521$, $p=0.002$) και η προσωπική επιθυμία για διακοπή των σπουδών ($H=7.215$, $p=0.027$). Συγκεκριμένα, όσοι ζουν σε κωμόπολη συμφωνούν σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό ότι οι λόγοι που διέκοψαν τις σπουδές τους είναι επαγγελματικοί (M.O.=4.54, T.A.=0.52). Η ίδια ομάδα συμφωνεί σε μεγαλύτερο βαθμό ότι υπήρξαν και δυσκολίες στην μετακίνηση (M.O.=3.07, T.A.=1.14) ενώ οι κάτοικοι των πόλεων είναι οι πλέον αρνητικοί (M.O.=1.92, T.A.=0.97) ως προς αυτό το αίτιο διακοπής της φοίτησης στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Ακόμη, οι κάτοικοι του χωριού ήταν αυτοί που συμφωνούν περισσότερο ότι η διακοπή των σπουδών ήταν προσωπική επιλογή (M.O.=2.69, T.A.=1.38). Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι οι τρεις ομάδες αποφοίτων δε διαφέρουν σημαντικά ως προς κανέναν από τους λόγους επανέναρξης της φοίτησης.

Πίνακας 2.13. Έλεγχοι διαφοράς των λόγων διακοπής και επανέναρξης της φοίτησης με κριτήριο τον τόπο μόνιμης κατοικίας.

ΛΟΓΟΙ...	Μ.Ο.±Τ.Α. (Χωριό)	Μ.Ο.±Τ.Α. (Κωμόπολη)	Μ.Ο.±Τ.Α. (Πόλη)	H	p*
ΔΙΑΚΟΠΗΣ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ					
Οικογενειακοί λόγοι	3,00±1,53	3,79±1,42	3,29±1,57	1,773	0,412
Επαγγελματικοί λόγοι	3,08±1,61	4,54±0,52	3,03±1,63	8,746	0,013
Οικονομικοί λόγοι	3,58±1,17	3,14±1,29	3,08±1,52	0,949	0,622
Επίδραση του οικογενειακού ή/και φιλικού περιβάλλοντος	2,64±1,29	3,75±1,36	2,73±1,48	4,674	0,097
Δυσκολία στην μετακίνηση	2,69±1,32	3,07±1,14	1,92±0,97	12,521	0,002
Επιθυμία για διακοπή των σπουδών	2,69±1,38	1,86±1,03	1,81±1,39	7,215	0,027
ΕΠΑΝΕΝΑΡΞΗΣ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ					
Ανάγκη εύρεσης εργασίας	3,15±1,28	2,71±0,83	3,15±1,20	1,546	0,462
Βελτίωση συνθηκών εργασίας	4,17±0,84	4,14±0,66	3,63±1,30	2,187	0,335
Απόκτηση νέων γνώσεων	4,15±0,69	4,43±0,51	4,27±1,04	1,463	0,481
Ενίσχυση της αυτοεκτίμησης	3,54±0,88	3,54±0,66	3,59±1,20	0,097	0,953
Δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου	3,15±1,28	3,14±1,17	3,51±1,44	1,960	0,375

*Στις περιπτώσεις όπου $p < 0,05$, υπάρχει σημαντική διαφορά στις απαντήσεις των αποφοίτων Εσπερινών ΕΠΑΛ με κριτήριο τον τόπο μόνιμης κατοικίας.

Στη συνέχεια οι απόφοιτοι καθεμίας από τις 3 ομάδες μελετήθηκαν ως προς την ενδεχόμενη σημαντική διαφοροποίηση στις απόψεις τους σχετικά με τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου πριν και μετά τη φοίτηση σε αυτό. Όπως δείχνει ο Πίνακας 2.14, για ακόμη μια φορά οι διάφορες ομάδες αποφοίτων παρουσιάζουν σημαντική διαφορά στις απόψεις τους πριν και μετά τη φοίτηση στο ΕΠΑ.Λ, στις περισσότερες περιπτώσεις της θετικής συμβολής του. Ωστόσο, υπήρξαν περιπτώσεις όπου η άποψη ορισμένων αποφοίτων για τη συμβολή του Εσπερινού Λυκείου στην προσωπική τους εξέλιξη δε βελτιώθηκε σημαντικά. Συγκεκριμένα, όσον αφορά τη συμβολή του ΕΠΑ.Λ στη δημιουργία ολοκληρωμένων πολιτών και την κατάλληλη αξιοποίηση των προσωπικών δυνατοτήτων των αποφοίτων, οι κάτοικοι του χωριού φαίνεται να μην άλλαξαν γνώμη μετά τη φοίτησή τους στο Εσπερινό Λύκειο. Το ίδιο συμβαίνει και όσον αφορά την κατάκτηση του σεβασμού από τον οικογενειακό και φιλικό περίγυρο και την κατανόηση συζητήσεων, όπου μόνο οι απόφοιτοι που ζουν σε πόλεις ή κωμοπόλεις έμεναν σημαντικά πιο ικανοποιημένοι απ' ότι ήλπιζαν.

Ακόμη, οι απόφοιτοι που ζουν σε κωμοπόλεις ήταν οι μόνοι που φαίνεται να έμειναν πολύ περισσότερο ικανοποιημένοι από την βελτίωση της εικόνας τους απέναντι στους άλλους ($Z=-3.520$, $p<0.001$), την απόκτηση μεγαλύτερης «δύναμης» ($Z=-2.754$, $p=0.006$) και τη δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες ($Z=-3.207$, $p=0.001$). Τέλος, οι απόφοιτοι που ζουν σε πόλεις ήταν οι μόνοι που φαίνεται να έμειναν σημαντικά πιο ικανοποιημένοι απ' όσο περίμεναν σχετικά με την αύξηση της αποδοτικότητάς τους στην εργασία ($Z=-2.772$, $p=0.006$). Όπως φαίνεται και πάλι, καμία από τις τρεις ομάδες αποφοίτων δεν παρουσιάζει σημαντική διαφορά πριν και μετά τη φοίτηση στο ΕΠΑ.Λ, ως προς τη συμβολή του στην αύξηση των οικονομικών τους απολαβών και την αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους στην αγορά εργασίας.

Πίνακας 2.14. Έλεγχοι διαφοράς των απόψεων σχετικά με τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου πριν και μετά τη φοίτηση σε αυτό με κριτήριο τον τόπο μόνιμης κατοικίας

ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ	ΧΩΡΙΟ			ΚΩΜΟΠΟΛΗ			ΠΟΛΗ		
	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΠΡΙΝ)	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΜΕΤΑ)	Z (p [*])	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΠΡΙΝ)	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΜΕΤΑ)	Z (p [*])	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΠΡΙΝ)	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΜΕΤΑ)	Z (p [*])
Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πολίτη	3,82±0,64	4,06±1,20	-1,069 (0,285)	3,63±1,12	4,37±1,01	-3,276 (0,001)	3,54±1,12	4,07±1,03	-5,179 (<0,001)
Κατάλληλη αξιοποίηση των προσωπικών δυνατοτήτων	4,12±0,33	4,35±1,12	-1,291 (0,197)	4,05±0,91	4,58±0,61	-2,714 (0,007)	4,10±0,83	4,45±0,72	-3,700 (<0,001)
Κατανόηση πραγμάτων που πριν δεν γίνονταν αντιληπτά	3,65±0,79	4,06±1,09	-2,333 (0,020)	3,84±0,90	4,47±0,61	-2,887 (0,004)	3,93±0,94	4,37±0,91	-4,184 (<0,001)
Καλύτερη έκφραση	3,47±0,80	3,82±0,95	-2,449 (0,014)	3,63±1,07	4,32±0,67	-2,812 (0,005)	3,51±1,05	3,85±1,03	-4,206 (<0,001)
Βελτίωση της «εικόνας» απέναντι στους άλλους	3,35±0,86	3,88±1,05	-1,812 (0,070)	3,32±1,06	4,42±0,77	-3,520 (<0,001)	3,43±1,07	3,58±1,16	-1,325 (0,185)
Μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία	3,88±0,93	4,18±1,19	-1,667 (0,096)	4,00±1,00	4,53±0,84	-1,889 (0,059)	3,77±1,02	4,05±1,05	-2,772 (0,006)
Αύξηση των οικονομικών απολαβών	4,06±0,75	4,24±1,09	-1,000 (0,317)	4,26±1,10	4,56±0,78	-1,667 (0,096)	3,70±1,03	3,79±1,10	-1,194 (0,232)
Μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην εύρεση εργασίας	3,76±0,97	4,06±0,97	-1,155 (0,248)	4,26±0,81	4,39±0,85	-1,732 (0,083)	3,77±1,05	3,85±1,03	-0,930 (0,352)
Μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης»	3,24±0,66	3,53±0,72	-1,667 (0,096)	3,26±0,93	4,00±0,82	-2,754 (0,006)	3,26±0,99	3,30±0,90	-0,525 (0,600)
Κατάκτηση του σεβασμού από τον οικογενειακό και φιλικό περίγυρο	2,94±1,03	3,24±0,83	-1,155 (0,248)	2,47±0,91	2,89±0,88	-2,530 (0,011)	2,62±1,07	2,90±1,07	-2,878 (0,004)
Παροχή παραδείγματος προς μίμηση στους συνανθρώπους που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στο Λύκειο	4,06±0,75	4,53±0,72	-2,138 (0,033)	4,00±1,16	4,84±0,50	-3,418 (0,001)	4,21±0,88	4,53±0,88	-3,421 (0,001)
Κατανόηση συζητήσεων	3,41±0,62	3,59±0,94	-1,134	3,42±1,02	4,11±0,94	-3,127	3,33±1,07	3,60±1,02	2,604

			(0,257)			(0,002)			(0,009)
Απόδραση από την καθημερινότητα και τα προβλήματά της	3,06±1,14	3,41±1,42	-2,121 (0,034)	3,47±0,91	4,11±1,05	-3,207 (0,001)	3,32±1,24	3,63±1,33	-3,520 (<0,001)
Συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας	3,76±0,83	4,35±1,12	-2,352 (0,019)	4,11±1,29	4,63±0,76	-2,456 (0,014)	3,73±1,07	4,09±1,04	-3,108 (0,002)
Απόκτηση γνώσεων χρήσιμων στην καθημερινή ζωή	3,94±0,56	4,35±1,00	-1,941 (0,052)	4,05±0,85	4,79±0,42	-3,207 (0,001)	3,99±0,90	4,37±0,88	-4,621 (<0,001)
Δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες	3,35±1,06	3,47±1,07	-0,649 (0,516)	3,05±0,85	3,74±0,73	-3,207 (0,001)	3,32±0,90	3,46±0,98	-1,854 (0,064)
Μεγαλύτερος σεβασμός στο εργασιακό περιβάλλον	3,41±0,94	4,06±1,06	-2,810 (0,005)	3,68±0,89	4,05±0,71	-2,121 (0,034)	3,27±0,97	3,58±1,07	-2,673 (0,008)
Εμπλουτισμός των γενικών γνώσεων	3,94±0,90	4,31±1,08	-2,121 (0,034)	4,26±0,99	4,79±0,54	-2,530 (0,011)	4,22±1,10	4,52±0,85	-2,976 (0,003)

*Στις περιπτώσεις όπου $p < 0.05$, υπάρχει σημαντική διαφορά στις απόψεις των αποφοίτων που διαμένουν σε χωριό, κωμόπολη ή πόλη για τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου πριν και μετά τη φοίτηση σε αυτό.

Ωστόσο, αξίζει να μελετηθεί και η ενδεχόμενη σημαντική διαφοροποίηση στις απόψεις των αποφοίτων για τα οφέλη της φοίτησης στο Εσπερινό Λύκειο μετά τη φοίτησή τους σε αυτό. Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 2.15, στις περισσότερες περιπτώσεις οι απόφοιτοι των τριών ομάδων παρουσιάζουν περίπου την ίδια ικανοποίηση από τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο. Επίσης, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους όσον αφορά τη βελτίωση της «εικόνας» απέναντι στους άλλους ($H=9.007$, $p=0.011$), την αύξηση των οικονομικών απολαβών ($H=9.702$, $p=0.008$) και τη μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης» ($H=9.376$, $p=0.009$). Σε κάθε περίπτωση οι απόφοιτοι που ζουν σε κωμοπόλεις είναι οι πλέον ικανοποιημένοι (Μ.Ο.=4.42, Τ.Α.=0.77; Μ.Ο.=4.56, Τ.Α.=0.78; Μ.Ο.=4.00, Τ.Α.=0.82 αντίστοιχα) ενώ οι απόφοιτοι που ζουν σε πόλεις δίνουν τις λιγότερο θετικές απαντήσεις (Μ.Ο.=3.58, Τ.Α.=1.16; Μ.Ο.=3.79, Τ.Α.=1.10; Μ.Ο.=3.30, Τ.Α.=0.90 αντίστοιχα).

Πίνακας 2.15. Έλεγχος σημαντικής διαφοροποίησης των απόψεων για τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου μετά την φοίτηση με κριτήριο τον τόπο μόνιμης κατοικίας

ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ	Μ.Ο.±Τ.Α. (Χωριό)	Μ.Ο.±Τ.Α. (Κωμόπολη)	Μ.Ο.±Τ.Α. (Πόλη)	U	p*
Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πολίτη	4,06±1,20	4,37±1,01	4,07±1,03	1,789	0,409
Κατάλληλη αξιοποίηση των προσωπικών δυνατοτήτων	4,35±1,12	4,58±0,61	4,45±0,72	0,364	0,833
Κατανόηση πραγμάτων που πριν δεν γίνονταν αντιληπτά	4,06±1,09	4,47±0,61	4,37±0,91	1,815	0,403
Καλύτερη έκφραση	3,82±0,95	4,32±0,67	3,85±1,03	3,434	0,180
Βελτίωση της «εικόνας» απέναντι στους άλλους	3,88±1,05	4,42±0,77	3,58±1,16	9,007	0,011
Μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία	4,18±1,19	4,53±0,84	4,05±1,05	4,293	0,117
Αύξηση των οικονομικών απολαβών	4,24±1,09	4,56±0,78	3,79±1,10	9,702	0,008
Μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην εύρεση εργασίας	4,06±0,97	4,39±0,85	3,85±1,03	4,582	0,101
Μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης»	3,53±0,72	4,00±0,82	3,30±0,90	9,376	0,009
Κατάκτηση του σεβασμού από τον οικογενειακό και φιλικό περίγυρο	3,24±0,83	2,89±0,88	2,90±1,07	1,950	0,377
Παροχή παραδείγματος προς μίμηση στους συνανθρώπους που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στο Λύκειο	4,53±0,72	4,84±0,50	4,53±0,88	3,204	0,201
Κατανόηση συζητήσεων	3,59±0,94	4,11±0,94	3,60±1,02	3,523	0,172
Απόδραση από την καθημερινότητα και τα προβλήματα της	3,41±1,42	4,11±1,05	3,63±1,33	2,589	0,274
Συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας	4,35±1,12	4,63±0,76	4,09±1,04	5,771	0,056

Απόκτηση γνώσεων χρήσιμων στην καθημερινή ζωή	4,35±1,00	4,79±0,42	4,37±0,88	4,890	0,087
Δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες	3,47±1,07	3,74±0,73	3,46±0,98	1,575	0,455
Μεγαλύτερος σεβασμός στο εργασιακό περιβάλλον	4,06±1,06	4,05±0,71	3,58±1,07	5,676	0,059
Εμπλουτισμός των γενικών γνώσεων	4,31±1,08	4,79±0,54	4,52±0,85	3,446	0,179

*Στις περιπτώσεις όπου $p < 0.05$, υπάρχει σημαντική διαφορά στις απαντήσεις των αποφοίτων Εσπερινών ΕΠΑΛ με κριτήριο τον τόπο μόνιμης κατοικίας.

Ο τελευταίος έλεγχος αφορά την ύπαρξη καλών σχέσεων με τους εκπαιδευτικούς κατά τη διάρκεια της φοίτησης στο Εσπερινό Λύκειο. Όπως φαίνεται, τόσο οι Έλληνες όσο και οι αλλοδαποί απόφοιτοι παρουσιάζουν τον ίδιο βαθμό ικανοποίησης από τη συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς ($U=772.000$, $p=0.638$).

Τέλος, μελετήθηκε η ενδεχόμενη στατιστικά σημαντική σχέση της υπηκοότητας με τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στα γενικά ερωτήματα που αφορούν τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.16, η ομάδα των φοιτητών σχετίζεται σημαντικά με το ενδιαφέρον τους για περιβαλλοντικά προγράμματα κατά τη διάρκεια της φοίτησης στο Εσπερινό Λύκειο ($\chi^2(2)=8.148$, $p=0.017$). Συγκεκριμένα, το 31,6% των αποφοίτων που ζουν σε κωμοπόλεις απάντησε ότι παρακολούθησε αυτά τα προγράμματα ενώ το ποσοστό των αποφοίτων που ζουν στις πόλεις είναι μόλις 8,4%. Στα υπόλοιπα προγράμματα επιμόρφωσης οι απόφοιτοι των τριών ομάδων φαίνεται να δίνουν περίπου τις ίδιες απαντήσεις. Επιπλέον, οι τρεις ομάδες φοιτητών παρουσιάζουν τις ίδιες περίπου απόψεις για το Πρόγραμμα σπουδών και το περιβάλλον του σχολείου. Η συνέχιση των σπουδών μεταλυκειακά καθώς και η συνάφεια του σημερινού τους επαγγέλματος με την ειδικότητα που ακολούθησαν στο Εσπερινό Λύκειο φαίνεται να μην έχουν σημαντική σχέση με τον τόπο μόνιμης κατοικίας. Ακόμη, όσον αφορά τους φοιτητές που δεν συνέχισαν τη φοίτηση σε άλλο εκπαιδευτικό ίδρυμα μετά την ολοκλήρωση της φοίτησης στο Εσπερινό Λύκειο, η μόνη σημαντική διαφορά τους αφορά τη διακοπή των σπουδών λόγω αυξημένων υποχρεώσεων. Συγκεκριμένα, περισσότεροι από τους μισούς απόφοιτους που διέκοψαν τις σπουδές τους και ζουν σε πόλεις απάντησαν θετικά ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους κατοίκους των χωριών είναι 11,1%. Τέλος, οι τρεις ομάδες δε φαίνεται να διαφέρουν σημαντικά σε κανέναν από τους τρόπους αναβάθμισης της εκπαίδευσης στο Εσπερινό Λύκειο.

Πίνακας 2.16. Έλεγχοι ανεξαρτησίας του τύπου μόνιμης κατοικίας και των απαντήσεων στα γενικά ερωτήματα σχετικά με την φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	N (%) Χωριό	N (%) Κωμόπολη	N (%) Πόλη	χ^2	p*
Τι είδους προγράμματα παρακολούθησατε κατά τη διάρκεια της φοίτησής σας στο Εσπερινό Λύκειο;					
<i>Προγράμματα κατάρτισης σχετικά με το αντικείμενο που με ενδιέφερε</i>	6 (35,3%)	8 (42,1%)	44 (53%)	2,171	0,338
<i>Περιβαλλοντικά προγράμματα**</i>	4 (23,5%)	6 (31,6%)	7 (8,4%)	8,148	0,017
<i>Αγωγή Υγείας**</i>	1 (5,9%)	3 (15,8%)	13 (15,7%)	1,144	0,663
<i>Προγράμματα ανταλλαγής μαθητών με άλλες χώρες</i>	5 (29,4%)	9 (47,4%)	19 (22,9%)	4,650	0,098
<i>Δεν παρακολούθησαν κάποιο πρόγραμμα</i>	4 (23,5%)	6 (31,6%)	22 (26,5%)	0,316	0,854
Πώς θα κρίνατε το Πρόγραμμα Σπουδών;*					
<i>Ανεπαρκές</i>	1 (5,9%)	1 (5,3%)	1 (1,2%)	5,112	0,516
<i>Μέτριο</i>	5 (29,4%)	3 (15,8%)	15 (18,1%)		
<i>Καλό</i>	7 (41,2%)	6 (31,6%)	28 (33,7%)		
<i>Πολύ καλό</i>	4 (23,5%)	9 (47,4%)	39 (47%)		
Πώς θα κρίνατε το περιβάλλον του σχολείου (υποδομές, εργαστήρια);**					
<i>Ανεπαρκές</i>	0 (0%)	0 (0%)	8 (9,6%)	9,189	0,160
<i>Μέτριο</i>	4 (23,5%)	4 (21,1%)	12 (14,5%)		
<i>Καλό</i>	11 (64,7%)	7 (36,8%)	43 (51,8%)		
<i>Πολύ καλό</i>	2 (11,8%)	8 (42,1%)	20 (24,1%)		
Συνεχίσατε τις σπουδές σας Μεταλυκειακά ή Τριτοβάθμια Εκπαίδευση) μετά την απόκτηση απολυτηρίου / πτυχίου ειδικότητας;*					
<i>Ναι</i>	11 (64,7%)	18 (94,7%)	62 (74,7%)	4,976	0,076
<i>Όχι</i>	6 (35,3%)	1 (5,3%)	21 (25,3%)		
Το σημερινό σας επάγγελμα είναι συναφές με την ειδικότητα που ακολουθήσατε κατά τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο;					
<i>Ναι</i>	7 (43,8%)	13 (68,4%)	33 (42,9%)	4,091	0,129
<i>Όχι</i>	9 (56,3%)	6 (31,6%)	44 (57,1%)		

Θα συστήνατε σε ένα φίλο/συγγενή να σπουδάσει σε Εσπερινό Λύκειο;***					
<i>Ναι</i>	17 (100%)	16 (100%)	83 (100%)	-	-
<i>Όχι</i>	-	-	-	-	-
Αν δεν συνεχίσατε τις σπουδές σας σε κάποιο άλλο εκπαιδευτικό ίδρυμα μετά την ολοκλήρωση της φοίτησής στο Εσπερινό Λύκειο, ποιοι ήταν οι λόγοι;					
<i>Δυσκολία στην μάθηση***</i>	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	-	-
<i>Λόγω εργασίας**</i>	4 (44,4%)	1 (50%)	13 (41,9%)	0,062	1,000
<i>Λόγω αυξημένων υποχρεώσεων**</i>	1 (11,1%)	2 (100%)	17 (54,8%)	7,657	0,014
<i>Οικογενειακοί λόγοι**</i>	5 (55,6%)	0 (0%)	7 (22,6%)	4,556	0,154
Τι θα προτείνατε ως αλλαγή για την αναβάθμιση της Εσπερινής Εκπαίδευσης;					
<i>Περιορισμό ύλης**</i>	1 (6,3%)	0 (0%)	4 (4,9%)	1,074	0,637
<i>Αλλαγή βιβλίων</i>	8 (50%)	9 (47,4%)	47 (57,3%)	0,781	0,677
<i>Εκσυγχρονισμό υπολογιστών εργαστηριακού εξοπλισμού</i>	11 (68,8%)	13 (68,4%)	52 (63,4%)	0,287	0,866
<i>Επιείκεια από τους εκπαιδευτικούς**</i>	0 (0%)	0 (0%)	4 (4,9%)	1,768	0,441
<i>Περισσότερα προγράμματα Erasmus+</i>	5 (31,3%)	13 (68,4%)	40 (48,8%)	4,870	0,088
<i>Περισσότερα προγράμματα Περιβαλλοντικά, Αγωγής Υγείας</i>	4 (25%)	3 (15,8%)	24 (29,3%)	1,460	0,482

*Στις περιπτώσεις όπου $p < 0.05$, υπάρχει σημαντική σχέση ανάμεσα στον τόπο μόνιμης κατοικίας και τις απαντήσεις των αποφοίτων Εσπερινών ΕΠΑΛ.

**Σε αυτές τις περιπτώσεις εφαρμόστηκε η μέθοδος Monte Carlo.

***Σε αυτές τις περιπτώσεις δεν πραγματοποιήθηκε έλεγχος ανεξαρτησίας καθώς όλοι οι συμμετέχοντες έδωσαν την ίδια απάντηση.

4.2.4 Έλεγχοι διαφοράς με κριτήριο την ηλικία κατά τη διάρκεια της φοίτησης

Ακόμη, αξίζει να μελετηθεί η άποψη των εκπαιδευτικών σχετικά με τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου πριν τη φοίτηση σε αυτό, με κριτήριο την ηλικία κατά την έναρξη φοίτησης (4^ο ερευνητικό ερώτημα). Όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.17, οι απόφοιτοι που ξεκίνησαν τη φοίτηση στο ΕΠΑΛ σε διαφορετική ηλικία διέφεραν σημαντικά στις προσδοκίες τους σχετικά με τη μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία ($U=14.714$, $p=0.005$), την αύξηση των οικονομικών απολαβών ($U=13.031$, $p=0.011$) και τις μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην αγορά εργασίας ($U=10.906$, $p=0.028$). Αξίζει να σημειωθεί ότι οι άνθρωποι που ξεκίνησαν τη φοίτηση μετά το εξηκοστό έτος της ηλικίας τους φαίνεται ότι

είχαν τις λιγότερες προσδοκίες στα συγκεκριμένα πεδία ενδιαφέροντος (M.O.=2.88, T.A.=0.35; M.O.=3.00, T.A.=0.00; M.O.=3.00, T.A.=0.00 αντίστοιχα). Ακόμη, η ηλικία έναρξης της φοίτησης στο ΕΠΑΛ φαίνεται να διαφοροποιεί σημαντικά τις προσδοκίες των αποφοίτων ως προς την απόδραση από τα προβλήματα της καθημερινότητας (U=15.194, p=0.004), τη συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας (U=13.025, p=0.011) και τον εμπλουτισμό των γενικών γνώσεων (U=11.425, p=0.022). Συγκεκριμένα, οι άνθρωποι άνω των 60 ετών ήταν αυτοί που πίστευαν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι θα μπορούσαν να ξεφύγουν από την ρουτίνα και τις ανησυχίες τους (M.O.=4.44, T.A.=0.53) ενώ όσοι ξεκίνησαν να φοιτούν στο ΕΠΑΛ σε ηλικία 18 έως 30 ετών ήταν οι πλέον αδιάφοροι (M.O.=3.00, T.A.=1.16). Ακόμη, οι άνθρωποι 51-60 ετών και οι όσοι ήταν άνω των 60 πίστευαν σε μεγαλύτερο βαθμό στον εμπλουτισμό των γενικών τους γνώσεων μέσω της φοίτησης στο ΕΠΑΛ (M.O.=4.78, T.A.=0.44 και στις δύο ομάδες) ενώ οι νεότεροι είχαν μικρότερες προσδοκίες. Τέλος, όσοι ξεκίνησαν τη φοίτηση μεταξύ 18 και 30 ετών πίστευαν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι θα μπορούσαν να συμβάλλουν στα οικονομικά της οικογένειας μέσα από την εξασφάλιση μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας (M.O.=4.00, T.A.=1.09) ενώ όσοι ήταν άνω των 60 ετών φαίνονται ως οι πλέον αδιάφοροι ως προς αυτόν τον παράγοντα (M.O.=3.00, T.A.=0.00)

Πίνακας 2.17. Έλεγχοι διαφοράς των απαντήσεων σχετικά με τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου πριν τη φοίτηση σε αυτό με κριτήριο την ηλικία κατά την έναρξη της φοίτησης

ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ	Μ.Ο.±Τ.Α. (18-30 ετών)	Μ.Ο.±Τ.Α. (31-40 ετών)	Μ.Ο.±Τ.Α. (41-50 ετών)	Μ.Ο.±Τ.Α. (51-60 ετών)	Μ.Ο.±Τ.Α. (Άνω των 60 ετών)	H	p*
Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πολίτη	3,74±1,09	3,25±1,07	3,42±1,17	3,56±0,88	4,00±0,00	6,180	0,186
Κατάλληλη αξιοποίηση των προσωπικών δυνατοτήτων	4,15±0,78	4,10±0,91	3,92±0,86	4,33±0,71	4,00±0,00	3,930	0,416
Κατανόηση πραγμάτων που πριν δεν γίνονταν αντιληπτά	3,96±0,72	3,65±1,42	3,85±0,83	3,78±1,20	4,00±0,00	0,425	0,980
Καλύτερη έκφραση	3,58±0,96	3,22±1,35	3,52±0,96	3,44±1,13	3,89±0,33	1,912	0,752
Βελτίωση της «εικόνας» απέναντι στους άλλους	3,50±0,93	3,15±1,14	3,27±1,28	3,22±0,97	4,00±0,00	5,883	0,208
Μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία	3,95±0,93	3,65±1,31	4,08±0,88	3,75±0,89	2,88±0,35	14,714	0,005
Αύξηση των οικονομικών απολαβών	4,02±0,97	3,70±1,22	4,00±0,95	3,50±1,07	3,00±0,00	13,031	0,011
Μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην εύρεση εργασίας	4,00±0,94	3,90±1,25	3,85±0,93	3,57±1,27	3,00±0,00	10,906	0,028
Μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης»	3,20±0,85	3,37±1,01	3,40±1,12	3,22±1,20	3,00±0,00	4,571	0,334
Κατάκτηση του σεβασμού από τον οικογενειακό και φιλικό περίγυρο	2,49±0,94	2,90±1,29	2,81±1,02	2,44±1,33	2,67±0,71	3,199	0,525
Παροχή παραδείγματος προς μίμηση στους συνανθρώπους που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στο Λύκειο	4,31±0,54	3,75±1,25	4,04±1,04	4,11±1,36	4,44±0,53	3,744	0,442
Κατανόηση συζητήσεων	3,35±0,93	3,17±1,25	3,32±1,07	3,78±1,09	3,44±0,53	1,338	0,855
Απόδραση από την καθημερινότητα και τα προβλήματά της	3,00±1,16	3,45±1,28	3,36±1,00	3,56±1,33	4,44±0,53	15,194	0,004
Συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας	4,00±1,09	3,70±1,22	3,65±1,02	3,88±0,99	3,00±0,00	13,025	0,011
Απόκτηση γνώσεων χρήσιμων στην καθημερινή ζωή	4,13±0,58	3,75±1,25	3,81±0,85	4,22±1,30	4,00±0,00	5,812	0,214
Δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες	3,35±0,78	3,35±1,31	3,04±0,92	3,44±0,88	3,22±0,67	4,322	0,364

Μεγαλύτερος σεβασμός στο οικογενειακό περιβάλλον	3,48±0,95	3,20±1,15	3,35±0,98	3,25±0,89	3,00±0,00	4,742	0,315
Εμπλουτισμός των γενικών γνώσεων	4,18±1,06	3,75±1,41	4,12±0,86	4,78±0,44	4,78±0,44	11,425	0,022

*Στις περιπτώσεις όπου $p < 0.05$, υπάρχει σημαντική διαφορά στις απόψεις των αποφοίτων Εσπερινού Λυκείου με κριτήριο την ηλικία κατά την έναρξη φοίτησης.

Ακόμη, μελετήθηκε αν υπήρξε σημαντική διαφορά στις απόψεις κάθε ηλικιακής ομάδας ατόμων κατά την έναρξη της φοίτησης για τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου πριν και μετά τη φοίτηση σε αυτό. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.18, όσοι ξεκίνησαν να φοιτούν στο Εσπερινό Λύκειο μέχρι τα 30 τους χρόνια, έμειναν σημαντικά πιο ευχαριστημένοι όσον αφορά την προσωπική και επαγγελματική βελτίωση σε σχέση με αυτό που περίμεναν πριν τη φοίτησή τους. Αντίθετα, όσοι ήταν 31-40 ετών φαίνεται πως έμειναν σημαντικά πιο ευχαριστημένοι απ' ό,τι περίμεναν, μόνο αναφορικά με τη δυνατότητα να εκφράζονται καλύτερα ($Z=-2.060$, $p=0.039$) και με τον εμπλουτισμό των γενικών τους γνώσεων ($Z=-2.636$, $p=0.008$). Επίσης, είναι αξιοσημείωτο ότι όσοι επέλεξαν να φοιτήσουν σε ΕΠΑ.Λ από 41 έως 50 ετών εμφανίζονται περισσότερο ικανοποιημένοι ως προς την προσωπική ολοκλήρωση σε σχέση με την εικόνα που είχαν σχηματίσει στο μυαλό τους αλλά όχι ως προς την επαγγελματική τους βελτίωση. Ακόμη, οι απόφοιτοι που ξεκίνησαν τη φοίτηση από 51 έως 60 ετών δε φαίνεται να έχουν βελτιώσει σημαντικά την άποψή τους για τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου σε σχέση με τη γνώμη που είχαν πριν την έναρξη της φοίτησης. Τέλος, οι απόφοιτοι που ξεκίνησαν τη φοίτηση σε ηλικία μεγαλύτερη των 60 ετών δήλωσαν σημαντικά πιο ικανοποιημένοι απ' ό,τι περίμεναν στο επίπεδο της προσωπικής ολοκλήρωσης. Αντίθετα, φαίνεται ότι η εικόνα που είχαν για την συμβολή του ΕΠΑ.Λ στον επαγγελματικό τομέα δε βελτιώθηκε σημαντικά.

Πίνακας 2.18. Έλεγχοι διαφοράς των απαντήσεων σχετικά με τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου πριν και μετά τη φοίτηση σε αυτό με κριτήριο την ηλικία κατά την έναρξη της φοίτησης

ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ	18-30 ΕΤΩΝ			31-40 ΕΤΩΝ		
	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΠΡΙΝ)	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΜΕΤΑ)	Z (p [*])	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΠΡΙΝ)	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΜΕΤΑ)	Z (p [*])
Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πολίτη	3,74±1,09	4,35±0,82	-4,643 (<0,001)	3,25±1,07	3,45±1,15	-1,155 (0,248)
Κατάλληλη αξιοποίηση των προσωπικών δυνατοτήτων	4,15±0,78	4,56±0,69	-3,773 (<0,001)	4,10±0,91	4,15±1,09	-0,250 (0,803)
Κατανόηση πραγμάτων που πριν δεν γίνονταν αντιληπτά	3,96±0,72	4,38±0,68	-3,380 (0,001)	3,65±1,42	4,00±1,38	-1,667 (0,096)
Καλύτερη έκφραση	3,58±0,96	3,93±0,92	-3,657 (<0,001)	3,22±1,35	3,79±1,23	-2,060 (0,039)
Βελτίωση της «εικόνας» απέναντι στους άλλους	3,50±0,93	3,87±1,04	-2,685 (0,007)	3,15±1,14	3,30±1,38	-0,584 (0,559)
Μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία	3,95±0,93	4,40±0,87	-3,852 (<0,001)	3,65±1,31	4,05±1,28	-1,408 (0,159)
Αύξηση των οικονομικών απολαβών	4,02±0,97	4,31±0,87	-2,692 (0,007)	3,70±1,22	3,83±1,25	-1,035 (0,301)
Μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην εύρεση εργασίας	4,00±0,94	4,33±0,75	-2,846 (0,004)	3,90±1,25	3,80±1,24	-0,520 (0,603)
Μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης»	3,20±0,85	3,47±0,79	-2,204 (0,028)	3,37±1,01	3,50±1,10	-0,541 (0,589)
Κατάκτηση του σεβασμού από τον οικογενειακό και φιλικό περίγυρο	2,49±0,94	2,89±0,88	-3,157 (0,002)	2,90±1,29	3,15±1,27	-1,667 (0,096)
Παροχή παραδείγματος προς μίμηση στους συνανθρώπους που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στο Λύκειο	4,31±0,54	4,80±0,49	-4,214 (<0,001)	3,75±1,25	4,10±1,07	-1,732 (0,083)
Κατανόηση συζητήσεων	3,35±0,93	3,73±0,89	-3,922 (<0,001)	3,17±1,25	3,50±1,28	-1,265 (0,206)
Απόδραση από την καθημερινότητα και τα προβλήματά της	3,00±1,16	3,58±1,27	-4,714 (<0,001)	3,45±1,28	3,75±1,41	-1,897 (0,058)
Συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα	4,00±1,09	4,49±0,90	-3,908	3,70±1,22	4,10±1,29	-1,642

αμειβόμενης εργασίας			(<0,001)			(0,101)
Απόκτηση γνώσεων χρήσιμων στην καθημερινή ζωή	4,13±0,58	4,56±0,57	-4,382 (<0,001)	3,75±1,25	4,05±1,15	-0,979 (0,327)
Δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες	3,35±0,78	3,56±0,81	-2,100 (0,036)	3,35±1,31	3,58±1,31	-1,225 (0,221)
Μεγαλύτερος σεβασμός στο εργασιακό περιβάλλον	3,48±0,95	4,00±0,91	-3,803 (<0,001)	3,20±1,15	3,47±1,31	-1,265 (0,206)
Εμπλουτισμός των γενικών γνώσεων	4,18±1,06	4,69±0,51	-3,758 (<0,001)	3,75±1,41	4,35±1,23	-2,636 (0,008)

	41-50 ΕΤΩΝ			51-60 ΕΤΩΝ		
ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ	M.O.±T.A. (ΠΡIN)	M.O.±T.A. (ΜΕΤΑ)	Z (p*)	M.O.±T.A. (ΠΡIN)	M.O.±T.A. (ΜΕΤΑ)	Z (p*)
Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πολίτη	3,42±1,17	3,85±1,29	-2,295 (0,022)	3,56±0,88	4,11±0,93	-1,890 (0,059)
Κατάλληλη αξιοποίηση των προσωπικών δυνατοτήτων	3,92±0,86	4,35±0,69	-2,183 (0,029)	4,33±0,71	4,33±0,71	<0,001 (1,000)
Καλύτερη έκφραση	3,85±0,83	4,35±0,75	-2,507 (0,012)	3,78±1,20	4,13±1,36	-1,732 (0,083)
Κατανόηση πραγμάτων που πριν δεν γίνονταν αντιληπτά	3,52±0,96	3,88±1,03	-2,516 (0,012)	3,44±1,13	3,78±0,83	-1,732 (0,083)
Βελτίωση της «εικόνας» απέναντι στους άλλους	3,27±1,28	3,84±1,03	-2,676 (0,007)	3,22±0,97	3,44±1,24	-1,000 (0,317)
Μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία	4,08±0,88	4,08±1,13	-0,333 (0,739)	3,75±0,89	4,14±1,07	-1,000 (0,317)
Αύξηση των οικονομικών απολαβών	4,00±0,95	3,69±1,29	-1,294 (0,196)	3,50±1,07	4,00±1,16	-1,414 (0,157)
Μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην εύρεση εργασίας	3,85±0,93	3,73±0,96	-0,471 (0,638)	3,57±1,27	3,50±1,64	-0,447 (0,655)
Μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης»	3,40±1,12	3,35±0,94	-0,322 (0,748)	3,22±1,20	3,78±1,20	-1,633 (0,102)
Κατάκτηση του σεβασμού από τον οικογενειακό και φιλικό περίγυρο	2,81±1,02	2,81±1,02	-0,189 (0,850)	2,44±1,33	2,89±1,36	-1,134 (0,257)
Παροχή παραδείγματος προς μίμηση στους συνανθρώπους που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στο Λύκειο	4,04±1,04	4,31±1,05	-1,578 (0,115)	4,11±1,36	4,63±0,74	-1,000 (0,317)

Κατανόηση συζητήσεων	3,32±1,07	3,58±,86	-0,994 (0,320)	3,78±1,09	3,56±1,42	-1,000 (0,317)
Απόδραση από την καθημερινότητα και τα προβλήματά της	3,36±1,00	3,31±1,26	<0,000 (1,000)	3,56±1,33	3,78±1,39	-1,414 (0,157)
Συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας	3,65±1,02	3,96±0,96	-1,466 (0,143)	3,88±0,99	4,43±0,79	-1,414 (0,157)
Απόκτηση γνώσεων χρήσιμων στην καθημερινή ζωή	3,81±0,85	4,27±0,92	-3,207 (0,001)	4,22±1,30	4,33±1,32	-1,000 (0,317)
Δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες	3,04±0,92	3,31±0,97	-1,941 (0,052)	3,44±0,88	3,56±,13	-0,378 (0,705)
Μεγαλύτερος σεβασμός στο εργασιακό περιβάλλον	3,35±0,98	3,54±1,03	-1,008 (0,313)	3,25±0,89	3,83±1,17	-1,414 (0,157)
Εμπλουτισμός των γενικών γνώσεων	4,12±0,86	4,23±0,91	-0,828 (0,408)	4,78±0,44	4,44±1,33	-0,447 (0,655)

ΑΝΩ ΤΩΝ 60 ΕΤΩΝ

ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΠΡIN)	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΜΕΤΑ)	Z (p*)
Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πολίτη	4,00±0,00	4,89±0,33	-2,828 (0,005)
Κατάλληλη αξιοποίηση των προσωπικών δυνατοτήτων	4,00±0,00	4,89±0,33	-2,828 (0,005)
Κατανόηση πραγμάτων που πριν δεν γίνονταν αντιληπτά	4,00±0,00	5,00±0,00	-3,000 (0,003)
Καλύτερη έκφραση	3,89±0,33	4,44±0,53	-2,236 (0,025)
Βελτίωση της «εικόνας» απέναντι στους άλλους	4,00±0,00	4,22±0,97	-0,707 (0,480)
Μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία	2,88±0,35	3,00±0,00	-1,000 (0,317)
Αύξηση των οικονομικών απολαβών	3,00±0,00	3,00±0,00	<0,001 (1,000)
Μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην εύρεση εργασίας	3,00±0,00	3,00±0,00	<0,001 (1,000)
Μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης»	3,00±0,00	3,11±0,33	-1,000 (0,317)

Κατάκτηση του σεβασμού από τον οικογενειακό και φιλικό περίγυρο	2,67±0,71	3,22±0,67	-2,236 (0,025)
Παροχή παραδείγματος προς μίμηση στους συνανθρώπους που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στο Λύκειο	4,44±0,53	5,00±0,00	-2,236 (0,025)
Κατανόηση συζητήσεων	3,44±0,53	4,11±0,93	-2,449 (0,014)
Απόδραση από την καθημερινότητα και τα προβλήματά της	4,44±0,53	5,00±0,00	-2,236 (0,025)
Συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας	3,00±0,00	3,00±0,00	<0,001 (1,000)
Απόκτηση γνώσεων χρήσιμων στην καθημερινή ζωή	4,00±0,00	5,00±0,00	-3,000 (0,003)
Δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες	3,22±0,67	3,44±0,73	-1,414 (0,157)
Μεγαλύτερος σεβασμός στο εργασιακό περιβάλλον	3,00±0,00	3,00±0,00	<0,001 (1,000)
Εμπλουτισμός των γενικών γνώσεων	4,78±0,44	5,00±0,00	-1,414 (0,157)

*Στις περιπτώσεις όπου $p < 0.05$, υπάρχει σημαντική διαφορά στις απόψεις των αποφοίτων Εσπερινού Λυκείου, με κριτήριο την ηλικία κατά την έναρξη φοίτησης, για τους λόγους που αποφάσισαν να φοιτήσουν στο Εσπερινό Λύκειο.

Ακόμη, είναι σημαντικό να διαπιστωθεί αν η σχέση με τους εκπαιδευτικούς ήταν καλή με κριτήριο την ηλικία των αποφοίτων κατά την έναρξη της φοίτησης στο Εσπερινό Λύκειο. Όπως προέκυψε από τον αντίστοιχο έλεγχο Kruskal-Wallis ($H=7.277$, $p=0.122$), όλοι οι συμμετέχοντες είναι περίπου στον ίδιο βαθμό ικανοποιημένοι από τη συμπεριφορά των καθηγητών όσο φοιτούσαν στο Εσπερινό Λύκειο.

4.2.5 Έλεγχοι διαφοράς με κριτήριο την οικογενειακή κατάσταση κατά τη διάρκεια της φοίτησης

Επιπλέον, αξίζει να μελετηθούν οι λόγοι για τους οποίους οι συμμετέχοντες επέλεξαν να φοιτήσουν στο Εσπερινό Λύκειο ανάλογα με την οικογενειακή τους κατάσταση κατά τη διάρκεια της φοίτησης (*5^ο ερευνητικό ερώτημα*). Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 2.19. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο έλεγχος πραγματοποιήθηκε μεταξύ τεσσάρων μόνο κατηγοριών, καθώς οι διαζευγμένοι/ες χωρίς παιδιά και οι χήροι/ες με παιδιά αποκλείστηκαν από αυτούς τους ελέγχους λόγω του πολύ μικρού τους πλήθους (1 άτομο σε κάθε ομάδα). Όπως φαίνεται, στις περισσότερες περιπτώσεις οι απόφοιτοι είχαν την ίδια άποψη για τα οφέλη που θα αποκομίσουν από το Εσπερινό Λύκειο ανεξάρτητα από την οικογενειακή τους κατάσταση. Ωστόσο, φαίνεται να διαφέρουν σημαντικά ως προς την πεποίθηση που είχαν για τη συμβολή του ΕΠΑΛ στην κατανόηση συζητήσεων ($H=9.116$, $p=0.028$) και την εμπλοκή σε κοινωνικές δραστηριότητες ($H=8.108$, $p=0.044$). Συγκεκριμένα, στην πρώτη περίπτωση οι πλέον θετικοί ήταν οι παντρεμένοι χωρίς παιδιά (Μ.Ο.=3.88, Τ.Α.=1.13) ενώ οι χωρισμένοι με παιδιά ήταν αυτοί που πίστευαν περισσότερο ότι το ΕΠΑΛ θα τους δώσει την ευκαιρία για κοινωνική συναναστροφή μέσα από δραστηριότητες (Μ.Ο.=3.79, Τ.Α.=1.05).

Πίνακας 2.19. Έλεγχοι διαφοράς των απαντήσεων σχετικά με τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου πριν τη φοίτηση σε αυτό με κριτήριο την οικογενειακή κατάσταση κατά την έναρξη της φοίτησης

ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ	Μ.Ο.±Τ.Α. (Ανύπαντροι)	Μ.Ο.±Τ.Α. (Παντρεμένοι ή σε συμβίωση χωρίς παιδιά)	Μ.Ο.±Τ.Α. (Παντρεμένοι ή σε συμβίωση με παιδιά)	Μ.Ο.±Τ.Α. (Διαζευγμένοι με παιδιά)	H	p*
Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πολίτη	3,51±1,03	3,75±1,04	3,55±1,14	3,86±0,95	1,048	0,790
Κατάλληλη αξιοποίηση των προσωπικών δυνατοτήτων	4,07±0,72	4,63±0,52	3,98±0,89	4,29±0,61	6,534	0,088
Κατανόηση πραγμάτων που πριν δεν γίνονταν αντιληπτά	3,74±0,86	4,38±0,74	3,85±0,93	4,07±1,07	7,095	0,069
Καλύτερη έκφραση	3,43±1,01	4,00±0,93	3,48±1,02	3,64±1,08	3,642	0,303
Βελτίωση της «εικόνας» απέναντι στους άλλους	3,39±0,97	3,63±1,06	3,38±1,06	3,43±1,22	0,137	0,987
Μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία	3,71±1,00	3,75±1,04	3,96±1,02	3,79±1,05	2,106	0,551
Αύξηση των οικονομικών απολαβών	3,73±1,05	3,88±1,13	3,92±1,04	3,93±0,92	0,844	0,839
Μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην εύρεση εργασίας	3,79±0,98	4,13±1,13	3,78±1,09	4,14±0,77	2,112	0,550
Μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης»	3,15±0,82	2,88±0,99	3,27±1,01	3,71±0,83	4,226	0,238
Κατάκτηση του σεβασμού από τον οικογενειακό και φιλικό περίγυρο	2,48±0,97	2,88±0,64	2,62±1,08	2,93±1,27	2,328	0,507
Παροχή παραδείγματος προς μίμηση στους συνανθρώπους που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στο Λύκειο	4,20±0,60	4,25±0,71	4,02±1,15	4,50±0,65	2,681	0,443
Κατανόηση συζητήσεων	3,05±0,92	3,88±1,13	3,45±0,95	3,57±1,22	9,116	0,028
Απόδραση από την καθημερινότητα και τα προβλήματά της	3,14±1,14	3,43±0,79	3,38±1,21	3,36±1,29	1,194	0,755
Συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας	3,60±1,15	3,75±1,04	3,88±1,11	4,14±0,66	3,029	0,387
Απόκτηση γνώσεων χρήσιμων στην καθημερινή ζωή	3,93±0,71	4,13±0,99	4,04±0,88	3,93±1,07	2,024	0,567
Δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες	3,33±0,79	3,13±0,64	3,11±0,97	3,79±1,05	8,108	0,044

Μεγαλύτερος σεβασμός στο εργασιακό περιβάλλον	3,17±0,95	3,50±0,76	3,33±1,03	3,86±0,66	6,097	0,107
Εμπλουτισμός των γενικών γνώσεων	4,14±1,03	4,38±1,06	4,21±1,10	4,07±1,07	1,632	0,652

*Στις περιπτώσεις όπου $p < 0.05$, υπάρχει σημαντική διαφορά ως προς τους συγκεκριμένους λόγους φοίτησης στο Εσπερινό ΕΠΑΛ με κριτήριο την οικογενειακή κατάσταση των αποφοίτων κατά την έναρξη της φοίτησης.

Ακόμη, έχει ενδιαφέρον να μελετηθεί αν η οικογενειακή κατάσταση των ατόμων κατά την περίοδο της έναρξης φοίτησης στο Εσπερινό Λύκειο διαφοροποιεί σημαντικά τις απόψεις τους για τα οφέλη του πριν και μετά τη φοίτηση σε αυτό. Τα αποτελέσματα παρατίθενται στον Πίνακα 2.20. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι ανύπαντροι έμειναν σημαντικά πιο ικανοποιημένοι απ' ό,τι περίμεναν σχετικά με την προσωπική ολοκλήρωση ενώ οι παντρεμένοι χωρίς παιδιά φαίνεται ότι δεν άλλαξαν την άποψή τους για τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου σχεδόν σε κανέναν από τους παράγοντες που αναφέρει το ερωτηματολόγιο. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η παροχή σωστού παραδείγματος σε άλλους ανθρώπους που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στο Λύκειο ($Z=-2.00$, $p=0.046$). Οι παντρεμένοι με παιδιά αποτελούν τη μόνη ομάδα που βίωσε σημαντικά μεγαλύτερη ικανοποίηση, σε σχέση με τις προσδοκίες που είχαν, σχεδόν σε όλες τις πτυχές της προσωπικής ολοκλήρωσης. Οι μόνοι παράγοντες όπου δεν άλλαξε η γνώμη τους για την προσφορά του Εσπερινού Λυκείου είναι η αύξηση των οικονομικών απολαβών και η επίτευξη μεγαλύτερου συναγωνισμού στην αγορά εργασίας, το οποίο φαίνεται πως ισχύει και για τις υπόλοιπες ομάδες αποφοίτων. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι οι παντρεμένοι και οι διαζευγμένοι με παιδιά είναι οι μόνοι που έμειναν σημαντικά πιο ικανοποιημένοι από τις προσδοκίες τους για τη συμβολή του Εσπερινού Λυκείου στη βελτίωση της «εικόνας» τους απέναντι στους άλλους και την μεγαλύτερη αποδοτικότητα τους στην εργασία.

Πίνακας 2.20. Έλεγχοι διαφοράς των απαντήσεων σχετικά με τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου πριν και μετά τη φοίτηση σε αυτό με κριτήριο την οικογενειακή κατάσταση κατά την έναρξη της φοίτησης

ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ	ΑΝΥΠΑΝΤΡΟΙ			ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΟΙ Ή ΣΕ ΣΥΜΒΙΩΣΗ ΧΩΡΙΣ ΠΑΙΔΙΑ		
	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΠΡΙΝ)	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΜΕΤΑ)	Z (p*)	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΠΡΙΝ)	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΜΕΤΑ)	Z (p*)
Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πολίτη	3,51±1,03	4,21±0,95	-4,516 (<0,001)	3,75±1,04	4,38±0,74	-1,890 (0,059)
Κατάλληλη αξιοποίηση των προσωπικών δυνατοτήτων	4,07±0,72	4,45±0,74	-3,024 (0,002)	4,63±0,52	4,63±0,74	<0,001 (1,000)
Κατανόηση πραγμάτων που πριν δεν γίνονταν αντιληπτά	3,74±0,86	4,38±0,66	-3,976 (<0,001)	4,38±0,74	4,88±0,35	-1,633 (0,102)
Καλύτερη έκφραση	3,43±1,01	3,69±0,92	-3,153 (0,002)	4,00±0,93	4,50±0,76	-1,134 (0,257)
Βελτίωση της «εικόνας» απέναντι στους άλλους	3,39±0,97	3,54±0,95	-0,756 (0,450)	3,63±1,06	4,00±0,93	-1,732 (0,083)
Μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία	3,71±1,00	3,88±1,06	-1,313 (0,189)	3,75±1,04	4,00±1,31	-1,000 (0,317)
Αύξηση των οικονομικών απολαβών	3,73±1,05	3,83±1,06	-1,262 (0,207)	3,88±1,13	4,13±1,13	-1,000 (0,317)
Μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην εύρεση εργασίας	3,79±0,98	4,02±0,92	-1,870 (0,062)	4,13±1,13	4,00±1,31	-0,447 (0,655)
Μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης»	3,15±0,82	3,31±0,75	-1,114 (0,265)	2,88±0,99	3,13±0,99	-1,413 (0,157)
Κατάκτηση του σεβασμού από τον οικογενειακό και φιλικό περίγυρο	2,48±0,97	2,79±0,87	-2,180 (0,029)	2,88±0,64	3,43±0,98	-1,732 (0,083)
Παροχή παραδείγματος προς μίμηση στους συνανθρώπους που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στο Λύκειο	4,20±0,60	4,57±0,83	-3,138 (0,002)	4,25±0,71	4,75±0,71	-2,000 (0,046)
Κατανόηση συζητήσεων	3,05±0,92	3,50±0,80	-3,257 (0,001)	3,88±1,13	4,13±0,84	-1,414 (0,157)

Απόδραση από την καθημερινότητα και τα προβλήματά της	3,14±1,14	3,79±1,24	-4,068 (<0,001)	3,43±0,79	3,50±1,20	-1,414 (0,157)
Συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας	3,60±1,15	4,10±1,10	-3,143 (0,002)	3,75±1,04	4,25±0,89	-1,633 (0,102)
Απόκτηση γνώσεων χρήσιμων στην καθημερινή ζωή	3,93±0,71	4,40±0,80	-4,082 (<0,001)	4,13±0,99	4,50±0,54	-1,342 (0,180)
Δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες	3,33±0,79	3,43±0,89	-0,849 (0,396)	3,13±0,64	3,00±0,54	-0,577 (0,564)
Μεγαλύτερος σεβασμός στο εργασιακό περιβάλλον	3,17±0,95	3,68±1,01	-3,286 (0,001)	3,50±0,76	3,50±0,76	<0,001 (1,000)
Εμπλουτισμός των γενικών γνώσεων	4,14±1,03	4,49±0,78	-2,147 (0,032)	4,38±1,06	4,75±0,46	-1,342 (0,180)

	ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΟΙ Ή ΣΕ ΣΥΜΒΙΩΣΗ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ			ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΟΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ		
ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΠΡΙΝ)	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΜΕΤΑ)	Z (p*)	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΠΡΙΝ)	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΜΕΤΑ)	Z (p*)
Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πολίτη	3,55±1,14	4,04±1,18	-3,849 (<0,001)	3,86±0,95	3,93±1,00	-0,447 (0,655)
Κατάλληλη αξιοποίηση των προσωπικών δυνατοτήτων	3,98±0,89	4,42±0,80	-3,269 (0,001)	4,29±0,61	4,50±0,86	-1,342 (0,180)
Κατανόηση πραγμάτων που πριν δεν γίνονταν αντιληπτά	3,85±0,93	4,21±1,05	-2,846 (0,004)	4,07±1,07	4,36±1,08	-2,000 (0,046)
Καλύτερη έκφραση	3,48±1,02	3,98±0,98	-3,873 (<0,001)	3,64±1,08	4,07±1,14	-2,449 (0,014)
Βελτίωση της «εικόνας» απέναντι στους άλλους	3,38±1,06	3,83±1,30	-2,821 (0,005)	3,43±1,22	4,00±1,04	-2,11 (0,035)
Μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία	3,96±1,02	4,32±1,08	-2,853 (0,004)	3,79±1,05	4,50±0,52	-2,456 (0,014)
Αύξηση των οικονομικών απολαβών	3,92±1,04	4,04±1,18	-0,912 (0,362)	3,93±0,92	4,14±0,95	-1,000 (0,317)
Μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην εύρεση εργασίας	3,78±1,09	3,96±1,08	-1,573 (0,116)	4,14±0,77	3,85±0,90	-0,966 (0,334)
Μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης»	3,27±1,01	3,57±0,99	-2,023	3,71±0,83	3,57±0,85	-0,707

Κατάκτηση του σεβασμού από τον οικογενειακό και φιλικό περίγυρο	2,62±1,08	2,92±1,07	(0,043) -2,486 (0,013)	2,93±1,27	3,14±1,17	(0,480) -1,342 (0,180)
Παροχή παραδείγματος προς μίμηση στους συνανθρώπους που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στο Λύκειο	4,02±1,15	4,60±0,87	(<0,001) -4,018 (<0,001)	4,50±0,65	4,43±0,65	-0,378 (0,705)
Κατανόηση συζητήσεων	3,45±0,95	3,74±1,13	(0,023) -2,277 (0,023)	3,57±1,22	3,71±1,14	-0,707 (0,480)
Απόδραση από την καθημερινότητα και τα προβλήματά της	3,38±1,21	3,64±35	(0,004) -2,858 (0,004)	3,36±1,29	3,43±1,51	-0,378 (0,705)
Συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας	3,88±1,11	4,33±1,02	(0,003) -2,993 (0,003)	4,14±0,66	4,29±0,91	-0,632 (0,527)
Απόκτηση γνώσεων χρήσιμων στην καθημερινή ζωή	4,04±0,88	4,51±0,89	(<0,001) -3,778 (<0,001)	3,93±1,07	4,14±1,03	-1,342 (0,180)
Δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες	3,11±0,97	3,54±1,00	(0,001) -3,384 (0,001)	3,79±1,05	3,86±1,10	-1,000 (0,317)
Μεγαλύτερος σεβασμός στο εργασιακό περιβάλλον	3,33±1,03	3,75±1,14	(0,005) -2,813 (0,005)	3,86±0,66	3,93±0,92	-0,333 (0,739)
Εμπλουτισμός των γενικών γνώσεων	4,21±1,10	4,57±0,88	(0,003) -2,998 (0,003)	4,07±1,07	4,43±1,09	-2,236 (0,025)

*Στις περιπτώσεις όπου $p < 0.05$, υπάρχει σημαντική διαφορά στις απόψεις των αποφοίτων Εσπερινού ΕΠΑΛ με κριτήριο την οικογενειακή κατάσταση κατά την έναρξη φοίτησης.

Επιπλέον, η σχέση με τους εκπαιδευτικούς είναι ένας τομέας της φοίτησης στο Εσπερινό ΕΠΑΛ που έχει ενδιαφέρον να εξεταστεί σε σχέση με την οικογενειακή κατάσταση των αποφοίτων κατά τη διάρκεια της φοίτησης. Ο αντίστοιχος έλεγχος Kruskal-Wallis ($H=1.356$, $p=0.716$) οδήγησε στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει σημαντική διαφορά των αποφοίτων στην ικανοποίηση από τις καλές σχέσεις με τους εκπαιδευτικούς ως προς το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό.

4.2.6 Έλεγχοι διαφοράς με κριτήριο την επαγγελματική κατάσταση κατά τη διάρκεια της φοίτησης

Σε αυτή την υποενότητα μελετώνται οι λόγοι για τους οποίους οι απόφοιτοι επέλεξαν να φοιτήσουν στο Εσπερινό ΕΠΑ.Λ με κριτήριο την επαγγελματική κατάσταση κατά την έναρξη της φοίτησης (6^ο ερευνητικό ερώτημα). Συγκεκριμένα, όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.21, το επάγγελμα διαφοροποιούσε σημαντικά την άποψη των αποφοίτων για τη δημιουργία ολοκληρωμένων πολιτών μέσω της φοίτησης στο Εσπερινό ΕΠΑ.Λ ($H=13.532$, $p=0.009$). Συγκεκριμένα, οι συνταξιούχοι ήταν οι πλέον θετικοί (Μ.Ο.=4.08, Τ.Α.=0.29) ενώ οι άνεργοι ήταν αυτοί με τις μικρότερες προσδοκίες στο συγκεκριμένο τομέα (Μ.Ο.=2.95, Τ.Α.=1.18). Επιπλέον, το επάγγελμα διαφοροποιούσε σημαντικά και τις προσδοκίες αναφορικά με τη μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία ($H=22.584$, $p<0.001$), την αύξηση των οικονομικών απολαβών ($H=24.961$, $p<0.001$) και τις μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην αγορά εργασίας ($H=17.232$, $p=0.002$). Συγκεκριμένα, οι πλέον θετικοί σχετικά με τα οφέλη του Εσπερινού ΕΠΑΛ στην εργασία είναι οι υπάλληλοι μερικής και πλήρους απασχόλησης όπως και οι αυτοαπασχολούμενοι. Αντίθετα, οι άνεργοι και οι συνταξιούχοι εμφάνισαν τη μικρότερη προσδοκία. Το ίδιο φαίνεται πως ισχύει και ως προς τη συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας ($H=19.265$, $p=0.001$).

Ακόμη, οι πέντε ομάδες αποφοίτων φαίνεται πως διέφεραν σημαντικά ως προς την άποψη που είχαν ότι η φοίτηση στο ΕΠΑΛ θα τους βοηθήσει να ξεφύγουν από τα προβλήματα της καθημερινότητας ($H=18.374$, $p=0.001$) και θα μπορούσαν να δώσουν ένα καλό παράδειγμα σε όσους δεν έχουν ολοκληρώσει τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ($H=14.380$, $p=0.006$). Συγκεκριμένα, τόσο στην πρώτη όσο και στη δεύτερη περίπτωση οι πιο θετικές απαντήσεις δόθηκαν από συνταξιούχους (Μ.Ο.=4.50, Τ.Α.=0.52; Μ.Ο.=4.58, Τ.Α.=0.52 αντίστοιχα) ενώ

οι άνεργοι είχαν τις μικρότερες προσδοκίες σε αυτούς τους τομείς (Μ.Ο.=2.84, Τ.Α.=1.34; Μ.Ο.=3.63, Τ.Α.=0.90 αντίστοιχα). Επιπρόσθετα, η απόκτηση χρήσιμων γνώσεων για τη ζωή (H=10.196, p=0.037) και ο εμπλουτισμός γενικών γνώσεων (H=11.458, p=0.022) είναι θέματα στα οποία και πάλι υπήρξε σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των πέντε ομάδων αποφοίτων. Συγκεκριμένα, οι συνταξιούχοι είναι και πάλι οι πλέον θετικοί αναφορικά με τη συνεισφορά του ΕΠΑΛ σε αυτά τα πεδία δράσης (Μ.Ο.=4.25, Τ.Α.=0.45; Μ.Ο.=4.83, Τ.Α.=0.39 αντίστοιχα) ενώ οι άνεργοι ήταν οι πλέον αρνητικοί (Μ.Ο.=3.42, Τ.Α.=1.12; Μ.Ο.=3.68, Τ.Α.=1.38 αντίστοιχα). Τέλος, η απόκτηση μεγαλύτερου σεβασμού από το οικογενειακό περιβάλλον είναι ακόμη ένα σημείο διχογνωμίας των αποφοίτων σχετικά με τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο (U=10.649, p=0.031). Συγκεκριμένα, οι συνταξιούχοι ήταν αυτοί που έδωσαν τις μικρότερες απαντήσεις σχετικά με τη συνεισφορά του ΕΠΑΛ στην κατάκτηση του σεβασμού από την οικογένεια (Μ.Ο.=2.80, Τ.Α.=0.42).

Πίνακας 2.21. Έλεγχοι διαφοράς των απαντήσεων σχετικά με τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου πριν τη φοίτηση σε αυτό με κριτήριο την επαγγελματική κατάσταση κατά την έναρξη της φοίτησης

ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ	Μ.Ο.±Τ.Α. (Άνεργος)	Μ.Ο.±Τ.Α. (Ιδιώτης, Αυτοαπασχολούμενος)	Μ.Ο.±Τ.Α. (Υπάλληλος πλήρους απασχόλησης)	Μ.Ο.±Τ.Α. (Υπάλληλος μερικής απασχόλησης)	Μ.Ο.±Τ.Α. (Συνταξιούχος)	H	P*
Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πολίτη	2,95±1,18	3,83±1,10	3,50±1,06	3,77±0,99	4,08±0,29	13,532	0,009
Κατάλληλη αξιοποίηση των προσωπικών δυνατοτήτων	3,78±0,94	4,28±0,83	4,13±0,80	4,10±0,75	4,17±0,39	4,108	0,392
Κατανόηση πραγμάτων που πριν δεν γίνονταν αντιληπτά	3,47±1,26	4,06±0,87	3,90±0,79	3,87±0,92	4,17±0,39	4,030	0,402
Καλύτερη έκφραση	3,12±1,41	3,76±0,97	3,44±1,02	3,55±0,85	4,00±0,43	5,548	0,236
Βελτίωση της «εικόνας» απέναντι στους άλλους	2,95±1,35	3,67±0,97	3,32±1,04	3,45±0,93	3,92±0,29	7,223	0,125
Μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία	3,47±1,22	4,06±1,00	3,95±0,89	4,14±0,88	2,80±0,42	22,584	<0,001
Αύξηση των οικονομικών απολαβών	3,22±1,26	4,00±0,69	4,10±0,88	4,17±0,97	2,80±0,42	24,961	<0,001
Μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην εύρεση εργασίας	3,67±1,09	3,83±1,10	4,03±0,99	4,10±0,87	2,80±0,42	17,232	0,002
Μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης»	3,00±1,24	3,28±0,83	3,26±0,99	3,37±0,77	3,33±0,78	1,066	0,900
Κατάκτηση του σεβασμού από τον οικογενειακό και φιλικό περίγυρο	2,89±1,29	3,00±0,97	2,51±0,97	2,42±0,96	2,67±1,07	5,765	0,217
Παροχή παραδείγματος προς μίμηση στους συνανθρώπους που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στο Λύκειο	3,63±0,90	4,35±0,93	4,23±0,84	4,10±0,98	4,58±0,52	14,380	0,006
Κατανόηση συζητήσεων	2,89±1,28	3,67±0,91	3,30±1,00	3,32±0,83	3,83±0,84	6,302	0,178
Απόδραση από την καθημερινότητα και τα προβλήματά της	2,84±1,34	3,22±1,06	3,37±1,08	3,10±1,17	4,50±0,52	18,374	0,001
Συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας	3,26±1,33	3,94±1,00	4,00±1,08	4,06±0,85	2,90±0,32	19,265	0,001

Απόκτηση γνώσεων χρήσιμων στην καθημερινή ζωή	3,42±1,12	4,11±0,68	4,13±0,83	4,00±0,73	4,25±0,45	10,196	0,037
Δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες	3,47±0,91	3,22±1,00	3,26±1,02	3,23±0,85	3,25±0,62	2,321	0,677
Μεγαλύτερος σεβασμός στο εργασιακό περιβάλλον	3,11±0,94	3,53±0,94	3,51±0,94	3,39±1,05	2,80±0,42	10,649	0,031
Εμπλουτισμός των γενικών γνώσεων	3,68±1,38	3,94±1,26	4,21±0,98	4,35±0,80	4,83±0,39	11,458	0,022

*Στις περιπτώσεις όπου $p < 0.05$, υπάρχει σημαντική διαφορά ως προς τους συγκεκριμένους λόγους φοίτησης στο Εσπερινό Λύκειο με κριτήριο την επαγγελματική κατάσταση των αποφοίτων κατά την έναρξη της φοίτησης.

Στη συνέχεια μελετήθηκε αν οι επαγγελματίες διαφορετικού τομέα είχαν σημαντικά διαφορετική άποψη για τα οφέλη της φοίτησης στο Εσπερινό Λύκειο πριν και μετά τη φοίτηση σε αυτό. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.22, κάθε κατηγορία αποφοίτων φαίνεται να διαμόρφωσε σημαντικά πιο θετική άποψη για διαφορετικούς τομείς στους οποίους συμβάλλει η φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο. Αρχικά, οι άνεργοι δήλωσαν ότι έμειναν σημαντικά πιο ικανοποιημένοι από τις προσδοκίες τους αναφορικά με την κατανόηση πραγμάτων που πριν δεν μπορούσαν να αντιληφθούν ($Z=-2.565$, $p=0.010$) και τη δυνατότητα να εκφράζονται καλύτερα ($Z=-2.236$, $p=0.025$). Επίσης, η φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο αποδείχθηκε πιο θετική απ' όσο περίμεναν αναφορικά με την αύξηση των οικονομικών τους απολαβών ($Z=-2.226$, $p=0.026$) και τη συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας ($Z=-2.469$, $p=0.014$). Η απόδραση από την ρουτίνα και τα προβλήματα της καθημερινότητας ($Z=-2.058$, $p=0.040$) και η απόκτηση σεβασμού από το εργασιακό περιβάλλον ($Z=-2.111$, $p=0.035$) ήταν ακόμη δύο θέματα ως προς τα οποία η φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο ξεπέρασε τις προσδοκίες των ανέργων.

Για τους αυτοαπασχολούμενους φαίνεται πως η φοίτηση στο Λύκειο ήταν μια καλύτερη επιλογή απ' όσο πίστευαν αναφορικά με την μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία ($Z=-2.449$, $p=0.014$) και την οικονομική βοήθεια στην οικογένεια μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας ($Z=-1.999$, $p=0.046$). Ακόμη, φαίνεται πως η φοίτηση στο ΕΠΑΛ τους έδωσε σημαντικά μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης» ($Z=-2.111$, $p=0.035$) και μεγαλύτερο σεβασμό από το οικογενειακό τους περιβάλλον ($Z=-2.271$, $p=0.023$). Επιπλέον, φαίνεται πως οι προσδοκίες τους ξεπεράστηκαν όσον αφορά την παροχή ενός θετικού παραδείγματος στους ανθρώπους που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στο Λύκειο ($Z=-2.126$, $p=0.033$), τη δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες ($Z=-2.310$, $p=0.021$) και τον εμπλουτισμό των γενικών τους γνώσεων ($Z=-2.714$, $p=0.007$).

Για τους υπαλλήλους μερικής και πλήρους απασχόλησης φαίνεται πως η συμβολή του Εσπερινού Λυκείου σε πολλές περιπτώσεις ξεπέρασε τις προσδοκίες τους. Ωστόσο, υπήρξαν περιπτώσεις όπου μόνο μία από τις δύο ομάδες βίωσε σημαντικότερη βελτίωση από αυτήν που περίμενε. Συγκεκριμένα, οι υπάλληλοι πλήρους απασχόλησης φαίνεται πως έμειναν σημαντικά πιο ικανοποιημένοι από την βελτίωση της εικόνας τους απέναντι στους άλλους ($Z=-2.916$, $p=0.004$), σε σχέση με αυτό που περίμεναν ότι θα συμβεί, και την απόδραση από τα προβλήματα της καθημερινότητας ($Z=-2.058$, $p=0.040$). Επίσης, η εικόνα που είχαν σχετικά με τη μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία ($Z=-3.124$, $p=0.002$) και την αύξηση των οικονομικών τους απολαβών ($Z=-2.226$, $p=0.026$) βελτιώθηκε σημαντικά. Από την άλλη

μεριά, οι υπάλληλοι μερικής απασχόλησης φαίνεται πως βίωσαν μεγαλύτερη ικανοποίηση από την αποδοτικότητα στην εργασία ($Z=-2.449$, $p=0.014$) και την μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης» ($Z=-2.111$, $p=0.035$) σε σχέση με αυτό που περίμεναν όταν ξεκίνησαν τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο. Τέλος, η ίδια κατηγορία αποφοίτων φαίνεται πως έγινε πολύ πιο σημαντικό παράδειγμα γι' αυτούς που δεν ολοκλήρωσαν τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ($Z=-2.126$, $p=0.033$) και απέκτησε μεγαλύτερο σεβασμό από το εργασιακό περιβάλλον ($Z=-2.828$, $p=0.005$) σε σχέση με τις προσδοκίες.

Τέλος, όσοι ξεκίνησαν τη φοίτηση στο ΕΠΑΛ κατά τη διάρκεια της συνταξιοδότησής τους φαίνεται πως έμειναν περισσότερο ικανοποιημένοι αναφορικά με την προσωπική τους ολοκλήρωση σε σχέση με τις προσδοκίες που είχαν αρχικά. Ακόμη, φαίνεται πως κατάφεραν να κερδίσουν τον σεβασμό του οικογενειακού και φιλικού τους περιγύρου ($Z=-2.236$, $p=0.025$) και να ξεφύγουν από τα προβλήματα της καθημερινότητας ($Z=-2.236$, $p=0.025$).

Πίνακας 2.22. Έλεγχοι διαφοράς των απαντήσεων σχετικά με τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου πριν και μετά τη φοίτηση σε αυτό με κριτήριο την οικογενειακή κατάσταση κατά την έναρξη της φοίτησης

ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ	ΑΝΕΡΓΟΙ			ΙΔΙΩΤΕΣ / ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ		
	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΠΡΙΝ)	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΜΕΤΑ)	Z (p [*])	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΠΡΙΝ)	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΜΕΤΑ)	Z (p [*])
Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πολίτη	2,95±1,18	3,37±0,83	-1,814 (0,070)	3,83±1,10	4,00±1,09	-0,791 (0,429)
Κατάλληλη αξιοποίηση των προσωπικών δυνατοτήτων	3,78±0,94	3,84±0,69	-0,378 (0,705)	4,28±0,83	4,33±1,03	-0,250 (0,803)
Κατανόηση πραγμάτων που πριν δεν γίνονταν αντιληπτά	3,47±1,26	4,17±0,92	-2,565 (0,010)	4,06±0,87	4,11±1,02	-0,378 (0,705)
Καλύτερη έκφραση	3,12±1,41	3,32±1,20	-2,236 (0,025)	3,76±0,97	3,94±1,20	-1,342 (0,180)
Βελτίωση της «εικόνας» απέναντι στους άλλους	2,95±1,35	3,17±1,25	-0,535 (0,593)	3,67±0,97	4,06±1,21	-1,474 (0,140)
Μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία	3,47±1,22	3,47±1,31	-0,279 (0,780)	4,06±1,00	4,39±1,09	-2,449 (0,014)
Αύξηση των οικονομικών απολαβών	3,22±1,26	3,63±1,01	-2,226 (0,026)	4,00±0,69	4,00±1,17	-0,333 (0,739)
Μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην εύρεση εργασίας	3,67±1,09	3,94±1,09	-1,561 (0,119)	3,83±1,10	3,94±1,06	-0,458 (0,647)
Μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης»	3,00±1,24	3,37±1,01	-1,561 (0,119)	3,28±0,83	3,67±0,84	-2,111 (0,035)
Κατάκτηση του σεβασμού από τον οικογενειακό και φιλικό περίγυρο	2,89±1,29	3,00±1,16	-0,550 (0,582)	3,00±0,97	3,22±1,00	-1,633 (0,102)
Παροχή παραδείγματος προς μίμηση στους συναθρώπους που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στο Λύκειο	3,63±0,90	3,94±1,11	-1,000 (0,317)	4,35±0,93	4,78±0,55	-2,126 (0,033)
Κατανόηση συζητήσεων	2,89±1,28	3,42±1,22	-1,524 (0,128)	3,67±0,91	3,83±1,15	-1,134 (0,257)
Απόδραση από την καθημερινότητα και τα προβλήματά της	2,84±1,34	3,47±1,31	-2,058 (0,040)	3,22±1,06	3,44±1,34	-1,414 (0,157)

Συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας	3,26±1,33	3,95±0,91	-2,469 (0,014)	3,94±1,00	4,39±1,20	-1,999 (0,046)
Απόκτηση γνώσεων χρησίμων στην καθημερινή ζωή	3,42±1,12	3,74±1,10	-1,732 (0,083)	4,11±0,68	4,44±0,98	-1,604 (0,109)
Δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες	3,47±0,91	3,63±1,12	-0,905 (0,366)	3,22±1,00	3,72±1,13	-2,310 (0,021)
Μεγαλύτερος σεβασμός στο εργασιακό περιβάλλον	3,11±0,94	3,50±1,04	-2,111 (0,035)	3,53±0,94	4,06±1,09	-2,271 (0,023)
Εμπλουτισμός των γενικών γνώσεων	3,68±1,38	3,95±1,18	-0,677 (0,498)	3,94±1,26	4,53±1,01	-2,714 (0,007)

ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ	ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΠΛΗΡΟΥΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ			ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΜΕΡΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ		
	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΠΡΙΝ)	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΜΕΤΑ)	Z (p*)	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΠΡΙΝ)	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΜΕΤΑ)	Z (p*)
Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πολίτη	3,50±1,06	4,05±1,05	-3,642 (<0,001)	3,77±0,99	4,45±1,06	-4,200 (<0,001)
Κατάλληλη αξιοποίηση των προσωπικών δυνατοτήτων	4,13±0,80	4,38±0,75	-1,968 (0,049)	4,10±0,75	4,84±0,45	-4,147 (<0,001)
Κατανόηση πραγμάτων που πριν δεν γίνονταν αντιληπτά	3,90±0,79	4,21±0,86	-2,527 (0,011)	3,87±0,92	4,52±0,93	-3,254 (0,001)
Καλύτερη έκφραση	3,44±1,02	3,90±0,88	-3,251 (0,001)	3,55±0,85	4,13±0,76	-3,119 (0,002)
Βελτίωση της «εικόνας» απέναντι στους άλλους	3,32±1,04	3,72±0,97	-2,916 (0,004)	3,45±0,93	3,84±1,16	-1,869 (0,062)
Μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία	3,95±0,89	4,41±0,85	-3,124 (0,002)	4,14±0,88	4,48±0,72	-1,705 (0,088)
Αύξηση των οικονομικών απολαβών	4,10±0,88	4,13±1,21	-0,672 (0,502)	4,17±0,97	4,33±0,80	-0,758 (0,449)
Μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην εύρεση εργασίας	4,03±0,99	4,26±0,83	-1,801 (0,072)	4,10±0,87	4,03±0,95	-0,540 (0,589)
Μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης»	3,26±0,99	3,49±0,91	-1,267 (0,205)	3,37±0,77	3,32±0,87	-0,206 (0,837)
Κατάκτηση του σεβασμού από τον οικογενειακό και φιλικό περίγυρο	2,51±0,97	2,85±0,96	-2,294 (0,022)	2,42±0,96	2,80±0,96	-2,399 (0,016)

Παροχή παραδείγματος προς μίμηση στους συνανθρώπους που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στο Λύκειο	4,23±0,84	4,64±0,67	-3,138 (0,002)	4,10±0,98	4,58±0,89	-2,853 (0,004)
Κατανόηση συζητήσεων	3,30±1,00	3,62±0,88	-2,310 (0,021)	3,32±0,83	3,55±0,89	-1,890 (0,059)
Απόδραση από την καθημερινότητα και τα προβλήματά της	3,37±1,08	3,44±1,23	-1,069 (0,285)	3,10±1,17	3,74±1,39	-4,264 (<0,001)
Συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας	4,00±1,08	4,28±1,10	-2,368 (0,018)	4,06±0,85	4,48±0,77	-2,332 (0,020)
Απόκτηση γνώσεων χρήσιμων στην καθημερινή ζωή	4,13±0,83	4,41±0,82	-2,668 (0,008)	4,00±0,73	4,65±0,49	-4,025 (<0,001)
Δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες	3,26±1,02	3,34±0,91	-0,881 (0,378)	3,23±0,85	3,45±0,85	-1,512 (0,131)
Μεγαλύτερος σεβασμός στο εργασιακό περιβάλλον	3,51±0,94	3,79±1,04	-1,528 (0,126)	3,39±1,05	3,84±1,00	-2,828 (0,005)
Εμπλουτισμός των γενικών γνώσεων	4,21±0,98	4,51±0,82	-2,840 (0,005)	4,35±0,80	4,74±0,45	-2,887 (0,004)

ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ

ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΠΡΙΝ)	Μ.Ο.±Τ.Α. (ΜΕΤΑ)	Z (p*)
Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πολίτη	4,08±0,29	4,75±0,45	-2,828 (0,005)
Κατάλληλη αξιοποίηση των προσωπικών δυνατοτήτων	4,17±0,39	4,83±0,39	-2,828 (0,005)
Κατανόηση πραγμάτων που πριν δεν γίνονταν αντιληπτά	4,17±0,39	4,92±0,29	-3,000 (0,003)
Καλύτερη έκφραση	4,00±0,43	4,42±0,52	-2,236 (0,025)
Βελτίωση της «εικόνας» απέναντι στους άλλους	3,92±0,29	4,17±0,94	-1,000 (0,317)
Μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία	2,80±0,42	2,89±0,33	-1,000 (0,317)
Αύξηση των οικονομικών απολαβών	2,80±0,42	2,89±0,33	<0,001 (1,000)

Μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην εύρεση εργασίας	2,80±0,42	2,70±0,68	-1,000 (0,317)
Μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης»	3,33±0,78	3,42±0,79	-1,000 (0,317)
Κατάκτηση του σεβασμού από τον οικογενειακό και φιλικό περίγυρο	2,67±1,07	3,08±1,08	-2,236 (0,025)
Παροχή παραδείγματος προς μίμηση στους συναθρώπους που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στο Λύκειο	4,58±0,52	5,00±0,00	-2,236 (0,025)
Κατανόηση συζητήσεων	3,83±0,84	4,33±0,89	-2,449 (0,014)
Απόδραση από την καθημερινότητα και τα προβλήματά της	4,50±0,52	4,92±0,29	-2,236 (0,025)
Συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας	2,90±0,32	3,00±0,00	<0,001 (1,000)
Απόκτηση γνώσεων χρήσιμων στην καθημερινή ζωή	4,25±0,45	5,00±0,00	-3,000 (0,003)
Δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες	3,25±0,62	3,58±0,79	-1,633 (0,102)
Μεγαλύτερος σεβασμός στο εργασιακό περιβάλλον	2,80±0,42	2,89±0,33	<0,001 (1,000)
Εμπλουτισμός των γενικών γνώσεων	4,83±0,39	5,00±0,00	-1,414 (0,157)

*Στις περιπτώσεις όπου $p < 0.05$, υπάρχει σημαντική διαφορά στις απόψεις των αποφοίτων Εσπερινού Λυκείου με κριτήριο την επαγγελματική κατάσταση κατά την έναρξη φοίτησης.

Τέλος, μελετήθηκε αν η επαγγελματική κατάσταση των αποφοίτων κατά τη διάρκεια των σπουδών είχε σημαντική επίδραση στην άποψή τους για τη σχέση με τους εκπαιδευτικούς. Συγκεκριμένα, προέκυψε ότι υπήρξε σημαντική διαφοροποίηση των αποφοίτων σε αυτή την ερώτηση αναφορικά με το επάγγελμά τους κατά την έναρξη της φοίτησης στο Εσπερινό Λύκειο ($H=12.377$, $p=0.015$). Συγκεκριμένα, οι συνταξιούχοι ήταν οι πλέον ικανοποιημένοι από την καλή συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς ($M.O.=4.67$, $T.A.=1.16$) ενώ οι άνεργοι δήλωσαν σημαντικά μικρότερη ικανοποίηση ($M.O.=3.95$, $T.A.=1.18$).

4.2.7 Έλεγχοι διαφοράς και ανεξαρτησίας με κριτήριο την ηλικία

Σε αυτή την ενότητα μελετώνται οι απόψεις των συμμετεχόντων για το Εσπερινό Λύκειο με κριτήριο την ηλικία τους κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας (*7^ο ερευνητικό ερώτημα*). Αρχικά, μελετήθηκαν οι απόψεις για τη συμβολή του Λυκείου μετά τη φοίτηση σε αυτό ώστε να διαπιστωθεί αν οι απόφοιτοι κάποιας ηλικιακής ομάδας είναι σημαντικά πιο θετικοί σε σχέση με τους υπόλοιπους. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.23, η σημερινή ηλικία διαφοροποιεί σημαντικά τις απόψεις των αποφοίτων για την βοήθεια που τους πρόσφερε το Εσπερινό Λύκειο στο να γίνουν πιο ολοκληρωμένοι πολίτες ($U=19.520$, $p=0.002$) και να κατανοούν πράγματα που δεν τα αντιλαμβάνονταν ($U=14.850$, $p=0.011$). Συγκεκριμένα, όσοι ξεκίνησαν την φοίτηση μετά το εξηκοστό έτος της ηλικίας τους είναι αυτοί που καταλήγουν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι το ΕΠΑΛ συνέβαλε σημαντικά στην προσωπική τους εξέλιξη ($M.O.=4.90$, $T.A.=0.32$ σε κάθε περίπτωση).

Ακόμη, ο τομέας της εργασίας είναι ένας πρόσθετος παράγοντας σημαντικής διαφοροποίησης των αποφοίτων ανάλογα με την ηλικία τους κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας. Μάλιστα, φαίνεται να υπάρχουν σημαντικά διαφορετικές απόψεις σχετικά με τη συμβολή του Επαγγελματικού Λυκείου στη μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία ($U=18.603$, $p=0.002$), την αύξηση των οικονομικών απολαβών ($U=18.833$, $p=0.002$) και τις μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην εύρεση εργασίας ($U=15.642$, $p=0.008$). Μάλιστα, σε κάθε περίπτωση οι πλέον υψηλή ικανοποίηση σημειώνεται από αυτούς που είναι το πολύ 40 ετών. Το ίδιο ισχύει και αναφορικά με τη δυνατότητα συμβολής στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας ($U=17.490$, $p=0.004$).

Ακόμη, υπήρξε σημαντική διαφοροποίηση των συμμετεχόντων ως προς τη συμβολή του ΕΠΑΛ στο να δώσουν ένα θετικό παράδειγμα σε άλλους ανθρώπους που δεν ολοκλήρωσαν τη φοίτηση στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ($U=14.786$, $p=0.011$) και στην δυνατότητα απόδρασης από τα προβλήματα της καθημερινότητας ($U=15.817$, $p=0.007$). Το ίδιο συνέβη και όσον αφορά τον εμπλουτισμό των γενικών γνώσεων ($U=12.272$, $p=0.026$) και την απόκτηση γνώσεων χρήσιμων στην καθημερινή ζωή ($U=15.872$, $p=0.007$). Σε καθεμία από αυτές τις περιπτώσεις, οι πλέον ικανοποιημένοι φαίνεται να είναι οι απόφοιτοι που έχουν ξεπεράσει το εξηκοστό έτος της ηλικίας τους κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας.

Πίνακας 2.23. Έλεγχος διαφοράς των απόψεων σχετικά με τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου μετά τη φοίτηση σε αυτό με κριτήριο την ηλικία

ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ	M.O.±T.A. (18-24 ΕΤΩΝ)	M.O.±T.A. (25-30 ΕΤΩΝ)	M.O.±T.A. (31-40 ΕΤΩΝ)	M.O.±T.A. (41-50 ΕΤΩΝ)	M.O.±T.A. (51-60 ΕΤΩΝ)	M.O.±T.A. (ΑΝΩ ΤΩΝ 60 ΕΤΩΝ)	H	P*
Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πολίτη	4,45±0,82	4,50±0,82	4,19±1,06	3,67±1,12	3,85±1,08	4,90±0,32	19,520	0,002
Κατάλληλη αξιοποίηση των προσωπικών δυνατοτήτων	4,64±0,67	4,50±0,89	4,65±0,49	4,17±0,91	4,35±0,80	4,80±0,42	9,448	0,092
Κατανόηση πραγμάτων που πριν δεν γίνονταν αντιληπτά	4,82±0,41	4,56±0,63	4,15±1,08	4,10±0,92	4,24±0,97	4,90±0,32	14,850	0,011
Καλύτερη έκφραση	4,09±0,94	3,75±1,13	3,92±0,94	3,83±1,14	3,88±0,86	4,40±0,52	3,352	0,646
Βελτίωση της «εικόνας» απέναντι στους άλλους	3,82±0,98	3,63±1,20	3,96±1,28	3,52±1,12	3,73±1,04	4,20±0,92	4,891	0,429
Μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία	4,45±0,52	3,94±1,24	4,69±0,62	4,03±1,33	4,08±0,88	3,22±0,67	18,603	0,002
Αύξηση των οικονομικών απολαβών	4,00±0,89	4,19±0,98	4,60±0,76	3,64±1,31	3,88±1,08	3,22±0,67	18,833	0,002
Μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην εύρεση εργασίας	4,18±0,87	4,31±0,70	4,24±1,05	3,87±1,14	3,78±1,00	3,11±0,33	15,642	0,008
Μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης»	3,45±0,69	3,31±0,79	3,62±1,06	3,20±0,85	3,73±0,96	3,20±0,42	7,634	0,178
Κατάκτηση του σεβασμού από τον οικογενειακό και φιλικό περίγυρο	2,90±0,99	3,00±0,97	2,96±1,11	2,70±0,88	3,08±1,20	3,20±0,63	3,954	0,556
Παροχή παραδείγματος προς μίμηση στους συνανθρώπους που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στο Λύκειο	4,64±0,67	4,94±0,25	4,62±0,94	4,37±1,00	4,36±0,76	5,00±0,00	14,768	0,011
Κατανόηση συζητήσεων	3,91±0,70	3,38±0,96	3,77±1,18	3,57±0,86	3,65±1,13	4,00±0,94	4,389	0,495
Απόδραση από την καθημερινότητα και τα προβλήματά της	3,82±1,17	3,94±1,06	3,69±1,41	3,17±1,42	3,54±1,21	4,90±0,32	15,817	0,007
Συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας	4,18±0,87	4,38±0,96	4,73±0,67	4,10±1,27	4,00±0,93	3,29±0,76	17,490	0,004
Απόκτηση γνώσεων χρήσιμων στην καθημερινή ζωή	4,45±0,69	4,50±0,52	4,62±0,85	4,10±1,03	4,35±0,89	5,00±0,00	15,872	0,007

Δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες	3,82±0,75	3,44±0,89	3,62±1,02	3,31±1,00	3,50±1,03	3,50±0,71	3,507	0,622
Μεγαλύτερος σεβασμός στο εργασιακό περιβάλλον	4,18±0,60	3,67±1,11	3,77±1,03	3,69±1,20	3,74±1,01	3,22±0,67	6,749	0,240
Εμπλουτισμός των γενικών γνώσεων	4,55±0,69	4,60±0,51	4,73±0,83	4,30±1,06	4,38±0,90	5,00±0,00	12,722	0,026

*Στις περιπτώσεις όπου $p < 0.05$, υπάρχει σημαντική διαφορά στις απόψεις των αποφοίτων πριν και μετά τη φοίτηση σε αυτό με κριτήριο την ηλικία κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας.

Ο τελευταίος έλεγχος διαφοράς που εφαρμόστηκε αφορά τις καλές σχέσεις με τους εκπαιδευτικούς. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα ($H=3.597$, $p=0.609$), οι απόφοιτοι διαφορετικής ηλικίας κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας, εμφανίζουν περίπου την ίδια ικανοποίηση από τον συγκεκριμένο παράγοντα της φοίτησης στο Εσπερινό Λύκειο.

Ακολουθούν οι έλεγχοι ανεξαρτησίας όπου μελετάται η ενδεχόμενη σημαντική σχέση της ηλικίας με τις απαντήσεις που δίνουν οι απόφοιτοι στις γενικές ερωτήσεις σχετικά με τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.24, η ηλικία των συμμετεχόντων δε διαφοροποιεί σημαντικά τις απόψεις τους σχετικά με το πρόγραμμα σπουδών που παρακολούθησαν κατά τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο. Αντίθετα, η ηλικία τους σχετίζεται σημαντικά με τις απόψεις για το περιβάλλον του σχολείου ($\chi^2(15)=25.025$, $p=0.043$) όπου τα μεγαλύτερα ποσοστά ικανοποίησης σημειώνουν οι απόφοιτοι το πολύ 40 ετών ή άνω των 60 ετών. Επίσης, υπήρξε σημαντική σχέση ανάμεσα στην ηλικία και τη συνέχιση των σπουδών ($\chi^2(5)=12.245$, $p=0.031$), όπου το μικρότερο ποσοστό συνέχισης των σπουδών προέρχεται από τους αποφοίτους ηλικίας 41-60 ετών κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας. Ακόμη, η ηλικία επιδρά σημαντικά στις απόψεις των αποφοίτων σχετικά με τη συνάφεια του επαγγέλματός τους με την ειδικότητα που ακολούθησαν ($\chi^2(5)=11.502$, $p=0.042$). Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο ποσοστό θετικών απαντήσεων σημειώνεται από αποφοίτους ηλικίας το πολύ 40 ετών. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι οι προτεινόμενοι τρόποι αναβάθμισης της εκπαίδευσης στα Εσπερινά Λύκεια κρίνονται περίπου στον ίδιο βαθμό σημαντικοί από όλους τους αποφοίτους. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η αλλαγή των βιβλίων ($\chi^2(5)=10.920$, $p=0.053$) η οποία προτείνεται από το 81,3% των ατόμων ηλικίας 25-30 ετών και το 70% των ατόμων άνω των 60 ετών. Από την άλλη μεριά, τα ποσοστά σε καθεμία από τις υπόλοιπες κατηγορίες δεν υπερβαίνουν το 55% του συνόλου της κάθε ομάδας.

Πίνακας 2.24. Έλεγχοι ανεξαρτησίας του φύλου και των απαντήσεων στα γενικά ερωτήματα σχετικά με την φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	N (%) 18-24 ετών	N (%) 25-30 ετών	N (%) 31-40 ετών	N (%) 41-50 ετών	N (%) 51-60 ετών	N (%) Άνω των 60 ετών	χ^2	p*
Πώς θα κρίνατε το Πρόγραμμα Σπουδών; **								
<i>Ανεπαρκές</i>	0 (0%)	1 (6,3%)	1 (3,8%)	1 (3,2%)	0 (0%)	0 (0%)	19,717	0,172
<i>Μέτριο</i>	2 (18,2%)	5 (31,3%)	3 (11,5%)	8 (25,8%)	5 (19,2%)	0 (0%)		
<i>Καλό</i>	5 (45,5%)	4 (25%)	5 (19,2%)	13 (41,9%)	12 (46,2%)	2 (20%)		
<i>Πολύ καλό</i>	4 (36,4%)	6 (37,5%)	17 (65,4%)	9 (29%)	9 (34,6%)	8 (80%)		
Πώς θα κρίνατε το περιβάλλον του σχολείου (υποδομές, εργαστήρια); **								
<i>Ανεπαρκές</i>	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (19,4%)	2 (7,7%)	0 (0%)	25,025	0,043
<i>Μέτριο</i>	0 (0%)	2 (12,5%)	4 (15,4%)	6 (19,4%)	8 (30,8%)	0 (0%)		
<i>Καλό</i>	7 (63,6%)	10 (62,5%)	12 (46,2%)	14 (45,2%)	12 (46,2%)	7 (70%)		
<i>Πολύ καλό</i>	4 (36,4%)	4 (25%)	10 (38,5%)	5 (16,1%)	4 (15,4%)	3 (30%)		
Συνεχίσατε τις σπουδές σας Μεταλυκειακά ή Τριτοβάθμια Εκπαίδευση) μετά την απόκτηση απολυτηρίου / πτυχίου ειδικότητας; **								
<i>Ναι</i>	9 (81,8%)	15 (93,8%)	19 (73,1%)	18 (58,1%)	21 (80,8%)	10 (100%)	12,245	0,031
<i>Όχι</i>	2 (18,2%)	1 (6,3%)	7 (26,9%)	13 (41,9%)	5 (19,2%)	0 (0%)		
Το σημερινό σας επάγγελμα είναι συναφές με την ειδικότητα που ακολουθήσατε κατά τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο;								

<i>Ναι</i>	6 (60%)	9 (60%)	16 (64%)	12 (42,9%)	9 (36%)	1 (10%)	11,502	0,042
<i>Όχι</i>	4 (40%)	6 (40%)	9 (36%)	16 (57,1%)	16 (64%)	9 (90%)		
Θα συστήνατε σε ένα φίλο/συγγενή να σπουδάσει σε Εσπερινό Λύκειο;***								
<i>Ναι</i>	11 (100%)	16 (100%)	25 (100%)	31 (100%)	26 (100%)	8 (100%)	-	-
<i>Όχι</i>	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)		
Αν δεν συνεχίσατε τις σπουδές σας σε κάποιο άλλο εκπαιδευτικό ίδρυμα μετά την ολοκλήρωση της φοίτησής στο Εσπερινό Λύκειο, ποιοι ήταν οι λόγοι;								
<i>Δυσκολία στην μάθηση***</i>	4 (100%)	2 (100%)	7 (100%)	18 (100%)	10 (100%)	1 (100%)	-	-
<i>Λόγω εργασίας**</i>	1 (25%)	1 (50%)	2 (28,6%)	9 (50%)	4 (40%)	1 (100%)	2,888	0,803
<i>Λόγω αυξημένων υποχρεώσεων**</i>	2 (50%)	0 (0%)	5 (71,4%)	6 (33,3%)	6 (60%)	1 (100%)	6,605	0,243
<i>Οικογενειακοί λόγοι**</i>	2 (50%)	1 (50%)	0 (0%)	6 (33,3%)	3 (30%)	0 (0%)	4,760	0,474
Τι θα προτείνατε ως αλλαγή για την αναβάθμιση της Εσπερινής Εκπαίδευσης;								
<i>Περιορισμό ύλης**</i>	0 (0%)	0 (0%)	1 (4%)	3 (9,7%)	1 (4%)	0 (0%)	3,905	0,552
<i>Αλλαγή βιβλίων</i>	6 (54,5%)	13 (81,3%)	13 (52%)	18 (58,1%)	8 (32%)	7 (70%)	10,920	0,053
<i>Εκσυγχρονισμό υπολογιστών εργαστηριακού εξοπλισμού</i>	3 (27,3%)	14 (87,5%)	17 (68%)	19 (61,3%)	16 (64%)	7 (70%)	10,749	0,057
<i>Επιείκεια από τους εκπαιδευτικούς</i>	0 (0%)	0 (0%)	1 (4%)	1 (3,2%)	2 (8%)	0 (0%)	2,952	0,796
<i>Περισσότερα προγράμματα Erasmus+</i>	6 (54,5%)	10 (62,5%)	13 (52%)	11 (35,5%)	11 (44%)	7 (70%)	5,672	0,340
<i>Περισσότερα προγράμματα Περιβαλλοντικά, Αγωγής Υγείας**</i>	1 (9,1%)	2 (12,5%)	7 (28%)	9 (29%)	9 (36%)	3 (30%)	4,697	0,470

*Στις περιπτώσεις όπου $p < 0.05$, υπάρχει σημαντική σχέση ανάμεσα στις απόψεις των αποφοίτων Εσπερινών ΕΠΑΛ και την ηλικία τους κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας.

**Σε αυτές τις περιπτώσεις εφαρμόστηκε η μέθοδος Monte Carlo.

***Σε αυτές τις περιπτώσεις δεν πραγματοποιήθηκε έλεγχος ανεξαρτησίας καθώς όλοι οι συμμετέχοντες έδωσαν την ίδια απάντηση.

4.2.8 Έλεγχοι διαφοράς και ανεξαρτησίας με κριτήριο την επαγγελματική κατάσταση

Η τελευταία ενότητα αυτού του κεφαλαίου αναφέρεται στην ενδεχόμενη σημαντική διαφοροποίηση των απόψεων διαφόρων επαγγελματιών για τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου (8^ο ερευνητικό ερώτημα). Αρχικά, παρατίθενται οι έλεγχοι διαφοράς στις απόψεις σχετικά με τα οφέλη του Λυκείου μετά την φοίτηση σε αυτό. Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 2.25, η σημερινή επαγγελματική κατάσταση των αποφοίτων διαφοροποιεί σημαντικά τις απόψεις τους όσον αφορά τη συμβολή του ΕΠΑΛ στη μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία ($H=17.531$, $p=0.002$), την αύξηση των οικονομικών απολαβών ($H=12.334$, $p=0.015$) και τις μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην εύρεση εργασίας ($H=21.373$, $p<0.001$). Αξίζει να σημειωθεί ότι οι άνεργοι και οι συνταξιούχοι είναι αυτοί που δίνουν τη μικρότερη συμφωνία σε καθεμία από τις παραπάνω δηλώσεις. Το ίδιο παρατηρείται και όσον αφορά τη συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας ($H=9.447$, $p=0.051$).

Ακόμη, το επάγγελμα φαίνεται πως διαφοροποιεί σημαντικά και τις απόψεις των αποφοίτων σχετικά με τη βοήθεια του Εσπερινού Λυκείου στο να δώσουν ένα καλό παράδειγμα σε αυτούς που δεν ολοκλήρωσαν τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ($H=10.639$, $p=0.031$). Συγκεκριμένα, οι συνταξιούχοι είναι στο σύνολό τους απόλυτα πεπεισμένοι ότι το ΕΠΑΛ βοήθησε προς αυτή την κατεύθυνση. Τέλος, η απόκτηση μεγαλύτερου σεβασμού από το οικογενειακό περιβάλλον μετά τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο είναι ένας ακόμη παράγοντας που βρίσκει διχασμένους τους αποφοίτους, ανάλογα με το επάγγελμά τους ($H=12.890$, $p=0.012$). Συγκεκριμένα, οι άνεργοι (Μ.Ο.=3.61, Τ.Α.=1.16) και οι συνταξιούχοι (Μ.Ο.=3.00, Τ.Α.=0.43) είναι οι λιγότερο ικανοποιημένοι προς αυτή την κατεύθυνση.

Πίνακας 2.25. Έλεγχοι διαφοράς των απόψεων σχετικά με τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου μετά τη φοίτηση σε αυτό με κριτήριο την επαγγελματική κατάσταση

ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ	Μ.Ο.±Τ.Α. (Άνεργος)	Μ.Ο.±Τ.Α. (Ελεύθερος επαγγελματίας)	Μ.Ο.±Τ.Α. (Υπάλληλος μερικής απασχόλησης)	Μ.Ο.±Τ.Α. (Υπάλληλος πλήρους απασχόλησης)	Μ.Ο.±Τ.Α. (Συνταξιούχος)	H	p*
Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πολίτη	3,90±1,18	4,06±1,18	4,05±1,08	4,09±1,02	4,63±0,50	4,398	0,355
Κατάλληλη αξιοποίηση των προσωπικών δυνατοτήτων	4,10±0,89	4,44±1,03	4,43±0,70	4,73±0,55	4,63±0,62	8,856	0,065
Κατανόηση πραγμάτων που πριν δεν γίνονταν αντιληπτά	4,19±1,03	4,19±1,05	4,42±0,63	4,27±1,03	4,56±1,03	3,713	0,446
Καλύτερη έκφραση	3,67±1,16	3,88±1,09	3,95±0,83	3,95±1,07	4,19±0,83	2,474	0,649
Βελτίωση της «εικόνας» απέναντι στους άλλους	3,45±1,19	4,00±1,32	3,73±1,11	3,82±0,91	3,94±1,18	3,289	0,511
Μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην εργασία	3,90±1,09	4,38±1,09	4,30±1,11	4,45±0,67	3,31±0,75	17,531	0,002
Αύξηση των οικονομικών απολαβών	3,62±1,24	4,25±1,07	4,14±1,14	4,24±0,70	3,31±0,86	12,334	0,015
Μεγαλύτερες πιθανότητες συναγωνισμού στην εύρεση εργασίας	3,67±1,20	4,00±1,03	4,29±0,77	4,23±0,87	2,92±0,76	21,373	<0,001
Μεγαλύτερη αίσθηση «δύναμης»	3,14±1,11	3,75±0,58	3,43±0,90	3,55±0,80	3,44±0,89	5,289	0,259
Κατάκτηση του σεβασμού από τον οικογενειακό και φιλικό περίγυρο	3,00±1,18	3,31±0,95	2,73±0,90	3,00±1,00	3,00±1,10	5,145	0,273
Παροχή παραδείγματος προς μίμηση στους συνανθρώπους που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στο Λύκειο	4,14±1,24	4,56±0,63	4,66±0,68	4,55±0,80	5,00±0,00	10,639	0,031
Κατανόηση συζητήσεων	3,67±1,02	3,63±1,15	3,75±0,92	3,36±0,85	3,94±1,24	4,289	0,368
Απόδραση από την καθημερινότητα και τα προβλήματά της	3,38±1,32	3,63±1,26	3,66±1,26	3,55±1,44	4,31±1,20	6,441	0,169
Συμβολή στα οικονομικά της οικογένειας μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας	4,10±1,09	4,44±1,21	4,32±1,03	4,32±0,78	3,55±0,82	9,447	0,051

Απόκτηση γνώσεων χρήσιμων στην καθημερινή ζωή	4,19±0,93	4,38±1,03	4,52±0,59	4,36±0,95	4,63±1,03	6,132	0,189
Δυνατότητα εμπλοκής σε κοινωνικές δραστηριότητες	3,38±1,07	3,75±1,07	3,51±0,88	3,50±0,91	3,38±0,96	2,969	0,563
Μεγαλύτερος σεβασμός στο εργασιακό περιβάλλον	3,62±1,16	4,00±1,07	3,74±1,09	4,50±0,82	3,00±0,43	12,890	0,012
Εμπλουτισμός των γενικών γνώσεων	4,24±0,94	4,47±1,06	4,66±0,53	4,55±0,96	4,63±1,03	6,623	0,157

*Στις περιπτώσεις όπου $p < 0.05$, υπάρχει σημαντική διαφορά τουλάχιστον μιας ομάδας επαγγελματιών σε σχέση με τις υπόλοιπες για τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου μετά τη φοίτηση σε αυτό.

Τέλος, παρατίθενται οι έλεγχοι ανεξαρτησίας ανάμεσα στο επάγγελμα και τις απαντήσεις των αποφοίτων στα γενικά ερωτήματα σχετικά με τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο. Τα αποτελέσματα παρατίθενται στον Πίνακα 2.26. Όπως φαίνεται, οι μοναδικές περιπτώσεις στατιστικά σημαντικής διαφοράς στις απόψεις των αποφοίτων ανάλογα με το σημερινό τους επάγγελμα εντοπίζονται στη συνάφεια του σημερινού επαγγέλματος με την ειδικότητα που ακολούθησαν ($\chi^2(4)=26.449$, $p<0.001$) και τους λόγους διακοπής των σπουδών τους ($\chi^2(4)=18.886$, $p<0.001$).

Πίνακας 2.26. Έλεγχοι ανεξαρτησίας του επαγγέλματος και των απαντήσεων στα γενικά ερωτήματα σχετικά με την φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	N (%) Άνεργος	N (%) Ελεύθερος επαγγελματίας	N (%) Υπάλληλος πλήρους απασχόλησης	N (%) Υπάλληλος μερικής απασχόλησης	N (%) Συνταξιούχος	χ^2	p*
Πώς θα κρίνατε το Πρόγραμμα Σπουδών; **							
<i>Ανεπαρκές</i>	1 (4,8%)	0 (0%)	1 (2,3%)	1 (4,3%)	0 (0%)	5,792	0,951
<i>Μέτριο</i>	5 (23,8%)	3 (18,8%)	9 (20,5%)	4 (17,4%)	2 (12,5%)		
<i>Καλό</i>	8 (38,1%)	7 (43,8%)	13 (29,5%)	9 (39,1%)	4 (25%)		
<i>Πολύ καλό</i>	7 (33,3%)	6 (37,5%)	21 (47,7%)	9 (39,1%)	10 (62,5%)		
Πώς θα κρίνατε το περιβάλλον του σχολείου (υποδομές, εργαστήρια); **							
<i>Ανεπαρκές</i>	2 (9,5%)	2 (12,5%)	2 (4,5%)	1 (4,3%)	1 (6,3%)	9,332	0,700
<i>Μέτριο</i>	2 (9,5%)	3 (18,8%)	7 (15,9%)	6 (26,1%)	2 (12,5%)		
<i>Καλό</i>	14 (66,7%)	6 (37,5%)	20 (45,5%)	12 (52,2%)	10(62,5%)		
<i>Πολύ καλό</i>	3 (14,3%)	5 (31,3%)	15 (34,1%)	4 (17,4%)	3 (18,8%)		
Συνεχίσατε τις σπουδές σας Μεταλυκειακά ή Τριτοβάθμια Εκπαίδευση) μετά την απόκτηση απολυτηρίου / πτυχίου ειδικότητας; **							
<i>Ναι</i>	13 (61,9%)	15 (93,8%)	32 (72,7%)	17 (73,9%)	15 (93,8%)	8,258	0,081
<i>Όχι</i>	8 (38,1%)	1 (6,3%)	12 (27,3%)	6 (26,1%)	1 (6,3%)		
Το σημερινό σας επάγγελμα είναι συναφές με την ειδικότητα που ακολουθήσατε κατά τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο;							

<i>Ναι</i>	3 (5,7%)	12 (75%)	25 (58,1%)	13 (56,5%)	0 (0%)	26,449	<0,001
<i>Όχι</i>	13 (81,3%)	4 (25%)	18 (41,9%)	10 (43,5%)	15 (100%)		
Θα συστήνατε σε ένα φίλο/συγγενή να σπουδάσει σε Εσπερινό Λύκειο;***							
<i>Ναι</i>	21 (100%)	16 (100%)	44 (100%)	22 (100%)	14 (100%)	-	-
<i>Όχι</i>	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)		
Αν δεν συνεχίσατε τις σπουδές σας σε κάποιο άλλο εκπαιδευτικό ίδρυμα μετά την ολοκλήρωση της φοίτησής στο Εσπερινό Λύκειο, ποιοι ήταν οι λόγοι;							
<i>Δυσκολία στην μάθηση***</i>	11 (100%)	2 (100%)	15 (100%)	11 (100%)	3 (100%)	-	-
<i>Λόγω εργασίας**</i>	0 (0%)	2 (100%)	11 (73,3%)	5 (45,5%)	0 (0%)	18,886	<0,001
<i>Λόγω αυξημένων υποχρεώσεων**</i>	6 (54,5%)	2 (100%)	5 (33,3%)	4 (36,4%)	3 (100%)	7,498	0,102
<i>Οικογενειακοί λόγοι**</i>	5 (45,5%)	0 (0%)	2 (13,3%)	4 (36,4%)	1 (33,3%)	4,404	0,355
Τι θα προτείνατε ως αλλαγή για την αναβάθμιση της Εσπερινής Εκπαίδευσης;							
<i>Περιορισμό ύλης**</i>	1 (4,8%)	2 (13,3%)	1 (2,3%)	0 (0%)	1 (6,3%)	4,637	0,324
<i>Αλλαγή βιβλίων</i>	12 (57,1%)	9 (60%)	22 (51,2%)	14 (60,9%)	8 (50%)	0,928	0,921
<i>Εκσυγχρονισμό υπολογιστών εργαστηριακού εξοπλισμού</i>	13 (61,9%)	6 (40%)	32 (74,4%)	14 (60,9%)	11 (68,8%)	6,092	0,192
<i>Επιείκεια από τους εκπαιδευτικούς**</i>	0 (0%)	1 (6,7%)	2 (4,7%)	0 (0%)	1 (6,3%)	2,644	0,625
<i>Περισσότερα προγράμματα Erasmus+</i>	10 (47,6%)	10 (66,7%)	22 (51,2%)	7 (30,4%)	9 (56,3%)	5,477	0,242
<i>Περισσότερα προγράμματα Περιβαλλοντικά, Αγωγής Υγείας</i>	3 (14,3%)	3 (20%)	12 (27,9%)	6 (26,1%)	7 (43,8%)	4,445	0,349

*Στις περιπτώσεις όπου $p < 0.05$, υπάρχει σημαντική σχέση στις απόψεις των αποφοίτων Εσπερινού Λυκείου και την επαγγελματική τους κατάσταση κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας.

5. Συμπεράσματα

Από την παραπάνω ανάλυση προέκυψαν ορισμένα χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με τις απόψεις των αποφοίτων Εσπερινού Λυκείου για τα οφέλη που αποκόμισαν και την εικόνα που έχουν από την συγκεκριμένη εκπαιδευτική δομή.

- 1) Από τα περιγραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων προέκυψε η τάση να διακόπτονται οι σπουδές για επαγγελματικούς ή οικογενειακούς κυρίως λόγους ενώ η ανάγκη εύρεσης εργασίας φαίνεται να μην είναι πρωταρχικός στόχος κατά την επιστροφή στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Ακόμη, όσοι επιλέγουν να φοιτήσουν στο Εσπερινό Λύκειο φαίνεται πως το πράττουν κυρίως για την εξασφάλιση περισσότερων γνώσεων και για να δώσουν ένα παράδειγμα σε όσους δεν κατάφεραν να ολοκληρώσουν τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Επιπλέον, η επιλογή του Εσπερινού ΕΠΑ.Λ για τη συνέχιση των σπουδών τους φαίνεται πως ικανοποιεί τους αποφοίτους περισσότερο από τις προσδοκίες τους. Ακόμη, είναι αξιοσημείωτο ότι υπάρχουν πολλοί που επιλέγουν να συνεχίσουν τις σπουδές τους είτε σε μεταλυκειακό επίπεδο είτε επιλέγοντας μια άλλη ειδικότητα του Επαγγελματικού Λυκείου. Ακόμη, για τους περισσότερους κρίνεται αναγκαία η αλλαγή των σχολικών βιβλίων, και ο εκσυγχρονισμός των υπολογιστών εργαστηριακού εξοπλισμού. Παρόλα αυτά η πλειονότητα των αποφοίτων φαίνεται ευχαριστημένη από το περιβάλλον του σχολείου. Τέλος, το γεγονός ότι όλοι οι συμμετέχοντες δήλωσαν θετικοί στο να συστήσουν το Εσπερινό Λύκειο σε κάποιο άτομο του περιβάλλοντός τους φανερώνει περαιτέρω την ικανοποίησή τους από τη συγκεκριμένη εκπαιδευτική δομή.
- 2) Όσον αφορά την επίδραση του φύλου σχετικά με τις αποφάσεις για τη διακοπή της φοίτησης, φαίνεται ότι οι άντρες επιλέγουν πιο συχνά να σταματήσουν τις σπουδές τους για επαγγελματικούς ή οικογενειακούς λόγους σε σχέση με τις γυναίκες. Επιπλέον, η βελτίωση των συνθηκών εργασίας είναι ένας παράγοντας που ωθεί κυρίως τους άντρες να επιστρέψουν στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση για την ολοκλήρωση των σπουδών τους. Ακόμη, τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες φαίνεται να έμειναν πολύ πιο ικανοποιημένοι απ' ό,τι περίμεναν σε επίπεδο προσωπικής ολοκλήρωσης μέσω της φοίτησης στο Εσπερινό Λύκειο. Αξίζει να τονιστεί ότι οι γυναίκες

ένιωσαν σημαντική διαφορά στην αποδοτικότητα τους στην εργασία, την εμπλοκή σε κοινωνικές δραστηριότητες και τη βελτίωση της εικόνας τους απέναντι στους άλλους ενώ η απόκτηση μεγαλύτερης «δύναμης» φαίνεται να ξεπέρασε τις προσδοκίες μόνο των αντρών. Αξίζει να σημειωθεί ότι η τελική εικόνα των δύο φύλων για τα οφέλη που αποκόμισαν από την φοίτηση στο ΕΠΑ.Λ είναι περίπου η ίδια. Τέλος, οι άντρες δηλώνουν σε σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό από τις γυναίκες ότι το επάγγελμα που εξασκούν είναι συναφές με την ειδικότητα που ακολούθησαν στο Εσπερινό ΕΠΑ.Λ.

3) Η υπηκοότητα είναι ακόμη ένας παράγοντας με σημαντική επίδραση στην φιλοσοφία των αποφοίτων για το Εσπερινό Λύκειο και τους λόγους που οδηγήθηκαν σε αυτή τη λύση. Αρχικά, φαίνεται ότι οι αλλοδαποί απόφοιτοι αναγκάζονται σε μεγαλύτερο βαθμό να διακόψουν τις σπουδές τους στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση για επαγγελματικούς ή οικογενειακούς λόγους. Η δυσκολία στη μετακίνηση είναι ακόμη ένας λόγος διακοπής των σπουδών που πλήττει κυρίως αυτή την ομάδα αποφοίτων. Επιπλέον, τόσο οι Έλληνες όσο και οι αλλοδαποί απόφοιτοι φαίνεται να έμειναν περισσότερο ικανοποιημένοι από την προσφορά του ΕΠΑ.Λ σε σχέση με όσα προσδοκούσαν. Αξίζει να σημειωθεί ότι για τους αλλοδαπούς αποφοίτους ήταν πολύ πιο έντονη η αίσθηση απόκτησης «δύναμης» μετά τη φοίτηση. Αντίθετα, για τους Έλληνες ήταν πιο έντονη η ικανοποίηση λόγω της δυνατότητας να συνεισφέρουν οικονομικά στην οικογένειά τους μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας και να αποκτήσουν το σεβασμό των συναδέλφων στο χώρο εργασίας. Βέβαια παρά το μέγεθος της απόκλισης ανάμεσα στις προσδοκίες των αποφοίτων και την τελική ικανοποίησή τους από τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο, οι αλλοδαποί απόφοιτοι φαίνεται να βιώνουν σε σημαντικά πιο έντονο βαθμό την οικονομική εξέλιξη που κατάφεραν να έχουν μέσω της φοίτησης και την καλύτερη αφομοίωσή τους στην κοινωνία. Μάλιστα, είναι αξιοσημείωτο ότι οι αλλοδαποί απόφοιτοι σημειώνουν και σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό θετικών απαντήσεων για τη συνάφεια της ειδικότητας και του επαγγέλματος που ασκούν σε σχέση με τους Έλληνες αποφοίτους ΕΠΑ.Λ.

4) Ο τόπος μόνιμης κατοικίας είναι ακόμη ένας παράγοντας που επιδρά σημαντικά στις αντιλήψεις των αποφοίτων για το Εσπερινό Λύκειο. Συγκεκριμένα, οι κάτοικοι των χωριών ή κωμοπόλεων φαίνεται να επιλέγουν σε μεγαλύτερο βαθμό τη διακοπή της φοίτησης στη Δευτεροβάθμια

Εκπαίδευση για επαγγελματικούς λόγους ή λόγω δυσκολίας στη μετακίνηση ή απλώς λόγω έλλειψης επιθυμίας για συνέχιση των σπουδών. Σε γενικές γραμμές, οι απόφοιτοι των τριών ομάδων φαίνεται να έμειναν σημαντικά πιο ικανοποιημένοι ως προς την προσωπική τους ολοκλήρωση μετά τη φοίτηση στο Εσπερινό ΕΠΑ.Λ σε σχέση με ό,τι περίμεναν. Αντίθετα, ο τύπος κατοικίας δε φαίνεται να επιδρά σημαντικά στην ικανοποίηση που ένιωσαν οι τρεις ομάδες μετά την αποφοίτηση από το ΕΠΑ.Λ εκτός από ορισμένες εξαιρέσεις. Συγκεκριμένα, οι κάτοικοι των πόλεων φαίνεται να βιώνουν σε σημαντικά μικρότερο βαθμό σε σχέση με τους υπόλοιπους τη βελτίωση της «εικόνας» τους απέναντι στους άλλους, την αύξηση των οικονομικών τους απολαβών και την απόκτηση μεγαλύτερης «δύναμης». Τέλος, όσον αφορά την παρακολούθηση συγκεκριμένων προγραμμάτων κατά τη φοίτηση στο ΕΠΑ.Λ, οι κάτοικοι των πόλεων φαίνεται να επιλέγουν σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό περιβαλλοντικά προγράμματα σε σχέση με τους αποφοίτους που ζουν σε χωριά ή κωμοπόλεις.

- 5) Επιπλέον, μελετήθηκε η άποψη που είχαν οι απόφοιτοι διαφορετικής ηλικίας για τα οφέλη του Εσπερινού Λυκείου πριν φοιτήσουν σε αυτό. Όπως φαίνεται, οι νεότεροι πίστευαν σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό ότι η ολοκλήρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης θα τους βοηθήσει επαγγελματικά ενώ οι άνθρωποι μεγαλύτερης ηλικίας έβλεπαν μια ευκαιρία για απόδραση από την καθημερινότητα και εμπλουτισμό των γενικών τους γνώσεων. Επίσης, μόνο όσοι ξεκίνησαν μέχρι τα 30 τους χρόνια φαίνεται να έμειναν σημαντικά πιο ικανοποιημένοι σε σχέση με τις προσδοκίες τους σε κάθε επαγγελματικό και προσωπικό παράγοντα που ωφελεί το Εσπερινό Λύκειο. Οι υπόλοιποι απόφοιτοι φαίνεται πως ανακαλύπτουν κυρίως ότι η προσωπική ολοκλήρωση επιτυγχάνεται σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ό,τι πίστευαν. Αντίθετα, στο θέμα της κατάκτησης του σεβασμού από τον περίγυρο και της οικονομικής εξέλιξης φαίνεται πως το Εσπερινό Λύκειο τους καλύπτει ακριβώς στον βαθμό που πίστευαν ότι θα συμβεί. Τέλος, η ικανοποίηση όλων από τη σχέση με τους εκπαιδευτικούς είναι περίπου η ίδια.
- 6) Η οικογενειακή κατάσταση των αποφοίτων την περίοδο που ξεκίνησαν τη φοίτηση στο ΕΠΑ.Λ δε φαίνεται να διαφοροποιεί σημαντικά τις προσδοκίες που είχαν. Η μόνη ίσως σημαντική εξαίρεση αποτελεί η ευκαιρία για κοινωνικές συναναστροφές μέσω δραστηριοτήτων, στην οποία φαίνεται ότι

στηρίζονταν κυρίως οι χωρισμένοι με παιδιά. Επιπλέον, οι παντρεμένοι με παιδιά φαίνεται πως έμειναν σημαντικά πιο ικανοποιημένοι απ' όσο περίμεναν από τη φοίτηση στο Εσπερινό ΕΠΑ.Λ ενώ δε φαίνεται να ισχύει το ίδιο για τις υπόλοιπες ομάδες αποφοίτων.

- 7) Ακόμη, όσοι ήταν υπάλληλοι πλήρους απασχόλησης ή αυτοαπασχολούμενοι κατά τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο φαίνεται πως «επένδυσαν» κυρίως στα επαγγελματικά οφέλη που θα μπορούσαν να έχουν από τη φοίτηση στη συγκεκριμένη εκπαιδευτική δομή. Αντίθετα, οι συνταξιούχοι πίστευαν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι η φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο θα τους βοηθήσει να ξεφύγουν από τη ρουτίνα και τα προβλήματα της καθημερινότητας όπως και ότι θα έδιναν ένα καλό παράδειγμα σε όσους είχαν διακόψει τη φοίτηση στο Λύκειο. Μάλιστα, όσοι εργαζόνταν κατά τη φοίτηση στο Εσπερινό ΕΠΑ.Λ φαίνεται ότι είχαν σημαντικά πιο θετική εξέλιξη επαγγελματικά από αυτήν που περίμεναν ενώ για τους συνταξιούχους φαίνεται πως ο σεβασμός του περιβάλλοντός τους και η απόδραση από την καθημερινότητα ήταν τα θέματα που ξεπέρασαν τις προσδοκίες τους.
- 8) Ακόμη, η σημερινή ηλικία των αποφοίτων ΕΠΑ.Λ είναι σημαντικός παράγοντας διαφοροποίησης των απόψεών τους για τη συμβολή του ΕΠΑ.Λ στη ζωή τους αφού ολοκλήρωσαν τη φοίτηση σε αυτό. Οι νεότεροι απόφοιτοι φαίνεται πως είναι σημαντικά πιο ικανοποιημένοι από τους μεγαλύτερους σε ηλικία αναφορικά με τα επαγγελματικά οφέλη που απόλαυσαν. Αντίθετα, οι ηλικιωμένοι απόφοιτοι φαίνεται πως έμειναν περισσότερο ικανοποιημένοι σε σχέση με τους νεότερους ως προς την απόκτηση γενικών γνώσεων και γνώσεων που θα τους χρησιμεύσουν στην καθημερινή ζωή. Είναι αξιοσημείωτο ότι η συνέχιση των σπουδών μεταλυκειακά επιβεβαιώνεται από την πλειονότητα των αποφοίτων ακόμη και μεγάλης ηλικίας (άνω των 60 ετών). Επίσης, τόσο οι απόφοιτοι κάτω των 30 ετών όσοι και αυτοί που είχαν περάσει το εξηκοστό έτος της ηλικίας τους κατά τη διεξαγωγή της έρευνας φαίνεται ότι είναι ιδιαίτερος ικανοποιημένοι από το περιβάλλον του σχολείου στο οποίο φοίτησαν. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι υπήρξαν αρκετά υψηλά ποσοστά συμφωνίας από νεότερους αποφοίτους ως προς τη συνάφεια του επαγγέλματος που εξασκούν σε σχέση με την ειδικότητα που είχαν επιλέξει στο Εσπερινό Λύκειο.

- 9) Τέλος, οι άνεργοι και οι συνταξιούχοι είναι οι λιγότερο ικανοποιημένοι από τη συμβολή του Εσπερινού Λυκείου στην επαγγελματική τους εξέλιξη. Η ίδια εικόνα παρατηρείται και ως προς την κατάκτηση του σεβασμού από το εργασιακό περιβάλλον. Τέλος, οι απόφοιτοι αυτών των ομάδων είναι οι μόνοι που δεν απέδωσαν τη διακοπή των σπουδών τους σε άλλο εκπαιδευτικό ίδρυμα για λόγους εργασίας.

6. Περιορισμοί της έρευνας

Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθούν ορισμένες δυσκολίες της έρευνας οι οποίες περιορίζουν την ασφαλή γενίκευση ορισμένων συμπερασμάτων. Πρόκειται για αδυναμίες που διαπιστώθηκαν κατά την κωδικοποίηση των απαντήσεων και οφείλονται, κατά κύριο λόγο, στη μεγάλη ανομοιογένεια του δείγματος.

- 1) Αρχικά αξίζει να σημειωθεί ότι ορισμένοι συμμετέχοντες δεν έδωσαν την δέουσα σημασία στη διατύπωση των ερωτημάτων με αποτέλεσμα να προκύψουν πολλές κενές απαντήσεις. Συγκεκριμένα, στις περιπτώσεις όπου ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να απαντήσουν ανά περίπτωση, εμφανίστηκαν περιπτώσεις ερωτηθέντων που απάντησαν μόνο σε μία από τις δοσμένες επιλογές (π.χ. στα ερωτήματα σχετικά με την διακοπή της φοίτησης και την επανέναρξή της).
- 2) Ορισμένες ερωτήσεις που αφορούσαν την εργασία και την συμβολή του Εσπερινού ΕΠΑ.Λ στην βελτίωσή της δεν απαντήθηκαν από ορισμένους ερωτώμενους. Αυτό συνέβη διότι ήταν συνταξιούχοι τόσο κατά την διεξαγωγή της έρευνας όσο και κατά τη διάρκεια της φοίτησης στο Εσπερινό Επαγγελματικό Λύκειο.
- 3) Τέλος, υπήρξαν απόφοιτοι Εσπερινού ΕΠΑ.Λ που δεν απάντησαν στις ερωτήσεις σχετικά με τη διακοπή της φοίτησης στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και την επανέναρξή της διότι δεν διέκοψαν ποτέ τη φοίτηση. Πρόκειται για πολύ μικρό αριθμό ατόμων που ξεκίνησαν τη φοίτηση στο Γενικό Λύκειο και στη συνέχεια μεταπήδησαν απευθείας στο Εσπερινό Λύκειο χωρίς να διακόψουν τη φοίτηση στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

7. Συζήτηση

Από τα παραπάνω φαίνεται η γενική ικανοποίηση των αποφοίτων Εσπερινού Λυκείου από τη συμβολή του σε προσωπικό και επαγγελματικό επίπεδο. Ανεξάρτητα από τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά οι απόφοιτοι παρουσιάζονται σε μεγάλο βαθμό ικανοποιημένοι τόσο από τη λειτουργία της συγκεκριμένης εκπαιδευτικής δομής όσο και από τα οφέλη που απόλαυσαν μετά τη φοίτηση σε αυτή. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι από την έρευνα που εκπονήθηκε προκύπτει ότι το Εσπερινό Λύκειο επιλέγεται για διαφορετικούς λόγους από διαφορετικές ομάδες ανθρώπων ως προς την ηλικία, το επάγγελμα και άλλα χαρακτηριστικά.

Από την έρευνα προέκυψε ωστόσο ότι υπάρχει μεγάλη διαρροή των μαθητών που οφείλεται σε οικογενειακούς, εργασιακούς και οικονομικούς λόγους ευρήματα που αναφέρονται και σε παλαιότερες έρευνες (Παπαβασιλείου 2014).

Ένα από τα προβλήματα που οδηγεί στην αύξηση της διαρροής και της διακοπής των σπουδών είναι η ματαίωση των προσδοκιών τους στην πρόσβαση τους στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση λόγω της μείωσης του ποσοστού των εισακτέων τα τελευταία χρόνια αντίστοιχες χαμηλές ακαδημαϊκές επιδόσεις αναφέρονται σε παλαιότερη εργασία (Γαλίτης 2005).

Το επόμενο βήμα στην έρευνα θα μπορούσε να είναι η μελέτη των απόψεων των αποφοίτων Εσπερινών ΕΠΑΛ σε πανελλαδικό επίπεδο για να διαπιστωθεί αν η θετική εικόνα του Εσπερινού Λυκείου μπορεί να γενικευτεί περαιτέρω. Επίσης, θα μπορούσε να μελετηθεί η άποψη των εκπαιδευτικών που εργάζονται σε Εσπερινά ΕΠΑΛ ώστε να υπάρξει καλύτερη εικόνα για την κατανομή των ανθρώπων που επιλέγουν να φοιτήσουν σε αυτή τη δομή και τη συνολική πορεία τους κατά τη διάρκεια της φοίτησης.

8. Παράρτημα

8.1 Ερωτηματολόγιο

Σχολή Οικονομίας και Διοίκησης
Τμήμα Διοίκησης Οργανισμών, Μάρκετινγκ &
Τουρισμού

Ονομάζομαι Ελένη Ζήση κι εργάζομαι ως εκπαιδευτικός στο 2^ο Εσπερινό ΕΠΑΛ -4^ο ΕΠΑΛ Καβάλας αποσπασμένη ως Υπεύθυνη Τομέων Οικονομίας Διοίκησης Υγείας Πρόνοιας κι Ευεξίας στο 1^ο Εργαστηριακό Κέντρο Καβάλας.

Στο πλαίσιο της διπλωματικής μεταπτυχιακής μου εργασίας στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Διοίκηση & Οργάνωση Εκπαιδευτικών Μονάδων του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος (Πανεπιστημιούπολη Σίνδου) πραγματοποιώ έρευνα με θέμα "Τα Εσπερινά Σχολεία στην Ελλάδα, η διαχρονική τους παρουσία και η συμβολή τους στην κοινωνική και επαγγελματική ανάπτυξη των αποφοίτων».

Το παρόν ερωτηματολόγιο αποσκοπεί στη συλλογή πληροφοριών για τη σημαντικότητα των Εσπερινών Σχολείων στην πολύχρονη παρουσία τους στην εκπαίδευση, τις δυνατότητες και οφέλη που είχαν οι μαθητές (με το πέρας των σπουδών τους) και την απόκτηση-αξιοποίηση των πτυχίου ειδικότητας και απολυτηρίου έτσι ώστε να δημιουργήσουν καλύτερες συνθήκες στο επάγγελμα που ακολούθησαν κι αν το σχολείο ή οι μετέπειτα σπουδές τους άνοιξαν νέους ορίζοντες σε προσωπικό επαγγελματικό -κοινωνικό επίπεδο.

Παρακαλώ απαντήστε με ειλικρίνεια στις ερωτήσεις που ακολουθούν καθώς δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις.

Η ανωνυμία των συμμετεχόντων εξασφαλίζεται πλήρως, αφού δεν απαιτείται η καταχώρηση προσωπικών στοιχείων, ούτε φαίνεται η προέλευση των συμπληρωμένων ερωτηματολογίων.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων.

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Σε κάθε ένα από τα παρακάτω δημογραφικά χαρακτηριστικά σημειώστε X στην απάντηση που σας αντιπροσωπεύει.

1. Φύλο

Αντρας	
Γυναίκα	

2. Υπηκοότητα

Έλληνας,-ίδα	
Αλλοδαπός,ή	

3. Ηλικία σήμερα

18-24 ετών	
25-30 ετών	
31-40 ετών	
41-50 ετών	
51-60 ετών	
Άνω των 60 ετών	

4. Ηλικία κατά την οποία ξεκίνησα τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο

18-30 ετών	
31-40 ετών	
41-50 ετών	
51-60 ετών	
Άνω των 60 ετών	

5. Περιοχή μόνιμης κατοικίας

Χωριό (μέχρι 2000 κάτοικοι)	
Κωμόπολη (2001-10000 κάτοικοι)	
Πόλη (Περισσότεροι από 10000 κάτοικοι)	

6. Οικογενειακή κατάσταση κατά την διάρκεια των σπουδών

Ανύπαντρος/η	
Παντρεμένος/η ή σε συμβίωση χωρίς παιδιά	

Παντρεμένος/η ή σε συμβίωση με παιδιά	
Διαζευγμένος/η χωρίς παιδιά	
Διαζευγμένος/η με παιδιά	
Χήρος/α χωρίς παιδιά	
Χήρος/α με παιδιά	

7. Επαγγελματική κατάσταση όταν ξεκίνησα τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο

Άνεργος,-η	
Ιδιώτης – Αυτοαπασχολούμενος,-η	
Υπάλληλος πλήρους απασχόλησης	
Υπάλληλος μερικής απασχόλησης	
Συνταξιούχος	

8. Επαγγελματική κατάσταση σήμερα

Άνεργος,-η	
Ελεύθερος επαγγελματίας	
Υπάλληλος πλήρους απασχόλησης	
Υπάλληλος μερικής απασχόλησης	
Συνταξιούχος	

Β' ΜΕΡΟΣ: ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΔΙΑΚΟΠΗ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΑΝΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ

Σημειώστε Χ στην απάντηση που σας αντιπροσωπεύει ανά περίπτωση.

Λόγοι για τους οποίους διέκοψα τις σπουδές μου

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Οικογενειακοί λόγοι					
Επαγγελματικοί λόγοι					
Οικονομικοί λόγοι					
Επίδραση του οικογενειακού ή/και φιλικού περιβάλλοντος					
Δυσκολία στην μετακίνηση					
Δεν επιθυμούσαν να συνεχίσω					

Άλλο (Διευκρινίστε.....)					
--------------------------	--	--	--	--	--

1. Λόγοι επιστροφής στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Ανάγκη εύρεσης εργασίας					
Βελτίωση συνθηκών εργασίας					
Απόκτηση νέων γνώσεων					
Ενίσχυση της αυτοεκτίμησης					
Δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου					
Άλλο (Διευκρινίστε.....)					

Γ' ΜΕΡΟΣ: ΑΠΟΨΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ ΠΡΙΝ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΑΥΤΟ

Στον επόμενο πίνακα περιέχονται δηλώσεις σχετικά με τη βοήθεια που αναμένετε να σας προσφέρει το Εσπερινό Λύκειο ΠΡΙΝ από την φοίτηση σε αυτό. Σημειώστε X στην απάντηση που σας αντιπροσωπεύει ανά περίπτωση.

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Συμμετείχα στο Εσπερινό Λύκειο διότι πιστεύα ότι.....					
θα γινόμουν πιο ολοκληρωμένος πολίτης					
θα μου δινόταν η ευκαιρία να αξιοποιήσω κατάλληλα τις δυνατότητές μου					
θα κατανοούσα πράγματα που δεν καταλάβαινα					
θα μπορούσα να εκφράζομαι καλύτερα.					
θα βελτιωνόταν η «εικόνα» μου απέναντι στους άλλους					
θα γινόμουν περισσότερο αποδοτικός/-ή στην εργασία μου.					
θα αύξανα τις οικονομικές μου απολαβές.					
θα είχα μεγαλύτερες πιθανότητες να συναγωνιστώ επιτυχώς άλλους στην εύρεση εργασίας.					

θα αισθανόμουν περισσότερο «δυνατός/-ή».					
θα κέρδιζα τον σεβασμό του οικογενειακού και φιλικού περίγυρού μου.					
θα έδινα ένα καλό παράδειγμα στους συνανθρώπους μου που δεν έχουν τελειώσει το Λύκειο.					
θα μπορούσα να κατανοώ συζητήσεις.					
θα ξέφευγα από την καθημερινότητα και τα προβλήματά της.					
θα βοηθούσα στα οικονομικά της οικογένειάς μου μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας.					
θα αποκτούσα γνώσεις χρήσιμες στην καθημερινή μου ζωή.					
θα είχα τη δυνατότητα να εμπλακώ σε κοινωνικές δραστηριότητες.					
θα αποκτούσα μεγαλύτερο σεβασμό στο εργασιακό μου περιβάλλον.					
θα εμπλούτιζα τις γενικές γνώσεις μου.					

Δ' ΜΕΡΟΣ: ΑΠΟΨΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ ΜΕΤΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΑΥΤΟ

Στον επόμενο πίνακα περιέχονται δηλώσεις σχετικά με τις απόψεις σας για τη βοήθεια που σας προσέφερε το Εσπερινό Λύκειο ΜΕΤΑ από την φοίτηση σε αυτό. Σημειώστε X στην απάντηση που σας αντιπροσωπεύει ανά περίπτωση.

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Μετά τη φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο κατάφερα					
να γίνω πιο ολοκληρωμένος πολίτης					
να αξιοποιήσω κατάλληλα τις δυνατότητές μου					
να κατανοήσω πράγματα που δεν καταλάβαινα					
να εκφράζομαι καλύτερα.					
να βελτιώσω την «εικόνα» μου απέναντι στους άλλους					
να γίνω περισσότερο αποδοτικός/-ή στην εργασία μου.					
να αυξήσω τις οικονομικές μου απολαβές.					
να έχω μεγαλύτερες πιθανότητες στον συναγωνισμό στην εύρεση εργασίας.					
να αισθάνομαι περισσότερο «δυνατός/-ή».					
να κερδίσω τον σεβασμό του οικογενειακού και φιλικού περίγυρού μου.					

να δώσω ένα καλό παράδειγμα στους συνανθρώπους μου που δεν έχουν τελειώσει το Λύκειο.					
να μπορώ να κατανοώ συζητήσεις.					
να ξεφύγω από την καθημερινότητα και τα προβλήματά της.					
να βοηθήσω στα οικονομικά της οικογένειάς μου μέσω μιας καλύτερα αμειβόμενης εργασίας.					
να αποκτήσω γνώσεις χρήσιμες στην καθημερινή μου ζωή.					
να έχω τη δυνατότητα να εμπλακώ σε κοινωνικές δραστηριότητες.					
να αποκτήσω μεγαλύτερο σεβασμό στο εργασιακό μου περιβάλλον.					
να εμπλουτίσω τις γενικές γνώσεις μου.					

Ε΄ ΜΕΡΟΣ: ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Πού είχατε φοιτήσει πριν κάνετε την εγγραφή στο Εσπερινό Λύκειο;

Ημερήσιο Γυμνάσιο	
Εσπερινό Γυμνάσιο	
Γενικό Λύκειο	
Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας	
Άλλο (Παρακαλώ προσδιορίστε....)	

2. Θα κρίνατε το πρόγραμμα Σπουδών ως:

Ανεπαρκές	
Μέτριο	
Καλό	
Πολύ καλό	

3. Θα κρίνατε το περιβάλλον του σχολείου (υποδομές εργαστήρια) ως

Ανεπαρκές	
Μέτριο	
Καλό	
Πολύ καλό	

4. Συμφωνείτε ότι οι σχέσεις σας με τους εκπαιδευτικούς στην πλειονότητα τους ήταν καλές;

Διαφωνώ απόλυτα	
Διαφωνώ	

Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	
Συμφωνώ	
Συμφωνώ απόλυτα	

5. Τι είδους προγράμματα παρακολουθήσατε κατά τη διάρκεια της φοίτησής σας στο Εσπερινό Λύκειο; (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από 1 απαντήσεις)

Προγράμματα κατάρτισης σχετικά με το αντικείμενο που με ενδιέφερε	
Περιβαλλοντικά προγράμματα	
Αγωγή Υγείας	
Προγράμματα ανταλλαγής μαθητών με άλλες χώρες	
Δεν παρακολούθησα κάποιο πρόγραμμα	

6. Συνεχίσατε τις σπουδές σας μετά την απόκτηση απολυτηρίου ή πτυχίου ειδικότητας;

Ναι	
Όχι	

Αν απαντήσατε «Ναι» στην ερώτηση 6 απαντήστε τις ερωτήσεις

7. Σε ποιο από τα παρακάτω Εκπαιδευτικά Ιδρύματα συνεχίσατε τις σπουδές σας; (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από 1 απαντήσεις)

Στο Εσπερινό Λύκειο σε άλλη ειδικότητα (προσδιορίστε την ειδικότητα ή τις ειδικότητες.....)	
Δημόσιο Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης	
Ιδιωτικό Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης	
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (νυν Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος)	
Πανεπιστήμιο	
Πανεπιστήμιο/Σχολή εξωτερικού	
Δυστυχώς διέκοψα τις σπουδές μου	

8. Αν δεν συνεχίσατε τις σπουδές σας σε κάποιο άλλο εκπαιδευτικό ίδρυμα μετά την ολοκλήρωση της φοίτησης στο Εσπερινό Λύκειο, ποιοι ήταν οι λόγοι;

Δυσκολία στην μάθηση	
Λόγω εργασίας	
Λόγω αυξημένων οικογενειακών υποχρεώσεων	

Οικονομικοί λόγοι	
-------------------	--

9. Φοιτήσατε ή είστε ήδη φοιτητής σε κάποιο Μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών;

Έχω φοιτήσει σε Μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών	
Είμαι φοιτητής,-τρια σε Μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών αυτή την περίοδο.	
Όχι, αλλά σκέφτομαι να ξεκινήσω σπουδές σε κάποιο μεταπτυχιακό πρόγραμμα	
Όχι και ούτε πρόκειται να το προσπαθήσω.	

10. Το σημερινό σας επάγγελμα είναι συναφές με την ειδικότητα που ακολουθήσατε κατά την φοίτηση στο Εσπερινό Λύκειο;

Ναι	
Όχι	

11. Θα συστήνατε σε ένα φίλο-η συγγενή να σπουδάσει σε Εσπερινό Λύκειο;

Ναι	
Όχι	

12. Τι θα προτείνατε ως αλλαγή για την αναβάθμιση της Εσπερινής εκπαίδευσης; (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από 1 απαντήσεις)

Περιορισμό ύλης	
Αλλαγή βιβλίων	
Εκσυγχρονισμό υπολογιστών εργαστηριακού εξοπλισμού	
Επιείκεια από τους εκπαιδευτικούς	
Περισσότερα προγράμματα Erasmus+	
Περισσότερα περιβαλλοντικά προγράμματα, Αγωγής Υγείας	
Άλλο (Διευκρινίστε.....)	

Σας ευχαριστώ για τον χρόνο σας!

9. Βιβλιογραφία

9.1 Ελληνική Βιβλιογραφία

1. Αφένδρα Μ., *Ενήλικοι Μαθητές στο Εσπερινό Γενικό Λύκειο: Εκπαιδευτικές Ανάγκες, Προσδοκίες και σχολική Πραγματικότητα*, Πάτρα, 2020
2. Γαλίτης Π.Η *Εκπαίδευση στα Εσπερινά Σχολεία ως Παράγοντας Άμβλυωσης του Κοινωνικού Αποκλεισμού*, Θεσσαλονίκη, 2005
3. Γούλας Χ. *Φτώχεια Εκπαίδευση και Κοινωνικός Αποκλεισμός: Η Περίπτωση των Στιζομένων στα Συστήματα της Εκκλησίας*, Θεσσαλονίκη, 2006
4. Δουτσίνη Λ. *Καταγραφή της Εμπειρίας ως Εκπαιδευτών Ενηλίκων των Εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης των Εσπερινών Σχολείων του Νομού Καβάλας*. Πάτρα, 2020
5. Ηλιάδου Ι., *Κίνητρα και Ανάγκες Ενηλίκων Εκπαιδευόμενων στο Πλαίσιο μιας Πολυπολιτισμικής Τάξης Εσπερινού Λυκείου: Η Περίπτωση του Εσπερινού Επαγγελματικού Λυκείου Βέροιας*, Πάτρα, 2015
6. Ζαχαριάδου Β. *Η Θεωρία του Πιαζέ και η Εφαρμογή της στη Μουσική Εκπαίδευση*, Θεσσαλονίκη, 2020
7. Ιωαννίδη Β., *Η Εκπαίδευση ως Μέσο Αποτροπής Κοινωνικού Αποκλεισμού Η Περίπτωση των Ιδρυμάτων Αγωγής Ανηλίκων*, Πρακτικά συνεδρίου, Αθήνα, 2002
8. Καγιαβή Μ. *Η Πολυδιάστατη Μάθηση ως Παράγοντας Μετασχηματισμού στους Ενήλικους*, Πάτρα, 2016
9. Καζαλτζής Χ. *Αποπροσανατολιστικά Βιώματα και Εσπερινά Επαγγελματικά Λύκεια: Μια Προσπάθεια Ανάδειξης των Αποπροσανατολιστικών Βιωμάτων που Οδηγούν τους Εκπαιδευόμενους στα Εσπερινά Επαγγελματικά Λύκεια. Η Περίπτωση του Εσπερινού ΕΠΑ.Λ Ορεστιάδας*, Αθήνα, 2017
10. Καλαντζή Ρ. *Ο Vygotsky και η κοινωνικο-πολιτισμική θεωρία*
11. Καντζάρα Β. *Εκπαίδευση και Κοινωνία: Κριτική Διερεύνηση των Κοινωνικών Λειτουργιών της Εκπαίδευσης*. Εκδόσεις Πολύτροπον, Αθήνα, 2008
12. Κοκκίδου Δ. *Εκπαίδευση Παιδιών Προσφύγων: Θεσμικός Ρατσισμός και Πρακτικές Αποκλεισμού*, Θεσσαλονίκη, 2017
13. Κομματάς Ν. *Ανάπτυξη Ηλεκτρονικού Μαθήματος για την Διδασκαλία Αρχών της Στατιστικής στις Κοινωνικές Επιστήμες*
14. Κουλαουζίδης Γ. *Η κριτική σκέψη κάνει την διαφορά ή σε τι διαφέρει η Εκπαίδευση ενηλίκων ΕΛΔΕΚ ΕΑΠ*

15. Κουλίνου Θ., *Η Διερεύνηση των Αντιλήψεων των Μαθητών/τριών του Εσπερινού Επαγγελματικού Λυκείου, για τον Θεσμό του Εσπερινού Επαγγελματικού Λυκείου*, Κόρινθος, 2017
16. Κούνουπα Ε. *Κοινωνικές και Έμφυλες Διαστάσεις της Φοίτησης στα Επαγγελματικά Λύκεια: Η Περίπτωση των Ναυτικών ΕΠΑ.Λ. της Χίου*, Πάτρα, 2016
17. Κωνσταντινίδου Ε. *Τοποθέτηση Της Μετασχηματίζουσας Μάθησης στον Χάρτη Σημαντικών Θεωριών της Εκπαίδευσης Ενηλίκων*. Πάτρα, 2019.
18. Λάσκος Χ., *Η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης στην Ελλάδα*, Θεσσαλονίκη, 2006
19. Μαρίνη Μ., *Αντισταθμιστική Αγωγή και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: Συγκλίσεις και Αποκλίσεις στο Δημοτικό σχολείο*, Θεσσαλονίκη 2015-2016
20. Μητροβγένη Ρ. *Εκπαίδευση και Κοινωνικός Αποκλεισμός. Μία Κριτική Αποτίμηση του Σχολείου από (Πρώην) Χρήστες Ουσιών*, Θεσσαλονίκη, 2020
21. Μήτσης Σ. *Κατασκευή Εκπαιδευτικού Λογισμικού για Χρήστες Δημοτικού Σχολείου*, Ρέθυμνο, 2010
22. Μπαμπινιώτης Γ., *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε Αθήνα, 1998
23. Μπόκια Ε., *Παράγοντες που Επηρεάζουν τις Επιλογές Φοίτησης των Εκπαιδευομένων στα ΕΠΑΛ στην Εποχή της Οικονομικής Κρίσης. Η Περίπτωση του Εσπερινού ΕΠΑΛ Πρέβεζας*. Πάτρα, 2019
24. Νιδέλτσιου Α.Η *Προσέγγιση της Πολιτισμικής Ετερότητας στη Σχολική Τάξη στο Ελληνικό, Ευρωπαϊκό και Διεθνές Πλαίσιο και η Καταπολέμηση του Κοινωνικού Αποκλεισμού Στην Εκπαίδευση λόγω Πολιτισμικής Ετερότητας από την Ευρωπαϊκή Ένωση*, Θεσσαλονίκη, 2016
25. Παπαβασιλείου Β. *Λόγοι φοίτησης στην Εσπερινή Εκπαίδευση: Η περίπτωση του Εσπερινού σχολείου στον Αρχάγγελο Ρόδου*, Ρόδος 2014
26. Ποντίκη Μ. *Οι Ενήλικοι Μαθητές στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: Κίνητρα Εγγραφής και Εμπόδια Φοίτησης. Η Περίπτωση των Ενηλίκων Μαθητών των Εσπερινών Λυκείων του Νομού Ηρακλείου*, Πάτρα, 2018
27. Πραμαγγιούλης Π. (2008). *Οδηγός Ανάλυσης Δεδομένων με τη χρήση SPSS*. Ανακτήθηκε από <http://mde-lab.aegean.gr/files/docs/Odigos-SPSS-Pramaggioulis.pdf>
28. Ρεβελιώτης Π. *Συμπερίληψη και Αποκλεισμός Ενηλίκων στα Σχολεία Εσπερινής Εκπαίδευσης. Η περίπτωση των Εσπερινών Σχολείων του Δήμου Ρόδου*, Ρόδος, 2019
29. Ρίζου Χ. *Εσπερινή εκπαίδευση στην Ελλάδα: Ιστορική Εξέλιξη και Αποσαφήνιση του Ρόλου του Εσπερινού Γυμνασίου στη Σύγχρονη Πραγματικότητα*, Ρέθυμνο, 2004
30. Σταμέλου Μ. *Από το ΣΔΕ Στο Εσπερινό ΕΠΑΛ Εκπαιδευτικές Βιογραφίες Ενηλίκων Σπουδαστών*, Πάτρα, 2017

31. Τζαφέα Ο. *Κοινωνικές Ανισότητες στην Ανώτατη Εκπαίδευση: Οι Εμπειρίες των Φοιτητών από τις Σπουδές στο Πανεπιστήμιο*, Ιωάννινα, 2017
32. Τσαγρής Μ. (2014). *Στατιστική με τη χρήση του πακέτου IBM SPSS 22*. Αθήνα και Nottingham. Ανακτήθηκε :<https://mathbooksgroups.files.wordpress.com/2014/03/spss-22.pdf>
33. Τσαρμπού Π. *Ανάπτυξη Περιβάλλοντος η-μάθησης για την Ανάπτυξη του Λογισμικού WordPress*
34. Φλούρης Γ. *Σχολική αποτυχία: Οι απόψεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για τα αίτια και τους τρόπους αντιμετώπισής της* , Ιωάννινα, 2019
35. Νόμος 4368/2016 - ΦΕΚ 21/Α/21-2-2016
36. <https://edu.klimaka.gr> ανακτήθηκε 25 Απριλίου 2021
37. <https://www.minedu.gov.gr> ανακτήθηκε 25 Απριλίου 2021
38. <https://schoolpress.sch>. ανακτήθηκε 2 Μαΐου 2021
39. <http://lykevag.att.sch.gr> ανακτήθηκε 23 Μαΐου 2021

9.2 Ξένη Βιβλιογραφία

Field A., (2009). *DISCOVERING STATISTICS USING SPSS*. London: SagePublications. Available at <http://www.soc.univ.kiev.ua/sites/default/files/library/elopen/andy-field-discovering-statistics-using-spss-third-edition-20091.pdf>

10. Γλωσσάρι

Β.Δ	Βασιλικό Διάταγμα
Γ.Σ.Ε.Ε	Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος
Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.	Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας
ΕΠΑ.Λ	Επαγγελματικά Λύκεια
Ν.Δ	Νομοθετικό Διάταγμα
Ν.	Νόμος
Ο.Α.Ε.Δ.	Οργανισμός Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού
Φ.Ε.Κ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως

ZPD Zone of Proximal Development
SPSS Statistical Package for Social Services